Biblioteca Centrală
Regională
Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

ANUL VI — Nr. 21 (128) — 12 OCTOMBRIE 1963 | REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | Apare simbăta, la două săptămîni. — 12 PAGINI — 1,50 lei

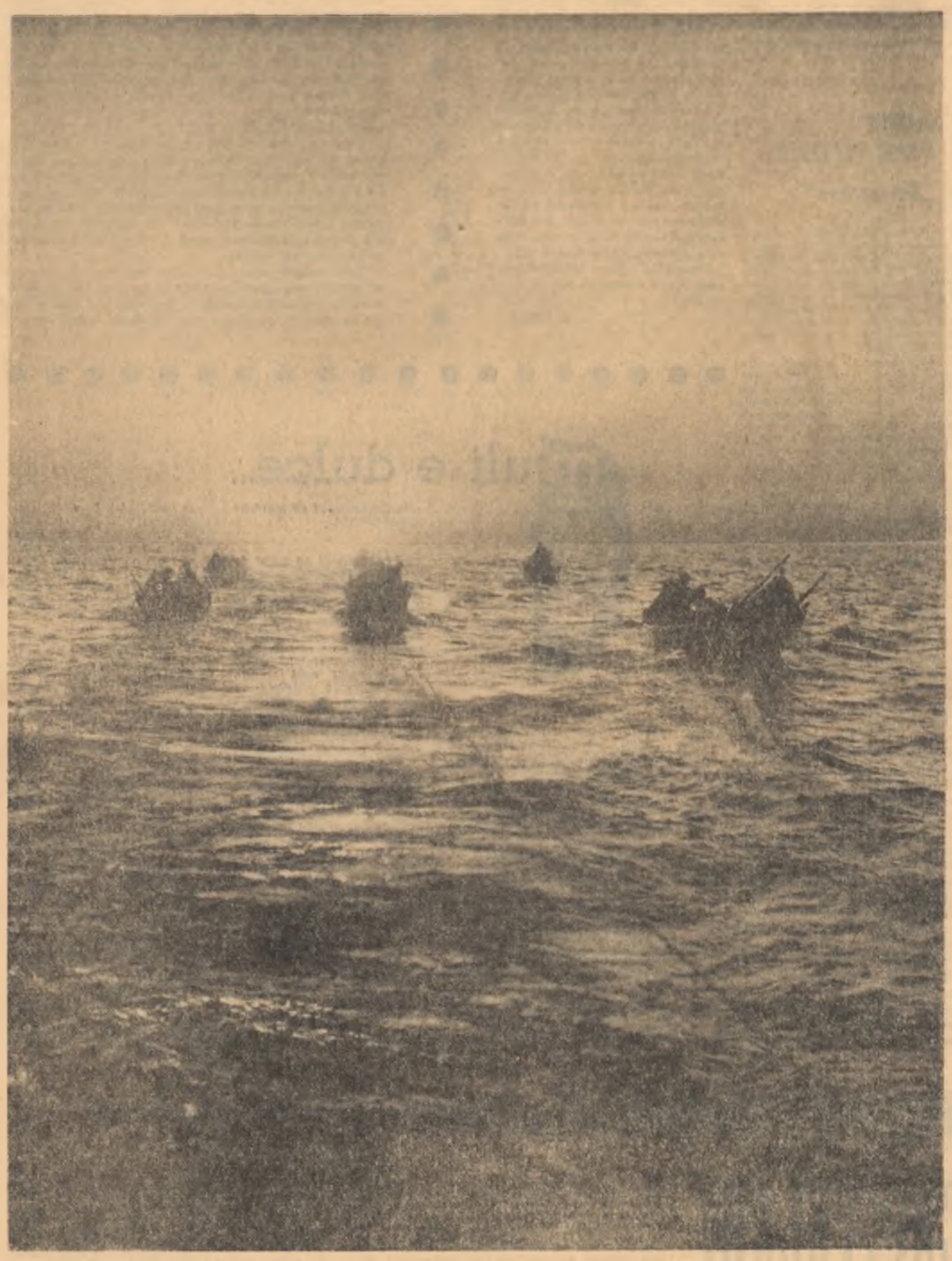

EDUARD MEJELAITIS
Laureat al Premiului Lenin

FĂRÎMĂ DIN PĂMÎNTUL-MAMĂ

Țărîna e trupul pămîntului-mamă,
munții stîncoși în șir de vertebre se-nnoadă,
vine, artere-rîuri, — sînt rîurilor de-o seamă...
Trupul meu e-a pămîntului roadă:

Cresc, mă adun din florile cîmpului,
din vîntul de nord, din ploi și ninsori.
Apă sînt, flacără creangă, aripa anotimpului
și umblet pe zare al turmei de nori.

Mă-nfiripi dintr-un fulg, dintr-un pai,
din greaua toamnei mustoasă roadă,
din nisipul rîurilor, bălai,
din tomnateca grîului verde mladă,

din ierburile pămîntului, aromate,
din pîinea trudei, de secară,
din grăunțe de orz în spic legănate,
din licoarea ce te-mbată în seară,

din lagodna între apă și pește,
din șistul negru ce piere arzînd,
din mărul rotund ce din trunze-și ivește
bulgărul lui ca un soare mărunt...

Fărîmă din pămîntul-mamă, așadar,
prin vaduri și prin crengi m-oi risipi, —
dar din cenușa rece, iar și iar,
mlădiță nouă-n veci voi răsări.

În romînește de GEO DUMITRESCU

A. CARTOJAN:
„Toamna la taliene"

LUNA PRIETENIEI ROMÎNO-SOVIETICE: MERIDIANELE TINEREȚII — versuri de Rimma KAZAKOVA ■ Călătorind prin U.R.S.S.: OAMENI din BRATSK de V. NICOROVICI ■ CARTEA SOVIETICĂ

DICȚIONAR DE ISTORIE LITERARĂ CONTEMPORANĂ: I. AGÎRBICEANU ■ CU CE SE ȘLEFUIESC DIAMANTELE, fragment de roman de Remus LUCA ■ LA FUNICULAR de H. ROHAN

Radu Cîrneci

COLUMNĂ

— Partidului —

...Zidim la ea în fiecare clipă,
cu trupuseți o plămădim prelung,
pe frunți sudoarea curge în risipă —
și zilele și anii nu ne-ajung.

Sub ploi fecunde se-mplinesc grădini
și prinde liniș drumul către stele
și hărți de întuneric pier, — lumini
revarsă liber focul din drapele,
iar eu, cu dalta și mistria mea
columna o ridic, frumoasă, grea.

Îmi trec prin față dansuri noi, stelare
și chipuri îmi surîd și le-nțeleg,
— cinci păsări albe pleacă-n zări de soare
cu zborul lor, imaculat, întreg —
și imnuri largi s-aud și eu zidesc
columna, după visul omenesc...

CLOPOT DE SOARE

Iubim în noi lumina multor vise —
și toate zilele ni-s primăveri,
izvoarele albastrului deschise
iar sorii clocotesc peste tăceri,
cînd vin spre noi pădurile cu muguri.

Atunci, din noi ,crescînd peste amurguri
întregul cer i-o creangă-n alb veșmînt
atunci, din suflet, facem albe ruguri,
jertfind pentru iubire pe pămînt;
și stelele se-aud cum se sărută.

Au cîntecele aripi de lăută
și-n cor ne dăruim înalt și-adînc,
iar noaptea-i albă de uimire mută
la freamătul ce crește ca un cîntec.

Întotdeauna,-n primăveri, se-avîntă
luntrile noastre-n zbor de albatroși;
minuni se zbat în noi și ne frămîntă,
ne naștem zilnic altfel, mai frumoși,
și cutele pe frunte-s mai domoale.

Pe undeva-n adîncurile sale,
pămîntul zbate inima-i de foc
precum a noastră-n marile-i spirale,
cu timpul proaspăt în umanu-i joc...

...Și vin spre noi pădurile cu muguri.

EROUL CONTEMPORAN ȘI LITERATURA

Cititorul interesat de fenomenul literar și preocupat de modul cum acesta reflectă realitatea contemporană a putut urmări în ultimele luni, în paginile revistei „Luceafărul", două discuții în cadrul cărora și-au spus cuvîntul un număr de prozatori și critici literari. Stimulînd exprimarea preferințelor, a pasiunilor și căutărilor participanților, relatarea succintă a celor mai interesante fapte de viață întîlnite pe teren de către prozatori și reporteri și a părerilor criticilor în legătură cu ultimele apariții, discuția despre eroism s-a legat în mod firesc, în paginile „Luceafărului", de discuția despre eroul contemporan și reflectarea lui în literatură. Prin aceasta, redacția a intenționat ca problemele de estetică și de teorie literară să nu fie discutate în mod abstract, ci ele să apară direct legate de fenomenele realității contemporane, să fie dezbătute și apreciate în legătură cu cele mai recente fapte caracteristice epocii noastre, care au impresionat retina unor oameni de artă. Astfel, relaturea unor acte de eroism înfăptuite într-o perioadă scurtă pe teritoriul unui singur raion al țării, ales la întîmplare, succintele biografii eroice ale unor tineri, povestirea celor mai cunoscute fapte de eroism de pe marile șantiere și din viața de fiecare zi și din situațiile deosebite cărora constructorii socialismului din patria noastră au știut să le facă față, au dat, de fapt, o imagine de ansamblu a nivelului moral la care a ajuns omul de azi, educat de partid în spiritul înaltelor idei ale comunismului, a oferit etaloane, pe baza cărora să fie discutat eroul contemporan, modul cum se oglindește el în literatură.

Bineînțeles, e dificil să tragem concluzii definitive pe baza unor fenomene vii, în permanentă desfășurare. Intenția noastră este ca, în această etapă, să sintetizăm discuțiile pentru a merge mai departe antrenînd în dezbaterea unor probleme actuale ale literaturii noastre un număr cît mai mare de creatori și de cititori .

Problema eroismului individual și a eroismului de masă, a eroismului cotidian și a celui care îmbracă haina strălucitoare a evenimentului demn de memorat, problema eroismului izvorît, firesc, din nivelul moral la care a ajuns omul în societatea noastră și din sentimentul îndatoririlor sale față de această societate, eroismul ca rod al conștiinței socialiste a omului, a atașamentului său față de cauza partidului celor ce muncesc, eroismul lucid, plin de încredere în această cauză, iată cîteva dintre coordonatele discuției noastre pe care ținem să le amintim cititorului, tocmai în vederea continuării dezbaterilor pe o treaptă superioară. Intervențiile au condus toate spre părerea unanimă că eroismul devine o trăsătură caracteristică a omului din societatea noastră, că el capătă, din ce în ce mai mult, un caracter de masă, ca rezultat al educației comuniste.

Au existat și anumite exagerări sau minimalizări în cadrul discuției, unii participanți sărăcind noțiunea de eroism, confundînd-o cu conștiinciozitatea și perseverența. Dar de cîte ori s-au formulat astfel de păreri, înșeși exemplele menționate le-au infirmat valabilitatea, dovedind că eroismul zilelor noastre nu poate fi confundat cu simpla conștiință a datoriei, că el constituie saltul calitativ, momentul de incandescență al celor mai viguroase sentimente pe care le nutrește omul față de umanitate, față de societatea socialistă.

Astfel, această discuție, aducînd întotdeauna în prim plan criteriile vieții, a deschis o cale fertilă unei alte dezbateri — despre eroul contemporan și reflectarea lui în literatură, pornită de la ideea că înfățișarea eroului contemporan constituie una din sarcinile fundamentale ale creației scriitoricești. Scriitorii și criticii care au participat la dezbatere au subliniat importanța oglindirii complexe a omului de azi, constructor al socialismului, în imagini artistice convingătoare, capabile să trezească ecouri profunde în conștiința cititorilor. În intervențiile majorității celor care au luat parte la discuția despre eroul contemporan s-a răsfrînt sentimentul marii răspunderi ce revine literaturii noastre actuale în ceea ce privește contribuția ei la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, la făurirea atitudinii noi față de muncă și societate. Scriitorii se pot achita de această răspundere numai prin efortul perseverent de a cunoaște în profunzime realitatea, viața oamenilor muncii, în plină transformare, de a oglindi trăsăturile caracteristice ale eroului contemporan, în așa fel încît acesta să se recunoască în paginile literare cu adevărat inspirate. Căci — așa cum arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea sa la Conferința pe țară a scriitorilor —: „Nu poate fi mulțumire mai mare pentru un scriitor al timpurilor noastre decît ca în opera lui cititorul, făurar al noii orînduiri, să recunoască propria sa viață, gîndurile și năzuințele sale."

În cadrul discuției, numeroși participanți au subliniat că multe din succesele literaturii noastre se datoresc realizării unor eroi memorabili, cu trăsături puternic individualizate, a căror imagine rămîne caracteristică pentru ceea ce este frumos și înaintat în viața și conștiința omului contemporan. Au fost citați, astfel, eroi ca Anton Filip și Mitru Moț, Atanase Mustea și Toma Voican, Mareș și Dumitrana, Lae Cordovan, care se impun în proza noastră actuală prin profilul lor artistic desenat în mod veridic, convingător.

Totodată, a reieșit din dezbateri că literatura noastră mai are de depus străduințe serioase pentru a reflecta, potrivindu-și pasul cu o realitate în continuă și vertiginoasă transformare, acele fapte și eroi care-și merită cu prisosință locul în operele de artă, întrucît, așa cum s-a văzut și din discuția despre eroism, viața este nemăsurat de bogată și complexă, reclamînd cu tărie echivalentul artistic corespunzător. Scriitorii au rămas încă datori actualității cu eroi literari care să constituie pentru cititori exemple demne de urmat, care să-i mobilizeze și să-i stimuleze în activitatea lor creatoare, în munca de desăvîrșire a socialismului. Din păcate însă — și discuția a relevat acest lucru, poate nu întotdeauna cu suficientă vigoare — mai apar în unele lucrări figuri șterse și fapte nesemnificative, departe de a oferi imaginea reală, tulburătoare și, mai ales, adînc educativă a vieții și omului contemporan.

De altfel funcția educativă a literaturii realist-socialiste a stat în atenția multor participanți la dezbateri. Partidul acordă o însemnătate deosebită contribuției pe care literatura o poate aduce — și trebuie s-o aducă — la educarea tineretului în spiritul ideologiei și moralei comuniste, în spiritul înaltelor idealuri de luptă ale clasei muncitoare. De aceea au fost pe bună dreptate criticate, în cadrul discuției, anumite înclinații ale unor scriitori către probleme periferice, nereprezentative, către „descoperirea" unor personaje ciudate, așa-numitele „cazuri", evident ieșite din comun, proiectate pe un fundal straniu și lipsite de o bază reală. Căutarea febrilă de către unii prozatori tineri — parte dintre ei realmente talentați — a situațiilor bizare, a spectaculosului ieftin, de un efect senzațional îndoielnic îi îndepărtează pe aceștia de problemele reale ale actualității, făcîndu-i să-și cheltuiască energia creatoare în construirea unor situații și personaje false, după modele străine asimilate fără discernămînt. Firește că asemenea experiențe, cînd se generalizează în activitatea unui scriitor sau a mai multor scriitori, duc la eșecuri regretabile și, în orice caz, nu contribuie la îmbogățirea și dezvoltarea literaturii noi.

Un alt aspect criticabil — mai puțin discutat în cadrul dezbaterii asupra eroului contemporan — este cel oferit de unele lucrări plate, cenușii, care nu fac decît să simplifice universul moral-psihologic al omului de azi, fiind în aceeași măsură străine sarcinilor educative ale literaturii. Nu orizontul limitat, primitiv — cum reiese din unele producții inconsistente — caracterizează conștiința omului actual. Tinerii prozatori, care vor să fie cu adevărat cronicari ai epocii, trebuie să aprofundeze cunoașterea marilor transformări pe care le trăiește conștiința contemporanilor lor, să reflecte procesul impresionant de ridicare a oamenilor muncii din patria noastră pe o nouă treaptă spirituală, ca rezultat al revoluției socialiste.

Participanții la discuție au remarcat cu justețe apropierea criticii literare de problemele cele mai stringente ale actualității, sporul de adîncime și creșterea nivelului teoretic manifestat în multe articole și cronici. Ei au cerut, însă, din partea criticii o atitudine mai activă în ceea ce privește îndrumarea scriitorilor către crearea unor eroi contemporani reprezentativi, mai multă exigență față de lucrările slabe sub raport ideologic și artistic, o confruntare continuă a creației literare cu viața și cu sarcinile frontului ideologic în etapa istorică actuală.

Așa cum s-a arătat în dezbateri, reflectarea eroului contemporan în literatură, la nivelul înaltelor cerințe ale epocii noastre, rămîne și pe mai departe un obiectiv de prim rang al scriitorilor — prozatori, poeți, dramaturgi, — cărora partidul le-a încredințat mari răspunderi pe tărîmul luptei ideologice.

„LUCEAFĂRUL"

JURNAL DE LECTURĂ

ION LUCA: Teatru

Faptul că începem însemnările de față prin comentarea prefeței volumului nu e de loc întîmplător. Precum se știe, creația dramatică a lui Ion Luca necesita o cercetare laborioasă, care să pună în lumină cu seriozitate științifică semnificațiile și limitele ei, cercetare neefectuată pînă acum de critica noastră teatrală. Valeriu Ripeanu răspunde acestui deziderat, firesțe în măsura îngăduită de proporțiile restrînse ale unei prefețe. Respingînd aprecierea pripită a anumitor exegeți, potrivit cărora Ion Luca era „un scriitor ciudat", criticul investighează cu minuție compartimentele dramaturgiei acestuia și-i definește particularitățile. Bineînțeles, profilul unui scriitor nu poate fi conturat decît în contextul întregii mișcări literare a epocii. Prefațatorul procedează ca atare, urmărindu-l pe Ion Luca în peisajul teatral corespunzător (dramaturgul a început să se manifeste în al patrulea deceniu, continuînd consecvent să scrie și în zilele noastre). Specificul scriitorului cere o exegeză dificilă. „Ca formație artistică — subliniază V. Ripeanu — I Luca aparținea mai degrabă epocii lui Davilla-Delavrancea și a tinereții lui Victor Eftimiu. Temele sale erau cele ale romanticilor, de aceea apariția lui tardivă a dat naștere unui sentiment de uimire".

Piesele lui Luca atestă asemenea motive tematice, dar bineînțeles autorul nu este un epigon întîrziat al clasicilor amintiți. În cele mai bune dintre piese, substanța dramatică rămîne densă, iar în țesătura lor intimă (chiar dacă, aparent, sursa inspirației autorului e legendară sau mitologică) răzbat accentele profunde și grave ale contemporaneității. Ion Luca a parcurs un drum sinuos în creația sa. O parte din zestrea sa dramatică se dovedește durabilă, nealterată de influențe nefaste. (Editura pentru literatură, tipărind acest volum, a întreprins o selectare atentă a pieselor; titlurile reprezentative au fost incluse). Au răsunat în scrisul lui Ion Luca și acorduri stridente, false, provocate de „acțiunea unor curente retrograde, de esență mistică" (precizează V. Ripeanu). Exemplele citate în acest sens în prefață sînt concludente (**Evdochia, femeia, fiica hărhatului** etc.) discuția se putea extinde.

Aria tematică a dramaturgiei lui Ion Luca este cuprinzătoare și volumul recent apărut oferă imaginea ei. Filonul inspirației istorice — bunăoară — se concretizează, în primul rînd, în „Rachierița". Personajul central înfruntă cu curaj calomniile boierilor, aruncîndu-le în față disprețul față de micimea lor sufletească. Anița, „țiitoarea" lui Dumitrașcu-Vodă, trăiește o dramă chinuitoare, se „dedublează" ascunzîndu-și adevăratele sentimente. Ea va ieși învîngătoare, nu-și va putea realiza visurile de fericire. Aceeași prăhușire fi urmărește și pe eroii îndrăgostiți din piesa „Amon-Ra" inspirată din legendele egiptene: faraonul Amenhotep și preoteasa Ti au năzuit să-și împlinească un ideal nobil, fără să aibă însă puterea de a lupta cu forțele obscure din jurul lor. Tot de coloratură istorică, drama „Pelina" aduce în scenă freamătul răscoalelor țărănești din 1907. Mi se pare judicioasă observația istoricului literar că aici „autorul a pendulat între o dramă psihologică și o cronică dramatizată a răscoalelor din 1907". Cred că reușite rămîn numai cîteva episoade înfățișînd acțiuni ale răsculaților. Vina satirică nu-i lipsește lui Ion Luca și „Morișca" inspirată din lumea presei burgheze (1936) denotă realele lui calități de comediograf. Textul are nerv, încurcăturile comice se desfășoară într-un ritm adecvat, nota de critică socială este puternică. Volumul conține și o piesă de actualitate „Apele-n jug", în care autorul dezbate aspecte ale eticii noi, socialiste. Acțiunea piesei este plasată pe unul din marile șantiere ale țării — hidrocentrala de la Bicaz — iar protagonista, Saiba Opaiț, dobîndește o nouă perspectivă asupra vieții, o autentică demnitate umană și nu mai suferă înfrîngeri ca eroinele dramelor anterioare ale scriitorului. Nu lipsește însă o mare doză de artificialitate în construcția piesei, se menține un iz didacticist. Așa cum spuneam, volumul dă cititorului posibilitatea de a face o retrospectivă a operei unui veritabil dramaturg iar — pe linia aceasta — studiul introductiv al lui Valeriu Ripeanu constituie un îndreptar prețios.

MIHAI ROTEZ

PAPP FERENC: În fum și în lumină

Titlul nuvelei *În fum și în lumină* este cît se poate de sugestiv pentru destinele celor trei eroi pe care Papp Ferenc îi urmărește în atitudini hotărîtoare. Autorul pledează, prin prezentarea evoluției antitetice a acestora, pentru o înaltă demnitate umană.

Între cei doi gradați în armata hortistă, Takács și Sarkadi, care se întîlnesc într-un lagăr de concentrare în ultimele zile ale războiului, are loc o confruntare, aș zice indirectă, determinată de însăși poziția pe care trebuie să o ia fiecare în fața marilor evenimente. În timp ce comunistul Takács László desfășoară o intensă muncă politică în rîndurile deținuților, evadînd în urma evenimentelor din august 1944, Sarkadi, egoist și laș urmărește profituri materiale de care să beneficieze după război. Anii construcției pașnice le îndreaptă pașii pe drumuri diametral opuse. Dezorientat, trăind o viață fără orizont, Sarkadi nu este capabil să participe activ la construirea noii societăți, simțindu-se străin și nedemn: el se retrage în singurătatea munților ca prisăcar, departe de oameni și viață. Takács László în schimb, reîntors la fabrica de cherestea unde lucrase, se angajează cu toate forțele sale în munca de construcție, bucurîndu-se de încrederea și stima oamenilor.

Cel de al treilea personaj, Darkó Mihály, un copil inimos fugit din orfelinat în ajunul mutării acestuia în Germania, îl întîlnește în peregrinările sale pe Takács László de care se va simți legat pe viață ca de un adevărat părinte — pe cei doi unindu-i zilele de grea cumpănă ale războiului petrecute prin păduri, munca și lupta entuziastă pentru instaurarea și consolidarea puterii populare. Takács László îl va ajuta pe tînărul Darko să urmeze studii superioare și să obțină diploma de inginer silvic.

Nuvela lui Papp Ferenc este mai degrabă o „juxtapunere" a trei povestiri la persoana întîi, care se înlănțuiesc, continuîndu-se și întregindu-se reciproc, fiecare aducînd o nouă lumină în conturarea cît mai precisă a celor trei personaje.

În prima parte, *Povestirea stuparului*, este zugrăvită viața din lagărul hortist așa cum o reconstituise Sarkadi și în centrul căreia se situează el însuși, incapabil de a înțelege sau refuzînd să înțeleagă comportarea și activitatea lui Takács. Celelalte două părți, *Povestirile înțelepților*, evocă anii de după război văzuți prin prisma adolescentului Darko Mihály, în centrul atenției situîndu-se figura lui Takács László. Interesant ni se pare felul cum Papp Ferenc urmărește evoluția acestui om prin optica diferită a celor doi povestitori care comentează sau interpretează faptele de viață din punctul lor de vedere. Meritul autorului este acela de a fi știut să selecteze întotdeauna numai acele situații în care comportamentul eroului este revelator pentru concepția sa de viață, pentru caracterul său. Modalitatea aceasta îl scutește pe autor de insistente investigații psihologice, el menținîndu-se mereu în limitele compoziției și acordînd o atenție deosebită gradării tensiunii dramatice în desfășurarea epică. Autorul reușește astfel să transmită un puternic mesaj uman, zugrăvind eroismul simplu, cotidian al omului devotat clasei și poporului său, în contrast cu viața obscură, lipsită de lumină, departe de frămîntările oamenilor, a celor lași și nedemni. Realizată la o remarcabilă ținută artistică, nuvela lui Papp Ferenc se înscrie printre lucrările sale cele mai valoroase.

CONSTANTIN CUBLEȘAN

AL. I. ȘTEFĂNESCU: „Al cincilea anotimp"

Sondajele stăruitoare, incursiunile realizate de scriitor în mediile sociale ale epocii, aspirînd să compună o amplă și detaliată „frescă" nu sînt lipsite de interes, dar nici nu vibrează cu un accent prea original, nu trec peste aspectul linear și previzibil. În schimb (cum s-a remarcat) aproape tot ce ține de destinul tînărului intelectual — studentul Iustin Badulescu— reprezintă o latură mai rezistentă a recentului roman „Al cincilea anotimp" de Al. I. Ștefănescu. Scriitorul caută să obțină o notă aparte pe căi oarecum ocolite, prin juxtapunerea migăloasă a detaliilor biografice, prin înaintări și retrageri succesive, lăsînd eroului timp suficient să respire. Această strategie nu rămîne fără consecințe. Tînărul filozof, purtat multă vreme la întîmplare de valurile existenței, trăiește în felul său o epocă de mari zguduiri și de mari responsabilități (ultima perioadă a războiului și lunile următoare actului revoluționar de la 23 August 1944), ajungînd totuși să înțeleagă sterilitatea poziției „neutraliste", imensa tristețe a soluțiilor „sceptice", detașate, conținutul lor găunos și iluzoriu. Scriitorul a evitat în zugrăvirea eroului său multiplicarea schemei cu tînărul „cinstit și apolitic" (primejdia platitudinii era iminentă) și substituindu-i cel mai adesea efortul de a desprinde nuanța exactă a evenimentelor sufletești. Încet dar sigur, tînărul erou este constrîns de asaltul vieții să se încredințeze că teritoriul integrității sale morale se îngustează îngrijorător de mult, riscînd să se prefacă într-o pură himeră cît vreme el se consolează cu soluția neangajării în acțiunea politică, a contemplării pasive — și că lașitatea și lipsa de răspundere în planul vieții sociale se răzbună crunt în celălalt plan, al vieții „intime", al vieții „spirituale" căreia vrea să i se consacre. A iubi cinstit, a gîndi cinstit, a aplica în general un cod elementar al integrității și onoarei, al dreptății simple și consecvente, aceste idealuri de înțeles ale tînărului erou amenință să-și piardă conținutul și eficacitatea în afara acțiunii deschise, a practicii sociale; tînărul ajunge să se încredințeze că a concepe atari idealuri într-un spirit abstract (mic-burghez) înseamnă obligatoriu a renunța la ele, la substanța și — în cele din urmă — chiar la aparența lor. Continuînd așa, lăsîndu-se purtat la întîmplare, tînărul filozof constată cu o uimire care răstoarnă din temelii tot ce gîndise pînă atunci, că devine impur chiar în forul său intim, chiar în interiorul conștiinței sale și că darurile sale native, inteligența, spiritul critic etc. își pierd obiectul și o dată cu aceasta vitalitatea. Adeziunea eroului la revoluție, la practica luptei sociale, pare necesară și firească, arătîndu-se a fi nu numai cea mai bună, dar și singura soluție reală. Natura acestui proces de înțelegere, de treptată și răbdătoare clarificare are însă de suferit — nu o singură dată, și uneori destul de primejdios — din pricina unor comentarii bombastice care se infiltrează pe neașteptate. Sînt de-a dreptul jenante: „Acolo sus, lîngă trunchiul căzut și el cîndva, iubirea lor fusese doborîtă încă înainte de a se fi înălțat ca atare" (p. 211) sau: „Era ca un turist obosit care, după ce a urcat nenumărate culmi și a coborît tot atîtea văi..." (p. 217).

LUCIAN RAICU

FLORIN MIHAI PETRESCU: „Perspective"

Tonalitatea predominantă a volumului este ceea ce poetul denumește „exuberanță calmă", acel fond efervescent comunicat însă în forma unui lirism ponderat, adesea contemplativ, cu ecouri multiplu repercutate în sensibilitatea lui. Cînd poetul renunță la echilibrul afectiv, gîndul său apare convențional întrucît nu exprimă o structură sufletească adecvată.

„Viziune nocturnă" comunică sentimentul euforic al nopții, al stărilor tranzitorii, difuze, care produc o dilatare pînă la proporții cosmice a eu-lui poetic: **„Oraș superb, tu nu mă mai cuprinzi, / Magie de neon și de faianță. / M-a absorbit risipa de oglinzi, / Cu Cosmosul să fiu în consonanță"**.

Poetul intuiește cu finețe structura sa conflictuală, exprimînd în același timp, ca soluție, dezideratul contemporaneității: **„Mă cert cu mine însumi și rareori mă-mpac, / o liniște de aur durînd doar o secundă. / Mă odihnește numai tumultu-acestui veac / Cu care orice fibră din mine se confundă"** („Contemporaneitate"). Gestul de rebeliune asupra propriului eu este însă prea frecvent, rezolvarea conflictelor interioare ale poetului nu apare întotdeauna convingătoare, rezultată ca necesitate din logica proceselor sufletești. („Ginduri la sfîrșit de vacanță"). Contemporaneitatea, ca soluție, înseamnă intrarea în „mările mulțimii" prin „focul nestins al poeziei" („Foc nestins"). Ea presupune, de asemenea, regăsirea echilibrului (prin depășirea introspecției exagerate) în consensul dintre propriul eu și tumultul epocii. Este, firește, un echilibru dinamic, realizat continuu prin luptă.

Din păcate, însă, contemporaneitatea poetului se afirmă mai puțin ca trăire efectivă, ca stare de fapt, cu toată expansivitatea sa caracteristică și mai ales ca tendință, ca deziderat (chiar dacă poetul crede a simți în orice fibră „fluxul de energie", „tumultul veacului").

Imaginile construcției socialiste, de pildă, nu sînt prea numeroase nici prea pregnante. Dacă în ciclul „Bicaz" munca de construcție a barajului este înțeleasă ca activitate demiurgică „a unor titani vizînd din adîncuri răsturnarea firii" („La baraj", „Oameni și munți"), poezia „Șantier naval" nu creează, după cum ne-am așteptat, atmosfera trepidantă caracteristică. Ea evocă un calm peisaj marin, însuflețit de ecouri mitologice; singurul fapt întîmplat este recuperarea unui cargou avariat, pe care poetul îl imaginează plecat în „cursă lungă" ca șoi al noului.

Poezia „La hotar" fixează valoarea supremă a creației în contemporaneitatea artistului, ceea ce justifică, de altfel, și invocarea lui Walt Whitman în cadențe ample, grave, nu lipsite de freamătul patetic al marelui liric american. Imaginea luptei pentru construcția barajului este un pretext al exaltării umanismului din „Firele de iarbă". Afinitatea spirituală resimțită de Florin Mihai Petrescu nu este dublată însă de un sentiment mai adînc al diferenței calitative care deosebește umanismul poetului american de cel socialist.

Acesta din urmă se evidențiază în ciclul: „Simfonia leniniană", în care figura lui Lenin devine simbol al rațiunii umane active: „o minte de titan în acțiune". Revoluția este o victorie a primăverii, a lucidității împotriva unei ordini iraționale.

Cel mai deplin realizat ni se pare a fi ciclul poeziilor de dragoste. „În seara revederii", în care poetul comunică o trăire proprie, nemijlocită. Eroul său este suav, spiritualizat, ca al poeților orientali. („Pe un vas elin"). Starea lirică cea mai frecventă este aceea de așteptare, care precede momentul împlinirii, străbătută de tensiune și incertitudini („Întreb amurgul"). O găsim sensibilizată într-o erupție metaforică amintind concettismul petrarchesc ce sugerează o contradictorie dinamică sufletească. („În seara revederii"). Pierderea iubitei nu duce la un impas tragic, ci este compensată prin ideea perenității dragostei sub semnul unei adolescențe perpetue pe care, în ordinea naturii, o justifică însăși revenirea ciclică a primăverii („Cînd iubirea ta").

Volumul lui Florin Mihai Petrescu constituie o experiență poetică interesantă.

C. MIHAI

O critică întemeiată

Revista noastră și-a cucerit cititorii (ne place să credem) nu numai prin efortul de a promova o literatură originală valoroasă, ci și printr-o grijă permanentă pentru „punerea în pagină" a textelor, pentru aspectul grafic cît mai atrăgător și cel mai interesant. Cu atît mai regretabilă apare lipsa de exigență care a permis strecurarea în numărul trecut al revistei a cîtorva ilustrații cu totul gratuite, care se abat flagrant de la linia grafică a „Luceafărului". Este vorba de ilustrația lui Eugen Mihăescu la povestirea „Vara altenilor" de D. R. Popescu, de desenul lui N. Șerban la poemul „Colocviu diurn" de Al. Andrițoiu și de desenele semnate de N. Zamfir. Aceste ilustrații se vor, bineînțeles, opere plastice „profunde". În fond, dovedesc o mare sărăcie de idei, o mare lipsă de originalitate. Așa cum s-a arătat pe bună dreptate într-o notă critică din „Scînteia", desenul lui Eugen Mihăescu poate fi explicat astfel: „un soi de găină mănîncă — cum s-ar zice — din lună; se mai văd în imagine un snop de ramuri lungi și niște îndrăgostiți pitici". (Nici că se putea o mai potrivă condamnare a absurdității desenului!) Oricît te-ai strădui să găsești echivalențe cu textul pe care, chipurile, Eugen Mihăescu îl ilustrează, efortul rămîne fără rezultat. Ca și cînd s-ar fi luat la întrecere cu colegul său, N. Șerban realizează un „portret" care seamănă cu un semn de întrebare, cu o jumătate de palmă întinsă, cu o hartă a continentelor, cu un tramvai răsturnat, dar în nici un caz cu o înfățișare omenească. Cum a înțeles, de asemenea, N. Zamfir să traducă în imagine plastică bogăția de sentimente din poeziile inedite ale Magdei Isanos? Mîzgălind pe o hîrtie o ipotetică girafă care, într-un avînt sălbatic, intră cu capul într-un grupaj de furculițe năpădite de pînze de păianjen (sau ace de brad).

Nota din „Scînteia" avea perfectă dreptate sesizînd în ce constă, de fapt, inconsistența, inutilitatea și eroarea unei asemenea practici: evazionismul, vidul de sentimente și ruperea de public! „Ce idei pot exprima asemenea înjghebări fără noimă, cum pot pleda desene ca acesta — de Eugen Mihăescu — pentru adevărurile scumpe literaturii noastre?" Ne mărturisim regretul de a fi găzduit astfel de exerciții sterile, „pete absurde" cum au fost pe bună dreptate calificate.

Revista noastră care și-a deschis de mult timp paginile tuturor tinerilor artiști plastici talentați, își propune ca pe viitor să vegheze cu mai mare atenție la menținerea unei ținute grafice cu adevărat tinerești, așa cum e dorită de cititorii noștri.

Mult e dulce...

În ultimul număr din revista „Cinema" citim un „Profil" al lui Grigore Vasiliu Birlic din care citățm: „De dată aceasta avem de-a face cu un talent comic prin excelență, cu unul din acei interpreți construiți parcă anume pentru comedie, mai ales pentru comicul violent de farsă. Creația actorului se înscrie printre acele fapte de artă care se supun greu — așa cum, și muzica de pildă, este mai greu de explicat rațional decît literatura. Prezența lui Birlic în teatru și film face parte din acele apariții actoricești etc." (Ana Maria Narti) urmează firește la puțină distanță de fraza de mai sus alte „acele particularități" sau „acelorași cîteva cîrlige" etc.

Sîntem în fața unei adevărate demonstrații de pronume demonstrative.

*

„Dacă studiul va porni de la ideea că emisiunea, prin însăși diversitatea ei de genuri și de forme este menită să placă unui public foarte larg, dacă nu va căuta să impresioneze prin forme și modalități uneori rupte de conținutul și de ritmul spectacolului (cum s-a întîmplat anul trecut), dacă străduința principală va fi îndreptată spre invitarea în studio a celor mai reprezentativi actori și interpreți de care dispun scenele și estradele noastre, dacă va continua să solicite concursul artiștilor valoroși din regiunile țării și să-și asigure colaborarea unor artiști străini care ne vizitează țara — dacă, mai ales, va persevera în munca de depistare și afirmare a unor tinere talente mai puțin cunoscute, redacția va menține în jurul programelor sale de varietăți un interes crescînd".

(Ștefan Radu: Note de telespectator „Magazin" 310/1963).

*

Petre Solomon a tradus cartea de fragmente autobiografice „Vorbesc din mormînt" a lui Mark Twain...

Cunoscător al operei marelui umorist american, traducătorul ne face totuși unele surprize (neplăcute). De pildă, la pagina 35:

„I-am văzut sărind în gol pentru a-și găsi moartea sau o mutilare mai groaznică decît moartea".

Din acest citat se pare că avem de-a face cu niște sadici, care se dedau la atrocități, chiar pe pielea lor...

Ne îndreptățește să credem aceasta, „pentru" cuprins în citat. În realitate, oamenii nu săreau în gol pentru a-și găsi moartea, ci pentru ca să scape de ea, fiind locatarii unei case incendiate.

La pag. 104 se poate citi:

„Manuscrisul zăcea pe un raft de vreo doi ani"...

Micuț raftul... Probabil că, la vîrsta de doi ani, de abia începuse să se țină pe picioare și, cu toate astea, putea suporta manuscrisul...

Ar fi cazul ca traducătorul să se teamă de... farsele pe care i le-a făcut lui Mark Twain, ținînd seama că acesta, după cum s-a constatat, este capabil să vorbească și... din mormînt.

*

„În general, cele cîteva poeme („Viziune nocturnă", „Simfonia leniniană"), deși un anume ritm de largă mișcare, iscă valențe incantatorii, sînt foarte inegale."

(Cărți noi: Florin Mihai Petrescu — Perspective, „Scînteia tineretului" nr. 4467, din 27 septembrie 1963).

RECAPITULARI CRITICE

MARIN PREDA: „Risipitorii"

de MARIN BUCUR

După un timp îndelungat în care romanul „Risipitorii" al lui Marin Preda a făcut obiectul criticii literare, suscitînd nenumărate articole și cronici, există acum, întrucîtva, posibilitatea, prin reluarea comentariilor, de a sintetiza opiniile critice formulate, confruntările diferitelor poziții și argumente.

Așadar, pentru că nu încercăm un prim contact cu această carte, vom avea în vedere observațiile culese pe parcursul unei perioade mai mari de timp, urmărind modul în care s-a făcut recepția critică, căile de apropiere și de studiu al noului univers literar al lui Marin Preda. Pentru că „Risipitorii" este un roman nou, în înțelesul cel mai propriu al cuvîntului, fără ascendenți printre lucrările anterioare ale lui Marin Preda. Ce aduce romancierul după ce a creat o carte de epocă, o capodoperă a literaturii noastre contemporane ca „Moromeții"? În care direcție conduce explorarea sufletului uman și cu ce mijloace? Moromete rămîne un „orfelin" (cum spune un personaj al scriitorului) sau nu?

Cu „Risipitorii", s-a spus, Marin Preda se dedică romanului citadin și intelectual, în care s-au realizat cîteva creații mari după Eliberare, dacă avem în vedere numai pe cele ale romancierului G. Călinescu. Dar romanul lui Marin Preda mi se pare a fi un roman de dezbatere în planul constiințelor a unor verificări etice, continuînd romanul psihologic și analitic romînesc dintre cele două războaie, de tipul Hortensia Papadat-Bengescu și Camil Petrescu. E romanul unei dezbateri lucide nu în planul „pur", husserlian, ci al unor reacții în funcție de gradul de identificare a personajelor cu idealurile epocii noastre. „Uimitor" nu mai mi se pare pentru un scriitor contemporan faptul că trece de la o lume socială la alta. Specializările pe zone etnografice sau medii sociale — scriitor rural, scriitor citadin — au devenit anacronice. Între sat și oraș nu mai există frontiere tranșante. Socialismul a creat o punte neîntreruptă și solidă a intereselor comune de clasă între cele două realități, formînd un curent continuu, în ambele sensuri. Satul a ieșit din izolarea patriarhală, iar orașul, în sensul de civilizație citadină, a pătruns pînă în miezul satului. Orașul și satul coexistă într-o ambianță social-economică, într-o legătură durabilă și indisolubilă.

Un roman al zilelor noastre nu mai întîmpină obstacole în cuprinderea mai multor medii. Iar „Risipitorii" se mișcă între ateliere și sate, între organizațiile obștești și biblioteci, între spitale și școli. Familia cazangiului Sterian se răspîndește în mai toate sectoarele sociale. Bătrînul Petre Sterian e activist la sate. Copiii: unul inginer metalurgist (Vale Sterian), altul activează în administrația rurală (Anghel), fata e întîi muncitoare iar apoi profesoară (Constanța), Gabi, vărul lor, e de asemenea intelectual. Altfel spus, este o familie Thibault care nu se risipește ci se întregește și se afirmă pe măsură ce înaintează mai adînc în socialism. Dar scriitorul nu urmărește „fresca", „panorama" socială. Unii critici au rămas „uimiți" de modalitatea literară. — introspecția și amintirea — firească la Marin Preda, dar nicidecum inedită în istoria romanului romînesc (de altfel, de multe ori, modalitatea comandă scriitorului intriga, devenind obedientă). De aceea nu mi se mai pare citușî de puțin, fără a reduce prin asta meritele reale ale cărții, o cucerire neobișnuită în materie de tehnică a romanului.

Dar cine sînt „risipitorii"? Cine cheltuiește și aruncă în dreapta și-n stînga elanuri, virtuți, energii? Cred că un fapt care a scăpat atenției critice este acest substrat etic și filozofic al romanului. Sînt aici oameni de toate categoriile de vîrstă: bătrîni sau oricum oameni în plină maturitate ca Petre și Toma Sterian, Lungu, muncitori care au participat la grevele din '33, membri de partid, activiști cu munci de răspundere, intelectuali afirmați, ca medicii Sîrbu și Munteanu, tineri la începutul carierei intelectuale, ca verii Vale și Gabi, figuri domne de academicieni, ca profesorul Nicolicescu; medici, scriitori, activiști de partid, activiști sindicali, țărani, milițieni, funcționari, laboranți, maiștri, diplomați etc. Sînt zeci de personaje, așa încît nu cred ca sfera „risipitorilor" să fie redusă la tineri. În fond, aceeași problemă frămîntă și pe bătrînul Sterian ca și pe Vale sau Constanța. Toți se întreabă mai devreme sau mai tîrziu asupra gradului lor de participare la revoluție. Nu există o problematică strictă pentru Vale, Gabi și Anghel. Bătrînul cazangiu are și el complexe de conștiință, vîrît fără voia lui în niște complicații de culise. Mihnirea și-o manifestă pensionîndu-se. A fost o risipă de putere pentru că n-a urmat drumul rectilin al eticii sale comuniste. Însă nu rămîne un ostaș obosit. Trece din nou în primele rînduri, ca activist, umăr la umăr cu copiii săi. Își dă seama că energia sa trebuie recuperată și „risipită" în acte pozitive, zidită în sufletele oamenilor. De fapt, „risipitorii" sînt, cum cu finețe remarca Ov. S. Crohmălniceanu, oameni cu energii multiple și vesnic pînăspete. Aș adăuga, însă la observația tov. Ov. S. Crohmălniceanu că „Risipitorii", fiind tocmai un roman de dispută în planul ideilor etice și filozofice, „risipitori" sînt nu numai Vale și Gabi, dar și doctorul Munteanu sau dr. Sîrbu. Există însă o risipă de energie identificată cu dăruirea entuziastă, cu bucuria de a te împărți și de a rămîne în faptele tovarășilor tăi, ca în cazul lui Lungu, al dr. Sîrbu, al lui Vale, al Constanței, concomitent cu o risipă inutilă, identificată cu uzura gratuită, căreia îi sînt victime Gabi, Anghel și dr. Munteanu. Undeva, în spatele acestor din urmă personaje, se simte spiritul sarcastic al romancierului. Pentru ca epoca noastră solicită din plin numai acea „risipă" de energie, de potențe spirituale și fizice, de sacrificii intelectuale necesară construcțiilor noastre. Personaiele lui Marin Preda, în funcție de acest imperativ de onoare al contemporaneității, dezbat în constiință propria lor conduită. Întrebările pe care și le pun nu au nimic dilematic și epuizant. Sublimitatea epocii îi ridică la manifestări umane superioare. Aspirația lor nu este așadar către un absolut vag, misterios, ci către acea trăire profundă și curată în toată plenitudinea ei, posibilă numai în climatul moral al socialismului. E dorința de împlinire și de desăvîrșire. Constanța se desăvîrșește la scara el intelectuali proprie, dar nu se mulțumește numai cu atît. Intră în campania de alfabetizare, întîmpinînd greutăți de necrezut. Vale nu e fericit numai pentru că a ajuns inginer; el își găsește fericirea zbătîndu-se să învingă mentalitatea veche a unor muncitori. Sterian părăsește căminul, plecînd cu soția la țară, în toiul mobilizării pentru colectivizare. „Risipitorii" de energie bîruie egoismul, comoditatea, liniștea și tihna mic-burgheză, individualismul și vedetismul eroic. Dar dr. Munteanu, soțul Constanței Sterian, aspiră și el, în felul său, la desăvîrșire. Are un adevărat șoc citind despre reușita unor experiențe în domeniul specialității lui. E însă un geniaiold, un soi de cutezător care ar vrea să urce pe umerii altora, prin lașitate, aservire și imoralitate. Cum se exprima și autorul într-o profesiune de credință publicată anul trecut în Contemporanul, doctorului Munteanu, în condițiile sociale actuale, îi eșuează tentativa care altădată i-ar fi facilitat dorința de înălțare, pentru că această dorință se confundă cu ambiția meschină și parvenitismul. Scriitorul parcă ar spune sieși: fii întîi om, iar apoi vei deveni și un Pasteur. Dr Sîrbu e, în schimb, un apostol devotat al științei. Ceea ce descoperă Marin Preda, din acest punct de vedere, este frumusețea etică a împlinirii omului prin dăruire generoasă și deschisă. Niciunul dintre personajele romanului nu se „risipește", nu se pierde într-atîta încît să dispară ca valoare socială, ci se regăsește (sau are posibilitatea de a se regăsi) mai plenar, mai armonios. În acest urcuș spre lumină, e adevărat, unele personaje parcurg zone de neclaritate, de rătăcire vremelnică, ca dr. Munteanu, Gabi, Anghel. Există un dramatism interior în biografia personajelor lui Marin Preda, dar reacțiile nu sînt dure ci adînci, de intensitate. Anghel nu rămîne un om pierdut după ce a comis unele erori politice cum nu rămîne nici Constanța în urma uzurpării fericirii casnice. Nu e nevoie de a-i recupera ca indivizi pentru că ei nu sînt, practic, oameni pierduți. Marin Preda a surprins un mecanism social și etic care nu mai îngăduie omului căderi ireparabile. Romanul, firește, are și o fațetă de pledoarie etică abia întrevăzută, nu ostentativă, pentru responsabilitatea umană a individului. E un roman cu tează ilustrată admirabil. Scriitorul desfășoară o bătălie pentru trăirea superioară, despovărată de tarele unei educații vechi.

Se interpune însă, accidentînd liniile evoluției conflictului, o cantitate de ciudățenii „în ale dragostei". Reținem că „jocurile dragostei" înseamnă pentru multe personaje cheltuială de energie, dar chiar și așa, pentru aproape toate personajele, femeia și relațiile erotice sînt pretexte de nesfîrșite avataruri. Constanța rămîne o bolnavă de clinică, pentru că a părăsit-o soțul ei, doctorul Munteanu, Gabi este încurcat cu Mimi, fiica unor „foști", al cărei frate este pedepsit pentru acțiuni criminale. Doctorul Munteanu o părăsește fără nici o explicație pe Constanța și pleacă în diplomație, căsătorindu-se cu Irina, după ce avusese alte legături amoroase. Cu a doua soție, deși membru de partid, se comportă, cum probabil se comportase și cu prima soție ca un bădăran. Nici Vale nu e prea departe de fostul cumnat, chiar din ziua nunții. Zeci de pagini sînt umplute cu analiza stării nevrotice a Constanței și cu obsesiile ei maladive. Căsătoria cu doctorul Sîrbu, prietenul doctorului Munteanu, în finalul romanului, e simbolică, ca un cîștig uman. Întîlnirea lor în largul laculul de la Tușnad, plimbările sînt însă romanțioase, supărătoare în contextul unei cărți analitice, antipoetizante și antidescriptiviste. În această dezbatere literară dintr-o optică inedită, ce rost au atîtea interpolări de manifestări stranii, frenduiste, naturaliste? „Criza" sufletească a Constanței, după părăsirea ei de către dr. Munteanu, devine în cea mai bună parte un caz de morbiditate nervoasă, iar „destrămarea morală și sufletească", nejustificată cu nimic la o tînără cu o constituție etică pozitivă, pare neverosimilă, forțată. Nicidecum nu dă impresia, pe care o are tov. N. Manolescu, că scriitorul „coboară uimitor de profund" în această secvență sufletească (de altfel majoritatea criticilor se pare că sînt înțeleși pentru a folosi, la toate modurile, verbul a uimi). Constanța nu este o victimă a propriei neputințe, nici o incapacitate profesională. Prăbușirea ei este o prăbușire a încrederii în dragoste. Fericirea e vremelnică, precară. Dramatismul este soluționat neașteptat de scriitor, prin fișele medicale. Constanța devine o bolnavă și o ratată temporar. Am fi dorit ca romancierul s-o lase într-un zbucium acut, adînc, lucid, ca eroina să se salveze prin sine și prin puterea colectivului uman, nu prin rețetele medicilor. Pentru că, totuși, Constanța avea toate virtuțile unui personaj complex, cu o rară fizionomie morală.

E curios de altminteri cum critica literară a trecut cu vederea, prin cîteva fraze finale de circumstanță, lipsurile cărții, ca și cum dacă ele ar fi fost discutate ar umbri în vreun fel reputația unui scriitor de talia lui Marin Preda. Ce serviciu poate face cronica ditirambică, plină de „ululală" și „cutremurare", prezentă în mai toate revistele literare, scrisă în termenii superlativi absoluți care fac de altfel imposibilă înghebarea unei discuții critice. Pornind de la aprecieri ca „excepționale virtuți artistice", „răscrucea literaturii noastre contemporane" în cronica din „Steaua", sigur că se închide posibilitatea oricărei dezbateri critice. Totul este formidabil, totul este uimitor. Ne mirăm că pînă și un cronicar inteligent și cu opinii deschise ca tovarășul Ion Lungu nu găsește nimerit să discute în „Tribuna", din unghiuri inedite de vedere, acest roman. Nici o diferență de opinii față de restul criticilor. E un cor perfect al laudelor nemărginite. De unde și repetarea aceleiași observații în cîteva rînduri, monotonia actului critic, deși fiecare pronostichează discuții fructuoase în viitor; nici unul însă nu are curajul să le înceapă. De exemplu, ar fi fost interesant dacă exegeza critică ar fi urmărit măsura în care elementul analitic acoperă faptele de viață și e determinat de acesta și măsura în care al este pretext pentru rememorări și retrăiri, lăsînd goluri în construcția „solidă și ingenioasă", care-l strică „contururile nete". Aici mă diferențiez de opinia tovarășului Ov. S. Crohmălniceanu. De altfel, și domnia sa recunoaște o anume dificultate a planurilor și a expoziției factologice care șterge unele „contururi nete" ale romanului. Multe dialoguri intelectualiste, explicații științifice, detalii din societatea savanților sînt expuse cam din afară. În carte sînt destule puncte de suspensie, omisiuni, neglijențe (nu numai stilistice, la care s-au oprit cu predilecție cronicarii), probleme lăsate deschise. De pildă, ne interesează cum va evolua prietenia dintre dr. Munteanu și dr. Sîrbu, dacă Gabi Sterian își mai consumă mult energia tinereții în nimicuri, dacă Anghel rămîne definitiv un individ șters etc.

De obicei în cronicile literare scrise despre Risipitorii, se ține seama numai de aspectele reușite, efectuîndu-se adevărate întreceri între diferite moduri ale elogiului. Persistă eroarea, pînă și printre critici, că observațiile și discuțiile critice mai ferme și cu o francheță în ton ar anula o carte, cînd ele de fapt îi relevă tocmai ceea ce îi mai trebuie în temelie pentru a rezista. Iar cartea lui Marin Preda avea nevoie de o asemenea discuție vie, controversată, animată de acea prietenie literară curată și sinceră, ferită de prudența „afectuoasă" a dr Sîrbu, pentru ca Risipitorii să își afle adevăratul său loc în peisajul nostru literar. E un roman care nu are nevoie de contra-forturile verbale, fragile, ale criticilor. Sperăm că viitoarea ediție, revăzută cu exigențele artistice caracteristice autorului Morometilor, va reuși să ridice această carte, dealtfel cu reușite incontestabile, alături de operele sale cele mai izbutite.

dicţionar de istorie literară contemporană

I. Agîrbiceanu

Prezenţa vie şi caldă a lui Agîrbiceanu în viaţa noastră literară actuală a fost remarcată în multe rînduri. Modestia şi simplitatea cu care îşi rostea părerile au coborît în surdină tonul unor articole sau interviuri; poate puţini ştiu astăzi că numărul şi calitatea acestora ar putea alcătui oricînd un volum de prestigiu.

Agîrbiceanu era numai aparent retras în vechea-i locuinţă din Cluj. Ochii albaştri, senini, ştiau să surprindă esenţialul şi să desprindă din noianul faptelor zilnice pe cele mai semnificative. Firele mari ale epocii treceau prin camera lui şi se ţeseau cu gîndurile sale intime. Viaţa clocotitoare din jur a stimulat întotdeauna admiraţia şi entuziasmul scriitorului. Adeziunea la socialism a însemnat, de altfel, urmarea firească a dragostei de oameni şi de dreptate, care străbate întreaga sa operă. El însuşi mărturiseşte că cei care au inspirat scrierile sale au fost ţărănimea şi intelectualitatea satelor.

Un personaj prezent în multe din schiţele publicate în presa ultimilor ani este profesorul pensionar Vasile Cîndea, care descoperă cu încîntare schimbările fundamentale petrecute în satele copleşite de mizerie, din tinereţea sa. Bucuria acestuia este şi bucuria scriitorului: „Am căutat-o pe Fefeleaga în satul de azi şi n-am găsit-o. Realităţile de azi din ţara noastră sînt fundamental schimbate faţă de cele din trecut".. Scriitorul nu mai are în faţa sa pe „ţăranul exploatat, muritor de foame, analfabet, plin de boli grele, ci pe omul nou al satelor, care a trecut în colectivism tot pămîntul ţării". Este extrem de semnificativă constatarea lui Agîrbiceanu care sugerează nu numai absenţa, dar chiar **imposibilitatea** existenţei în satul de azi a tragicei siluete conturate altădată în cea mai emoţionantă din schiţele sale.

Vîrsta şi bogata experienţă de viaţă a scriitorului atrag inevitabil comparaţiile dintre trecut şi prezent. În frumoasa sa „Meditaţie în septembrie", Agîrbiceanu îşi reamintea tristeţea şi greutăţile şcolii din copilărie, suprapuse dureros, doar un moment, peste imaginea luminoasă şi veselă a elevilor de astăzi la începutul noului lor an şcolar: „Cum nu ne vom bucura, bătrînii de azi, de marea frămîntare culturală în care a intrat întreg poporul nostru în aceste vremi! Ce roade bogate vor avea să culeagă generaţiile viitoare pe urma străduinţilor şi jertfelor de acum în domeniul luminării maselor!"

Dragostea de om, care răzbate de-a lungul întregii sale opere, acea căldură frăternă pentru cei din jur, precum şi bucuria împlinirii aspiraţiilor sale în climatul social al orînduirii noastre, au făcut din Agîrbiceanu un luptător activ pentru pace. El afirma ca un „imperativ" omenesc: „Necesitatea păcii în lume e adînc şi real simţită".

Dar care este rolul scriitorului în această lume nouă frămîntînd în jurul nostru? Multe din rîndurile sale publicistice exprimă cu hotărîre necesitatea stringentă a adoptării de către scriitor a unei poziţii clare faţă de faptele narate şi a interpretării lor în lumina concepţiei sale de viaţă. Remarcînd că operele lui au fost adesea criticate în trecut pentru o anumită „tendenţiozitate", care exprima de fapt toomai atitudinea sa faţă de cele povestite, Agîrbiceanu scria: „A trăi cu adevărat în actualitate este cu neputinţă fără a îmbrăţişa idealul de viaţa al societăţii în care trăieşti". Pentru a crea o adevărată literatură de actualitate, este nevoie „de trăirea intensivă a scriitorului în frămîntarea societăţii contemporane lui, de simpatie adîncă, din convingere, faţă de laturile de lumină ale acestor frămîntări, sau de antipatie faţă de laturile din umbră ale ei..." A te dărui cu intensitate epocii în care trăieşti nu exclude, ci presupune discernămînt şi forţă critică faţă de aspectele ei negative. Şi n-a fost oare aceasta atitudinea autorului zecilor de volume, de la „În întuneric" la „Sectarii"? Oricare din acestea oferă mărturia filtrării gîndurilor de mai sus prin sufletul zbuciumat al atîtor personaje oscilînd tragic între tentaţie şi datorie, între „legea trupului" şi „legea minţii", între bine şi rău.

Romanele şi povestirile scrise sub semnul marilor conflicte etice au oferit lui Agîrbiceanu un loc aparte în ansamblul literaturii noastre. Fără a înlocui epicul cu dizertaţia seacă, ci doar contribuind la „a face simpatică virtutea", cum a observat odată acad. G. Călinescu, scriitorul a asociat întotdeauna observaţia socială cu cea morală, căutînd motivările etice ale acţiunilor personajelor sale, desprinse din viaţa tîrgurilor şi satelor ardeleneşti. Linia Slavici — Rebreanu s-a completat astfel cu încă un demn reprezentant al realismului transilvănean.

Volumele apărute după 1944 cuprind în reluare cele mai valoroase pagini din scrierile sale mai vechi, precum şi unele pagini inedite. Două teme par a domina aceste cărţi: natura şi copilăria. Schiţele grupate sub titlurile „Din munţi şi din cîmpii" (1957), „File din cartea naturii" (1959), ca şi unele „Pagini alese" din 1956 cuprind evocarea caldă, aş zice frăternă, a locurilor cutreierate de-a lungul vieţii. Recunoscîndu-se ucenic al lui Sadoveanu, a cărui memorie a cinstit-o de nenumărate ori, Agîrbiceanu reuşeşte unele piese cu adevărat antologice, emoţionante pentru lirismul lor reţinut, delicat şi pur. Lumea copilăriei apare în volume ca: „Jun Agîrbiceanu povestind copiilor" (1961) „Din copilărie" (1956) „Povestirile lui Mărunţelu" (1956) şi altele. Multe din schiţele publicate în presă trăiesc prin îmbinarea aceloraşi teme. „Niţă de la Coasta Morii", de exemplu, publicată în **Tribuna** din 1957, povesteşte drumurile prin pădure, înflorite de bucuria intensă a primei cunoaşteri, ale lui Niţă, băiat la oi. Pădurea rămîne o zonă de frumuseţe şi puritate pentru Niţă şi mai tîrziu, cînd, ajuns inginer, revine, în ceasurile de oboseală, să revadă locurile copilăriei. Povestirea e tulburătoare şi prin similitudinea de situaţii cu cele relatate în volumul autobiografic „Mărturisiri".

Filonul autobiografic este prezent şi în publicistica lui Agîrbiceanu. Multe pagini evocă întîlnirile scriitorului cu maeştrii tinereţii sale, Coşbuc, Caragiale, Gîleanu, Sadoveanu. Altele ne vorbesc despre ucenicia îndelungă a scriitorului la şcoala lui Tolstoi şi Dickens. De mare preţ sînt şi cuvintele calde, încurajatoare adresate de Agîrbiceanu tinerilor scriitori. Accentuînd de nenumărate ori necesitatea cunoaşterii aprofundate a operelor marilor clasici ai literaturii universale, bătrînul dascăl stăruia şi asupra efortului continuu al scriitorului de a reflecta viaţa din jur la un înalt nivel artistic. Unele din cuvintele sale vor rămîne mereu actuale: „Un nou popor se va naşte şi de abia de aici încolo vom cunoaşte comorile din adîncurile lui sufleteşti. Ce material inedit pentru scriitorii noştri! Ce lume nouă au tinerii scriitori de studiat şi zugrăvit, cu condiţia s-o cunoască tot mai bine!"

Aprecierea operei lui Agîrbiceanu se va îmbina mereu cu cinstirea omului. Decorarea scriitorului cu **Steaua Republicii** cl. I era încununarea şi recunoaşterea meritelor sale literare, preţuirea de care s-a bucurat, în anii de după Eliberare, această figură venerabilă a literaturii secolului nostru.

Sorin Alexandrescu

BIBLIOGRAFIE

Scrieri:

Schiţe şi povestiri, Edpla., 1954.
Arhanghelii, prefaţă de Mircea Zaciu, Edpla, 1956 **reeditat** 1962.
Din copilărie, Edit. Tineret., 1956.
Pagini alese, Edit. Tineret., 1955.
Povestirile lui Mărunţelu, Edit. Tineret. 1956.
Din munţi şi din cîmpii, Edit Tineret., 1957.
File din cartea naturii, Edit. Tineret. 1959.
Fricosul, Edit. Tineret., 1960.
Ion Agîrbiceanu povestind copiilor, Edit. Tineret., 1961.
Faraonii, prefaţă de Georgeta Horodincă, Edit. pt. Literat., 1961.
Povestiri, prefaţă de Ion Brad, Edit. Tineret., 1962
Opere, Studiu introductiv de Mircea Zaciu, Edit. pt. Literat., 1962.

Scrieri despre:

Mircea Zaciu: **Ion Agîrbiceanu**, Edpla, 1955, (Mica bibliotecă critică)
Cu ocazia aniversării a 80 ani de la naştere, au apărut grupaje de articole şi evocări în următoarele reviste: Luceafărul 15. IX. 1962; Steaua, 1962. nr. 9; Tribuna, 20 IX. 1962; Scrisul bănăţean, 1962. nr. 9 şi Iaşul literar nr. 9. Dintre acestea spicuim următoarele articole mai importante:
Mihai Beniuc: **Agîrbiceanu la 80 de ani**, Gazeta literară 20 IX 1962
Ion Brad: **Ion Agîrbiceanu. Introducere la studiul vieţii şi operei.** Gazeta literară nr. 36, 37, 38-1962.
Mircea Zaciu: **Drumul creaţiei lui Ion Agîrbiceanu.** Tribuna, 1962, nr. 32-37.
Dumitru Micu: **Realismul critic al prozei lui Agîrbiceanu**, Steaua, 1962. nr. 9.
Teodor Vîrgolici: **În anii noştri**, Luceafărul, 15. IX. 1962. Articolul indică şi principalele interviuri şi articole publicate de Agîrbiceanu în presa literară.
Serban Cioculescu: **Marginalii la opera lui Ion Agîrbiceanu**, Viaţa romînească, 1962, nr. 9.
Szilaggy Andras: **Omagiul traducătorului**, Tribuna, 20. IX. 1962
D. Drumaru: **Lumea nuvelelor lui Agîrbiceanu**, Steaua, 1959. nr. 5.
D. Drumaru: **Începuturile literare ale lui Agîrbiceanu — poetul**. Steaua, 1959. nr. 11.

„REVISTA LITERARĂ"

Răspunzînd unor întrebări ale cititorilor, adresate redacţiei, publicăm mai jos un articol cu privire la rolul pe care l-a avut în presa noastră din primii ani de după Eliberare „Revista literară", amintită în manualele şcolare.

*

S-au făcut în ultimul timp numeroase încercări de a stabili, la nivelul istoriei literare, climatul cultural al primilor ani ce au urmat Eliberării, al epocii în care arta realist-socialistă se impunea tot mai mult ca singura în stare să răspundă cerinţelor noii societăţi. Un spaţiu considerabil a fost rezervat investigării periodicelor literare ale vremii, în speţă a celor cu orientare pozitivă, ele constituind terenul sigur de afirmare teoretică a valorilor reale, al disputelor şi luărilor de poziţii pe plan ideologic-estetic, dar şi de exemplificare imediată cu creaţii artistice pe măsura ideilor susţinute. Au apărut atunci reviste aflate sub conducerea P.C.R., care şi-au adus o contribuţie deosebită la dezvoltarea noii mişcări literare. Una din aceste publicaţii e **Revista literară.**

În aceeaşi lună în care **Viaţa romînească**, suspendată în timpul dictaturii, şi-a reluat activitatea, a apărut o revistă bilunară de **literatură — artă — cultură — gîndire socială**, intitulată **Orizont** (numărul I a apărut la 1 noiembrie 1944). Editorialul primului număr **(Manifest către cititori şi colaboratori)** exprima adeziunea redactorilor la noile condiţii sociale. Dacă sub aspectul dezbaterilor teoretice, poziţia redacţiei a fost oarecum fermă, materialul beletristic propriu-zis dovedea încă lipsa spiritului selectiv. Poezia şi proza, cu excepţia cîtorva piese reprezentative, atunci cînd nu erau tributare unor experienţe sterile, formaliste, nu aduceau nimic nou, interesant.

Orizont şi-a încheiat apariţia în al treilea an de existenţă, cu numărul 4, la 1 martie 1947, ca puţin după aceea la 16 martie acelaşi an, să apară **Revista literară**, ca o continuare a primei reviste. Primul număr al noii publicaţii, **„săptămînal de poezie, proză şi critică"**, era numerotat: an. III nr. 5 însă avea alt format, avînd ca redactor pe poetul M. R. Paraschivescu. Deşi a apărut un singur an, prin atitudinea sa înaintată, **Revista literară** a atras un număr însemnat de scriitori, a contribuit în bună măsură la clarificarea unor probleme importante pentru consolidarea noilor atitudini în literatură.

Revista literară era preocupată să răspundă **„unei necesităţi reale a publicului cititor, a publicului mare de toate categoriile" (Revista pentru toţi, nr. 5.** Articol redacţional). Intenţionînd să promoveze o literatură a vremii noastre, **Revista literară** urmărea să se constituie într-un mijloc de **„popularizare"** şi, în acest scop, milita pentru **„claritatea expunerii, ceea ce nu va însemna nici sărăcia stilului, nici lipsa de adîncime a cugetării"**. Un alt deziderat al revistei era acela de a publica un cerc cît mai întins de colaboratori, de preferinţă tineri, şi de a promova în primul rînd creaţia originală. Consultînd însă materialul literar tipărit, constatăm că aceste teze programatice nu s-au înfăptuit decît parţial.

Însă aici apar, ca un curent nou, poezii ale lui Mihai Beniuc (**Misiune**, nr. 34, şi **Meşteşug**, nr. 45), ale lui Bacovia (strict ocazionale, fiindcă autorul **Lacustrei** nu a fost un colaborator al revistei), ale lui M. R. Paraschivescu (**Testament**, nr. 16), ale lui Emil Isac (**Două poezii inedite**, nr. 10) şi ale Magdei Isanos (destul de numeroase), ca o dovadă a receptivităţii redacţiei faţă de elementele pozitive din moştenirea noastră literară. — Se mai pot cita creaţii ale unor poeţi atunci în plină afirmare. E cazul Ninei Cassian, reţinînd atenţia cu **Iarna palatului de iarnă**, (un poem vibrant închinat aniversării Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie) al lui Dan Deşliu, Veronica Porumbacu, Mihu Dragomir, Victor Tulbure sau al altora, dintre care unii, mai tîrziu, au părăsit poezia pentru alte sectoare ale creaţiei literare, ca: Aurel Baranga, Vl. Colin, Ben Corlaciu, Traian Coşovei, D. Micu, P. Vintilă etc. Semnalăm, de asemenea, prezenţa lui Ciceronе Theodorescu, cărora „în nr. 25 al revistei, i se făcea o amplă prezentare, urmată de un mănunchi masiv de poezii. În număr redus faţă de **Orizont**, **Revista literară** publica totuşi şi quasiimitaţii de poezie populară sau versuri în care abundă locurile comune. Lipsa unui fundament teoretic în cazul unora, determină nu o dată supraestimarea laturii exterioare a versului, exagerarea importanţei formei şi, implicit, neglijarea conţinutului. De multe ori, supralicitarea imaginii ducea spre o poezie destinată — vechi deziderat avangardist — epatării. Bunăoară, acest început de poezie: **„Nu putem să ne mai ascundem decît în gutui / şi să iernam pe dulap cu ge. unchii la gură / lingă jacheta mamei, mare, cafenie, pusă-n cui"**, **Anotimpul Andersen**, nr. 26).

Proza promovată de **Revista literară** se prezintă mai consecvent realistă. Acest sector s-a bucurat de colaborări care compensau paginile unde unele tentaţii formaliste au dus la eşec. Menţionăm, în primul rînd, prezenţa lui Mihail Sadoveanu cu două povestiri, **Mărturisire** (nr. 10) şi **Într-o zi de primăvară** (nr. 41), scrise cu tensiunea şi lirismul propriu autorului **Baltagului**. Eusebiu Camilar publica **Sin-Gal, fata împăratului din Uria** (nr. 9), o povestire în care motivul oriental e un pretext pentru dezbaterea unei atitudini morale, şi **Într-o noapte la cuhnie** (nr. 15), fragment de roman, o evocare a vieţii ţăranilor din trecut, a luptei acestora. Marin Preda era prezent cu cîteva povestiri, de reţinut fiind faptul că ele nu au figurat în volumul său din 1948, **Întîlnirea din pămînturi**, dintre care amintim **Salcîmul** (nr. 5). De remarcat de asemenea nuvelele lui Petru Vintilă **(Ceaţa**, nr. 11 şi **Fîntîna**, nr. 20), precum şi fragmentele de roman ale lui Laurenţiu Fulga (nr. 16 şi nr. 30) sau povestirile lui Haralamb Zincă **(Moartea lui Constantin**, nr. 31, şi **Pelicula neagră**, nr. 35). Pagini de jurnal, interesante prin lumina pe care o aruncă asupra unor epoci şi a unor moravuri, aparţineau lui Mihail Sebastian (nr. 16). Ion Marin Sadoveanu (nr. 8) şi Eugen Jebeleanu (nr. 10). Ceea ce subminează unele lucrări publicate în **Revista literară** este aglomerarea prozei cu elemente marginalii, nesemnificative, alunecarea în naturalism. E cazul de pildă cu nuvela **Călătoria neagră** de Traian Coşovei (nr. 24).

Revista literară nu a fost însă o publicaţie destinată exclusiv poeziei şi prozei. Apărînd într-o perioadă de mobilizare susţinută a forţelor progresiste, cînd grupări ostile realismului căutau încă diverse modalităţi de a i se opune, **Revista literară** s-a impus ca o revistă de atitudine, prin articolele sale de critică, prin poziţia sa teoretică de multe ori fermă, categorică.

Căutînd să surprindă cotidianul în toată complexitatea sa, revista nu a acordat decît rar spaţiu istoriei literare. Puţinele articole de istorie literară, departe de a fi studii ample, sînt mai mult note informative, scrise la modul eseistic, în intenţia vădită de a familiariza pe cititori cu unele aspecte ale creaţiei sau personalităţii artiştilor respectivi. O iniţiativă lăudabilă a revistei a fost aceea de a reda contemporanilor (rubrica s-a intitulat sugestiv: **Restituiri**) unele amănunte mai puţin cunoscute din istoria noastră literară. Saşa Pană, Vicu Mîndra ş.a. au înserat note de istorie literară, pe tot parcursul revistei, cu privire la Tudor Vianu, G. Bacovia, Geo Bogza, G. M. Zamfirescu, Al. Sahia, Gala Galaction, M. Sebastian, E. Camilar etc.

Afirmînd că **Revista literară** a fost o publicaţie de atitudine, ne gîndim — firesc — la faptul că un periodic literar se defineşte, structural vorbind, în primul rînd prin materialul critic publicat. În acel început de perioadă literară, rolul criticii progresiste a fost de a stabili direcţiile fertile de creaţie, modalităţile de obţinere a unor opere artistice revoluţionare. **Revista literară**, aşa cum se spunea în articolul-bilanţ, a fost **„concepută ca o revistă care trebuia să-i ajute pe cititori să se orienteze şi să discearnă just prezentele din labirintele literaturii, ca o revistă care trebuia totodată să ajute scriitorilor să-şi precizeze drumul în condiţiile prefacerilor structurale din ţara noastră"** (nr. 45).

Cum era şi normal, majoritatea discuţiilor purtate în **Revista literară** s-au înscris în jurul chestiunii surselor de inspiraţie ale noii arte, subliniindu-se consecvent capacitatea realităţii revoluţionare de a potenţa o artă superioară. Zaharia Stancu, combătînd caracterul morbid al unei anumite poezii dintre cele două războaie mondiale, orizontul îngust al poeţilor formalişti, scria, referindu-se la condiţiile noi ale poeziei: **„Poezia lor** (a poeţilor tineri — n.n.) **are aripi, aripi largi, cuprinzătoare, puternice. (...) Climatul pe care pînă acum nu l-a avut nici o generaţie de poeţi romîni, îl are acest stol voinic, zburdalnic şi curajos de noi sosiţi"** (Zaharia Stancu, **Aripile poeziei**, nr. 5). Necesitatea oglindirii în literatură a realităţii imediate era susţinută răspicat. Demn de remarcat e că, în majoritatea cazurilor, scriitorii n-au ezitat să intervină în discuţie, cu scopul de a oferi un îndreptar generaţiei tinere. Axarea în contemporaneitate ducea neconditionat la luarea de atitudine împotriva tuturor elucubraţiilor afişate sub masca falsului apolitism. Pentru criticii de la **Revista literară**, caracterul diversionist al unor curente occidentale era evident. Într-un interesant articol intitulat **Introducere la lettrism sau despre un strateg al notorietăţii** (nr. 15) se arată nu numai inconsistenţa „esteticii novatoare" a lui Isidore Isou, dar şi substratul antirealist al acesteia, de natură să altereze creaţia artistică, să o îndepărteze de masa largă a cititorilor. Revista punea totodată problema determinantelor artei realiste, în funcţie de operele viabile ale literaturii mondiale. Literatura rusă şi sovietică este apreciată pentru valorile ei adînc umane, operele lui Tolstoi, Gorki, Şolohov, Fadeev etc. fiind pe larg discutate în revistă.

Cronicile şi recenziile apărute în **Revista literară**, ca în general acest oficiu critic al majorităţii periodicelor, sînt în măsură să ne dea primele date asupra modului cum au fost primite, la timpul lor, diverse opere şi autori. **Revista literară** a înregistrat, destul de fidel, apariţiile, indiferent de valoarea lor. Însă în discutarea lor se simte amalgamul tendinţelor din epocă, ezitările. Nu se poate însă trece cu vederea faptul că, de cele mai multe ori, critica de la **Revista literară** respingea producţiile situate în afara realismului.

În ultimul număr al **Revistei literare**, articolul citat de noi **La capăt de drum, bilanţ şi perspective** (de Vl. Colin), supunea activitatea revistei unei analize amănunţite, încercînd a-i stabili evoluţia în peisajul revuistic al timpului. Se spunea în articol: **„Într-un moment în care drumurile, cele două drumuri singure cu putinţă, începeau să se deseneze precis, „Revista literară" a adăpostit uneori contraziceri. În articolele noastre militam pentru o artă sănătoasă, clară, pentru ca în pagina poeziei să publicăm poezii alambicate, poezii aparţinînd altei lumi, altei ere".** Cu aceasta, redacţia făcea un nou şi important pas spre maturizarea sa ideologică. Respingînd cultura burgheză, revista îşi declara încă o dată apartenenţa la noua cultură, realist-socialistă, formulînd atitudinea colectivului redacţional: **„Conştienţi de faptul că această mult trîmbiţată „criză" aparţine în exclusivitate unei culturi în decadenţă, pe care mersul istoriei o înlătură, am socotit necesar să prezentăm în mijlocul valului de confuzionism al „criziştilor" elementele sănătoase ale noii culturi ,sortite să înlocuiască vechea şi degradata cultură burgheză".** În această direcţie, eforturile redacţiei s-au menţinut constante, fapt care a conferit revistei prestigiu şi acces larg în rîndurile cititorilor.

În zilele de 18—19 octombrie 1947, avusese loc Congresul Uniunii Sindicatelor de Artişti, Scriitori şi Ziarişti. Cauze obiective impuneau apariţia unei reviste a Uniunii. În condiţiile maturizării crescinde a frontului nostru literar, se simţea necesitatea unui organ central, care să constituie atît punctul de plecare al iniţiativelor comune, cît — mai ales — un oficiu sigur şi principial de orientare ideologică şi estetică. Din acest motiv, un punct al rezoluţiei Congresului prevedea apariţia, la 4 ianuarie 1948, a **Flacării, „săptămînal: de artă şi cultură al U.S.A.S.Z. din Romînia".** Activitatea **Revistei literare** — care îşi anunţa în numărul 45 sistarea, prin trecerea majorităţii redactorilor şi colaboratorilor la noua publicaţie — a fost, aşadar, continuată de **Flacăra.**

Mircea Braga

Se dezbate de cîtva timp în presă o problemă actuală, deosebit de importantă, în legătură cu formarea tinerei generaţii: problema culturii generale. În articolele semnate de către prof. Petre Drăgoescu şi prof. Stanciu Stoian — în **Contemporanul** (nr. 23 şi 32/963) se urmăreşte circumscrierea noţiunii de cultură generală şi precizarea căilor celor mai apte pentru realizarea acesteia în şcoala de cultură generală. Prof. dr. Stanciu Stoian subliniază în articolul său faptul că **„perspectivele deschise de socialism dezvoltării vieţii sociale şi omului au impus şi impun reconsiderarea noţiunii de cultură generală şi a şcolii de cultură generală, pentru a le pune de acord şi cu dezvoltarea ştiinţei şi tehnicii, aşa cum sînt practicate de industria modernă".**

Cultura generală are însă pe lîngă o latură ştiinţifică şi una artistică, asupra căreia s-a insistat mai puţin. Cultura artistică, alături de cea ştiinţifică ajută la formarea fizionomiei morale a omului nou. Este adevărat ceea ce spune tov. prof. dr. Stanciu Stoian că disciplinele umanistice nu pot fi scoase din sfera noţiunii de ştiinţă, dar ele au totuşi particularităţi deosebite de care trebuie să se ţină seama. Atît disciplinele realist-ştiinţifice, cît şi cele umanistice intră în sfera mai largă a noţiunii de cultură generală şi, împreună, contribuie la instruirea şi educarea tinerei generaţii. Educarea tineretului prin mijlocirea disciplinelor umanistice nu poate fi desigur separată de sarcinile concrete ale construcţiei socialismului. Disciplinele umanistice contribuie la formarea culturii artistice — parte componentă şi esenţială a culturii generale.

În strînsă conexiune cu noţiunea de cultură artistică se află noţiunea de educaţie a tineretului — componentă esenţială a educaţiei comuniste.

În orînduirea socialistă, educaţia estetică se caracterizează prin unitatea indisolubilă a idealurilor etice şi estetice — ca parte integrantă a ideologiei comuniste.

Factorii care contribuie la realizarea educaţiei estetice în orînduirea noastră sînt: familia, natura, societatea, arta şi şcoala. Încă din cea mai fragedă vîrstă, familia trebuie să ajute pe copii să dobîndească ceea ce se cheamă simţul estetic, sentimentul frumosului. Pentru aceasta, copilului să i se prilejuiască trăirea unor emoţii estetice elementare: să fie învăţat să distingă culorile, formele, sunetele muzicale. Părinţii trebuie să vegheze pentru ca armonia şi ordinea să constituie mediul permanent de viaţă al copilului. Cel de-al doilea factor, natura, acţionează chiar din perioada copilăriei şi pînă tîrziu în anii deplinei maturităţi. Cît priveşte societatea, ea oferă tineretului nenumărate pilde de ceea ce trebuie considerat frumos: lupta oamenilor pentru socialism, pentru pace, pentru îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă, pentru eliberarea popoarelor din colonii — acestea sînt numai cîteva din aspectele variate şi concrete care intră în sfera noţiunii de frumos... Arta este însă forma specifică de realizare a frumosului. Educaţia estetică a tineretului prin intermediul artei se realizează în şcoala de cultură generală. Aceasta acţionează conştient în decursul unui număr de ani— prin mijlocirea unui sistem de influenţe estetice — la formarea unor priceperi şi deprinderi, la formarea gustului şi conduitei estetice, precum şi unor convingeri şi idealuri estetice.

În această privinţă, trebuie să semnalăm existenţa unor deficienţe în procesul educaţiei estetice din şcoală care ar trebui după părerea noastră — remediate. Pe de o parte rolul unor obiecte — considerate dexterităţi — (muzica, desenul) este oarecum subestimat în raport cu alte obiecte de învăţămînt. Pe de altă parte, educaţia estetică este lăsată numai în seama profesorilor de literatură, muzică şi desen. Nu se ţine în suficientă

CULTURA ARTISTICĂ ŞI EDUCAŢIA ESTETICĂ ÎN ŞCOALA

măsură seama că educaţia estetică se realizează în procesul întregii munci educative din şcoală. Astfel, chiar matematica, fizica, astronomia şi activităţile practice din unele şcoli contribuie într-o măsură însemnată la educaţia estetică a elevilor. Şlefuitul unei piese, confecţionarea unor unelte, mînuirea strungului, cunoaşterea motoarelor electrice — din cadrul activităţilor practice — sau aşezarea unei probleme în ecuaţie, prepararea unor substanţe de laborator, mînuirea unor aparate — toate acestea şi multe altele încă — deprind pe elev să preţuiască munca orientată spre obţinerea unor lucruri utile şi frumoase, să preţuiască scrupulozitatea execuţiei unei piese, să acorde atenţie tuturor detaliilor care contribuie la armonia întregului. În felul acesta, elevul dobîndeşte convingerea că între muncă şi artă există o corelaţie firească — după cum precizează undeva acad. Tudor Vianu: **„Munca şi-a impus totdeauna rigori artistice şi arta nu s-a prezentat pe sine cu totul străină de ostenelile muncii"** (Studii de filozofie şi estetică, p. 171).

Nu este mai puţin adevărat însă că rolul principal revine disciplinelor umanistice... Nenumărate sînt mărturiile unor oameni de seamă despre însemnătatea deosebită a muzicii în formarea lor. Nu vom insista asupra acestora. Vom arăta numai că orele de muzică, precum şi activitatea din cadrul cercurilor artistice contribuie într-o mare măsură la dezvoltarea sensibilităţii artistice a viitorilor cetăţeni, le dezvăluie frumuseţi nebănuite, îi introduce în lumea armoniei sunetelor. Orele de desen, la rîndul lor, urmăresc nu numai dezvoltarea unor înclinaţii naturale ale unor elevi sau a spiritului lor de observaţie, ci totodată constituie un mijloc eficace de educare a aptitudinilor de percepere, gust şi înţelegere estetică, un îndrumar spre înţelegerea comorilor de artă ale umanităţii. De mare însemnătate este iniţierea elevilor în cunoaşterea şi aprecierea estetică a operelor de artă prin intermediul reproducerilor artistice, al vizitării muzeelor de artă, al caselor memoriale. Este bine ca şcolile să acorde o mai mare atenţie acestor activităţi.

În sfîrşit, în cadrul orelor de literatură, se urmăreşte desăvîrşirea educaţiei estetice a elevilor. În cadrul acestor ore se îmbină educaţia intelectuală, morală şi estetică a viitorului cetăţean. De aceea, considerăm că nu greşim dacă atragem atenţia asupra seriozităţii deosebite pe care trebuie s-o acorde profesorul de literatură lecturilor expresive din opere prevăzute de programă pentru a fi studiate în clasă, analizelor literare care nu trebuie să se limiteze — aşa cum se întîmplă adesea — la sesizarea temei, povestirea subiectului şi caracterizarea personajelor. Elevii trebuie iniţiaţi în tainele măiestriei artistice, în cunoaşterea procedeelor de artă folosite de marii creatori. Analizele literare să fie complete, în sensul că nu trebuie să se limiteze numai la precizarea conţinutului tematico-ideologic al unei opere literare, ci trebuie să ia în discuţii mijloacele de realizare artistică (limbă, stil).

O atenţie deosebită se cuvine a fi acordată lecturilor particulare ale elevilor din şcoala medie. Acest lucru se poate realiza atît în cadrul orelor rezervate, cît şi în cadrul cercurilor literare. Cercurile literare constituie o adevărată şcoală de creştere şi iniţiere artistică a elevilor cu înclinaţii deosebite, dar nu numai a acestora. De aceea e bine ca — de la începutul anului şcolar — să se acorde o atenţie deosebită precizării tematicii, organizării şi desfăşurării şedinţelor de cerc. În cadrul şedinţelor cercului literar, elevii dobîndesc deprinderi şi îndemînări literare, învaţă să cunoască mai profund tehnica procesului de creaţie. Copiii talentaţi trebuie urmăriţi cu grijă, îndrumaţi cu răbdare, încurajaţi şi orientaţi mai apoi către revistele literare în care să-şi publice cele mai bune creaţii ale lor. În această privinţă, am dori să insistăm asupra unei lacune: lipsa unor publicaţii destinate elevilor. Există înainte o tradiţie care ar trebui reînviată: unele şcoli editau reviste în care erau publicate cele mai însemnate producţii ale elevilor. Se ştie că G. Coşbuc a debutat într-o asemenea revistă care apărea la Năsăud („Muza semeşană"). Tot astfel, Mihai Beniuc a debutat în revista **Laboremus** a liceului din Arad...

Esenţial este ca atît în cadrul disciplinelor umanistice, cît şi în cadrul altor activităţi, problema educaţiei estetice să nu fie neglijată, subestimată. Şcoala are menirea de a da o pregătire multilaterală tineretului, de a dezvălui în permanenţă prin mijloace ce-i stau le îndemînă, în deosebi prin intermediul disciplinelor umanistice, conţinutul frumos al vieţii noastre. A pregăti cetăţeni cu o largă cultură generală înseamnă a forma nu numai oameni apţi să cunoască cele mai avansate procedee ale tehnicii, dar şi oameni care să manifeste o atitudine estetică faţă de toate fenomenele vieţii, să aibă o conduită estetică, să lupte pentru înfăptuirea idealurilor estetice ale epocii noastre. Simţul estetic trebuie să devină regulatorul muncii fiecărui membru al societăţii noastre. Pentru aceasta nu trebuie să se uite faptul că educaţia estetică şi cultura artistică, alături de cultura politehnică şi educaţia prin muncă, contribuie la dezvoltarea armonioasă a personalităţii omului nou, pentru care munca înseamnă nu numai o povară, un blestem sau o ruşine, ci o chestiune de onoare şi de eroism. Datorită educaţiei estetice primite în şcoală, tineretul învaţă să muncească în aşa fel încît munca să fie nu numai folositoare, ci şi frumoasă, armonioasă. De aceea este bine ca în cadrul disciplinelor umanistice să se stăruiască mereu şi mereu asupra ideii de măiestrie.

Şcoala de cultură generală are — printre altele — şi această menire de a dezvălui tainele măiestriei, de a-l îndruma cu ajutorul disciplinelor cuprinse în planul de învăţămînt pe fiecare elev în parte, spre un tip nou de om la care — după cum se exprimă Cehov — **„totul trebuie să fie frumos şi faţa, şi îmbrăcămintea, şi sufletul, şi gîndurile".**

În realizarea acestor ţeluri, cultura artistică şi educaţia estetică — asupra cărora am stăruit în aceste rînduri — au o însemnătate decisivă. Ceea ce am vrut să subliniem în deosebi e faptul că atunci cînd se discută despre însemnătatea culturii politehnice — în cadrul definirii conceptului de cultură generală — nu trebuie să se piardă din vedere nici rolul deosebit pe care îl are pregătirea estetică a noii generaţii, deoarece, în realizarea ţelurilor măreţe ale clasei muncitoare această pregătire este absolut indispensabilă.

Prof. Simion Bărbulescu

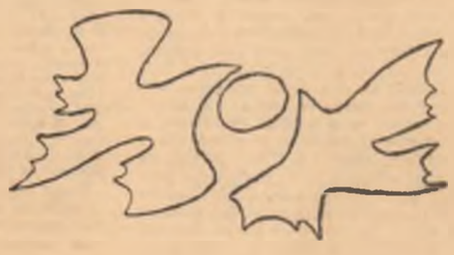

SCRIITORII ȘI REVOLUȚIA DE LA 1848

Literatura română, în cele două decenii premergătoare anului 1848, dominant romantică, străbătută de patos patriotic și umanitar, exprimă cu plenitudine năzuințele de libertate națională și socială ale poporului romîn. E o literatură militantă, în sensul înalt al cuvîntului, care a contribuit într-o mare măsură la radicalizarea opiniei publice în preajma revoluției. Scriitorii marcanți ai acestei perioade, denumită de obicei „pașoptistă", au pregătit și condus în fapt mișcarea patriotică de eliberare, atît prin scrisul lor, cît și prin inițierea de acțiuni practice cu caracter revoluționar, prin participarea directă la evenimente. Faptele sînt în genere cunoscute. Nu spunem o noutate afirmînd că între conducătorii revoluției de la 1848 cei mai mulți erau scriitori, unii cunoscuți ca atare doar în epocă și uitați astăzi. Evident, participînd la revoluție, nu toți au avut același grad de înțelegere a evenimentelor. Una din personalitățile de vîrf ale momentului revoluționar a fost Ion Ghica și, în legătură cu activitatea sa în preajma și în timpul revoluției, ne propunem cîteva precizări.

Plecînd din Paris, spre patrie, în toamna anului 1846, președintele **Societății studenților romîni** se angajase față de comitet să obțină în țară noi subscrieri pentru fondurile Societății. Scopul, însă, cu care Ghica revenea în București era înainte de toate politic. Intenția sa era de a candida ca deputat de Dîmbovița în alegerile pentru Obștească adunare, care urmau să aibă loc în decembrie. În această privință, el discutase la Paris înaintea plecării cu Bălcescu și, e de presupus, și cu alți membri ai **Frăției** aflați în capitala Franței. Ales deputat, Ghica urma să încerce să-și formeze un partid politic care să militeze în Obștească adunare pentru reforme democratice și să agite spiritul în țară în vederea unei mișcări mai largi. „De vei izbuti a te așeza deputat — îi scrie Bălcescu — apoi socotesc că ar trebui să-ți faci oarecare partidă și să ceri ceva reforme chiar cînd vei fi sigur d-a nu le dobîndi. Binele va fi mare cînd se vor porni înaintea publicului niște discuții mai importante și care l-ar putea mișca (l'émouvoir)" [1].

La București, Bibescu interzice însă tînărului întors de la Paris să candideze la alegeri. Gestul domnitorului nu era de natură să surprindă pe nimeni și cu atît mai puțin pe Ghica, care ani de zile a trebuit să stea departe de țară pentru a se sustrage dizgrației și ostilității regimului din Țara Românească.

Sosit în țară, Ghica a preluat direct conducerea activității **Frăției**, întrucît dintre cei trei fondatori doar el se afla în București. Bălcescu era în străinătate. Tell, ofițer în armată, ședea mai mult la Giurgiu, fiind comandantul batalionului însărcinat cu paza cordonului Dunării pînă la gura Oltului. Activitatea lui Ghica și a altor membri ai **Frăției** (Alexandrescu, C. A. Rosetti etc.) în cadrul **Asociațiunii literare a Romîniei** avea evidente țeluri politice. Izbucnirea revoluției, în februarie la Paris, în martie la Viena, a contribuit la precipitarea evenimentelor provocate de condițiile interne din țară. Mulți dintre tinerii romîni aflați la studii în capitala Franței (Bălcescu, Bolintineanu, Al. Golescu-Arăpilă etc.) se întorc de îndată în țară. La 27 martie are loc mișcarea de la Iași, suprimată de Sturza. Capii mișcării sînt parte arestați, parte fug peste graniță. Ghica găzduiește în taină, mai multe zile, pe Alecu Russo și pe Iancu Alecsandri, fratele poetului, fugiți din Moldova.

La București, prezența lui Bălcescu și a altor tineri revoluționari romîni veniți de la Paris, la sfîrșitul lui martie și începutul lui aprilie 1848, face ca activitatea **Frăției** să se intensifice. Ia ființă un comitet revoluționar (din care face parte și Ghica), care alege o comisie supremă executivă formată din Bălcescu, Ghica și Al. Golescu-Arăpilă, avînd menirea de a pregăti și conduce efectiv revoluția. Sînt atrași în acțiune nu numai tineri intelectuali, fii de boieri, cu idei înaintate, ci și grupuri mari de oameni aparținînd unor pături mijlocii sau de jos, negustori și muncitori îndeosebi din rîndul tabacilor și măcelarilor. Aceștia erau organizați conspirativ, după sistemul practicat de ani de zile în cadrul **Frăției**. Ghica se bucura de prestigiu și autoritate în rîndul comitetului. La acea dată el avea concepții revoluționare ferme, apropiate dacă nu chiar identice, cu ale lui Bălcescu. Eliade, în referirile răuvoitoare și calomnioase din cărțile și corespondența sa din anii exilului, îl consideră pe Ghica drept „cap" al comisiei executive de trei, numindu-l tot timpul **Rodin**, numele cunoscutului erou al lui Eugen Sue. Ideile lui Ghica dinainte de revoluție, de fapt ale **Frăției**, cu privire la împroprietărirea țăranilor clăcași i se par lui Eliade „exagerate" și primejdioase. Atari aprecieri, voit denigratoare, făcute după reprimarea revoluției, subliniază de fapt un lucru care-l înalță pe Ghica în conștiința posterității: ascendentul său incontestabil asupra multor fruntași ai revoluției de la 1848, ceea ce făcea să se creadă că el e „capul" comitetului revoluționar, precum și poziția sa, atunci fermă și neabătută în susținerea și afirmarea principalelor revendicări ale mișcării revoluționare.

În acest timp se pregătea în Ardeal adunarea de la Blaj din 15 mai. Unii revoluționari munteni, între care Bălcescu, vor să plece pentru a participa la adunare, dar vornicia dinăuntru, reprezentată prin Alexandru Villara, refuză eliberarea pașapoartelor. Însă la îndemnul lui Ghica și Bălcescu, ardelenii aflați în București: Roman, Axente Sever, August Treboniu Laurian hotărăsc să treacă munții clandestin. Acestora, cei doi membri ai comisiei supreme executive le dau instrucțiuni detaliate, care urmau a fi împărtășite conducătorilor de la Blaj, în legătură cu modul în care ei vedeau desfășurarea cu succes a revoluției din Transilvania, subliniind încă de atunci necesitatea unirii revoluționarilor romîni cu cei maghiari [2], idee importantă pentru care atît Bălcescu cît și Ghica vor milita în mod susținut în tot timpul desfășurării revoluției în Ungaria și Transilvania, precum și în primii ani de după revoluție.

În zilele și săptămînile următoare, atmosfera în țară devine din ce în ce mai agitată. Guvernul e neliniștit, bănuitor. Unele lucruri din cele ce se pregăteau îi ajunseseră la urechi. Ion Ghica, e, la un moment dat, pe punctul de a fi arestat. [3] Nicolae Bălcescu fusese însărcinat de comitet cu redactarea proclamației. Ea a fost aprobată, mai apoi copiată de Eliade (care se atașase și el mișcării, deși formulase multe obiecții, în special în problema împroprietăririi țăranilor) acasă la Ghica, sub dictarea lui Bălcescu, pentru a fi tipărită în tipografia lui Eliade [4]. În acest răstimp, în prima jumătate a lunii mai, sosește la București doctorul Mandl, cu o scrisoare către Ion Ghica și C. A. Rosetti din partea lui Lamartine care-i cunoștea personal din timpul activității acestora în fruntea **Societății studenților romîni din Paris**, patronată de poetul devenit acum ministru. Scrisoarea recomandă comitetului revoluționar ca, în privința mișcării, să se înțeleagă, înainte de a întreprinde vreo acțiune, cu guvernul Porții și ambasadelor unor puteri străine din Constantinopol, dincolo de afirmarea subliniată a sentimentelor de devotament față de Turcia, puterea suzerană, poziție însușită la acea dată de unii revoluționari, oferă o analiză realistă, adesea adîncită, a situației social-politice din Țara Românească. De pildă, într-un astfel de memoriu datînd din luna iunie, el arată amănunțit unele carențe grave ale regimului Bibescu care a împins poporul la revoluție: încălcarea grosolană a legilor de către funcționarii și autoritățile de stat, nedreptățile comise de tribunale, dezorganizarea învățămîntului, excluderea limbii naționale din colegiul sf. Sava, instituirea unei înfiorătoare cenzuri care a dus la suprimarea tuturor ziarelor [5].

Într-un alt memoriu, din iulie-august [6], critica regimului feudal din Țara Românească dinainte de revoluție, a regulamentului organic, susținerea dreptului poporului Valahiei de a-și face singur legi, este făcută în termeni și mai răspicați, și mai fermi. Ghica cere în numele guvernului revoluționar valah respectarea de către guvernul otoman a drepturilor acordate țării sale de către sultanii Baiazid I și Mohamed al II-lea, în epocile mai vechi, în tratate încheiate cu voievozii romîni. Țăranii erau supuși de ani de zile la nenumărate corvezi pentru construirea de drumuri, deși, în fapt, nu s-a construit nimic. Abuzurile, scandalurile în justiție deveniseră proverbiale. Averea mănăstirilor închinate servește pentru întreținerea unor călugări corupți. Mănăstirile refuză să dea pînă și acel infim 3 la sută din venit, stabilit prin hotăriri oficiale, pentru întreținerea școlilor, ceea ce, după părerea lui Ghica, e o infamie. Orgoliul nobiliar, de castă, se afirmă deosebit de puternic în rîndul boierimii. În privința „nobleței" autorul memoriului afirmă un punct de vedere democratic, subliniind ideea nobleței de merit în locul nobleței moștenite de sînge. Există, dinainte de 1848, credința la unii conducători ai mișcării revoluționare din principate că țările romîne ar putea primi o constituție democratică și s-ar putea emancipa social și politic, păstrîndu-se suzeranitatea Porții, în sensul vechilor capitulații care le asigura deplina libertate a administrației interne, în schimbul unui tribut anual și a unei formale investiri a șefului statului ales de Obștească adunare a țării. Acest punct de vedere al comitetului revoluționar de la București este susținut insistent de Ghica, în calitate de agent al revoluției în capitala imperiului otoman. Evenimentele din țară, modul în care Turcia a reprimat, în lunile următoare, mișcarea revoluționară, poziția guvernului turc în anii de după revoluție față de problema emancipării țărilor romîne i-au făcut pe mulți din conducătorii revoluției din principate să-și schimbe această părere. La Ghica, poziția filo-turcă s-a menținut aproape tot timpul nealterată, afirmîndu-se pînă tîrziu, chiar în timpul războiului pentru independență din 1877, ceea ce a iscat nedumeriri și **legitime dezaprobări.**

Ghica a avut în genere, la 1848, o poziție fermă și consecventă în apărarea principiilor majore revoluționare. Într-o scrisoare către Bălcescu, din luna iunie, curînd după victoria revoluției în București, el cerea luarea unor măsuri severe pentru înfrîngerea reacțiunii boierilor: „să se pue boierii sub judecată ca mincători și să se trimită la ocnă. Făceți o anchetă generală" [8]. La 1 iulie se adresa, prin generalul Aupick, guvernului provizoriu francez, pentru a obține un număr de 20.000 puști și 100 tunuri, destinate armatei revoluționare proiectată a se înființa în Valahia, la ideea lui Bălcescu, pentru a apăra revoluția de intervenții armate externe [9]. În acest sens, el a dus tratative cu ambasadorul francez din Constantinopol în vederea angajării unor ofițeri francezi ca instructori pentru armata revoluției din Țara Românească [10]. Părerea sa, ca și a lui Bălcescu, era ca, în cazul unei intervenții armate dinafară, să se opună o rezistență dîrză. Cînd Soleiman Pașa este trimis spre Valahia, ca împuternicit al guvernului turc, Ghica îi scrie lui Voinescu II, ministrul de externe al guvernului provizoriu, să adopte o poziție hotărîtă și demnă [11]. O problemă care-l preocupă de la început este cea a unirii principatelor. „Une chose qui me paraît facile d'obtenir dans les circonstances actuelles — i se adresează într-o depeșă din luna iunie lui Voinescu II — c'est la reunion des deux Principautes. Entendez-vous avec les moldaves pour faire une manifestation digne et pacifique auprès de la Commision" [12].

În capitala Turciei, Ghica a cîștigat, prin tactul și relațiile sale, sprijinitori influenți ai cauzei revoluției valahe. Datorită stăruinței sale pe diferite căi, guvernul otoman era pe punctul de a recunoaște noua constituție adoptată în urma evenimentelor din 8 iunie de la București, precum și pe el ca agent oficial al noului guvern. Presa din țară publicase, la începutul lui iulie, știri în acest sens, ca despre un fapt împlinit. „În momentul de a tipări acest număr — scria la 9 iulie **Poporul suveran** — aflăm că a sosit d-l Moisache din partea excelenței sale Talaat Efendi, aducînd știre guvernului pentru primirea Constituției de către înalta Poartă, și recunoașterea bravului Ion Ghica în funcțiile d-lui Aristarchi". Știrea, apărută cu o zi înainte și în **Gazeta de Transilvania**, nu era cu totul lipsită de temei. Într-o depeșă către guvernul provizoriu, trimisă din Constantinopol la sfîrșitul lui iunie și sosită la București probabil la începutul lunii următoare, Ghica relata, între altele, că a fost primit de Rifat Pașa, ministrul de externe turc, și a fost oficializată, cu acest prilej, delegația sa de capuchehaie [13]. Recunoașterea lui Ghica de către guvernul otoman a fost de scurtă durată însă. Într-o altă depeșă, din august, el se plînge că ministrul de externe turc refuză totdeauna de a avea cu el legături oficiale [14].

Activitatea sa la Constantinopol, în timpul revoluției, a fost apreciată în țară. Știrile, relativ la el, apărute în ziarele din București sau în **Gazeta de Transilvania** în această perioadă, îi însoțeau aproape totdeauna numele de epitete elogioase: **harnicul I. Ghica, sau bravul I. Ghica.** Conducătorii mișcării din București acordau o mare importanță acțiunii sale și aveau o mare încredere în perspicacitatea sa politică. „Lucrează cu activitate acolo, ca să dobîndim recunoașterea Constituției", îi scria la 18 iulie N. Bălcescu. „Numai prin aceasta scăpăm revoluția și biruim toată reacția" [15]. În același sens îi scrie și C. A. Rosetti la 30 iulie. Aprecieri măgulitoare la adresa lui I. Ghica, din acest răstimp, întîlnim și în corespondența unor diplomați străini acreditați pe lîngă guvernul turc. De pildă, într-o depeșă a generalului Aupick către ministrul de externe francez Bastide se afirmă, între altele, că tînărul agent valah este „fort intelligent et très au courant des affaires de son pays" [16].

Ghica nu avea de gînd să rămînă pentru mai mult timp la Constantinopol ca agent diplomatic. Intenția sa era de a se întoarce în țară, de îndată ce și-ar fi îndeplinit misiunea sau în momentul în care ar fi înțeles că nu se poate realiza vreo înțelegere cu guvernul turc. „Dacă ne vom înțelege cu turcii — îi scrie încă în iunie lui Bălcescu — să mi se trimită cărți de credit și totodată un succesor sau un locțiitor. Dacă nu ne-om înțelege cu turcii, trimiteți-mi poruncă să vin" [17]. Prin iulie, desfășurarea evenimentelor în țară și a demersurilor sale la Constantinopol îl fac optimist. Guvernul provizoriu făcea pregătiri în vederea alegerilor pentru Adunarea constituantă. Ghica, căruia Bibescu îi interzisese cu un an în urmă să candideze în alegeri, cere insistent, în scrisorile sale trimise în țară, să fie trecut printre candidați. „Am văzut numai ordonanța pentru alegeri — îi scrie în acest timp lui Bălcescu — nu am avut vreme să citesc jurnalele. Voi să fiu deputat" [18]. Aceeași preocupare într-o altă scrisoare din 1 August: „Eu nu ți-am vorbit încă de mine. Nu cred că după punerea la cale a treburilor noastre aici să voiesc a rămînea la Constantinopol. Și, oricum, voesc a fi ales la Cameră. Sfătuește-te cu Roseti și cu Cimpineanu și mă propuneți candidat, și dacă socotiți, voi face și o profesie de credință, cu toate că proclamația revoluției noastre este o profesiune destoinică" [19]. Toate planurile sale sînt însă zădărnicite datorită întorsăturii dramatice pe care o iau evenimentele. Revoluția a fost înfrîntă în urma trădării ei de către unii conducători, care au abătut-o în bună parte de la țelurile sale, precum și a intervenției armatei turcești. Acțiunea diplomatică a lui Ghica a eșuat și ea, cu toate stăruințele și iscusința tînărului agent. Cu cîteva zile înainte de intrarea armatei turcești în București și a arestării conducătorilor revoluției, Al. Golescu-Arăpilă, agentul guvernului provizoriu în capitala Franței, cerea, într-o scrisoare către locotenența domnești din București, să trimită urgent pe Ghica la Londra pentru a convinge guvernul englez să acționeze în favoarea revoluției din Țara Românească. După Anglia ar fi urmat să acționeze și Franța. Același lucru îi scria Al. Golescu și lui Ghica, la 13 septembrie, ziua în care armata otomană, reprimînd revoluția valahă, dezlănțuia sălbatecile samavolnicii la București. În privința sprijinului pe care guvernul englez era dispus să-l dea revoluției valahe, Ghica începuse mai dinainte să fie neîncrezător. Într-o scrisoare din august către ministrul de externe al guvernului provizoriu din București, el își exprima decepția în legătură cu ambasadorul Angliei la Constantinopol, Canning, pe al cărui sprijin se bizuise și care se dovedise, în cele din urmă, „cu totul contrar oricărei idei democratice". Ghica notează cu indignare că ambasadorul englez i-a cerut să scrie compatrioților săi să renunțe la ideile democratice, dacă voiesc „să fie bună cauza lor" [20]. În preajma intervenției armatei turcești, Ghica era pe deplin lămurit în privința poziției guvernului englez. În schimb, deși afirma despre Rifat Pașa, ministrul de externe turc, că e un ticălos, credea că guvernul otoman ar fi „voit să ne susție, dar n-au găsit reazăm în Englitera". Evenimentele precipitîndu-se, el îi scria lui Bălcescu să se pregătească pentru o rezistență armată. Îndemnul venea de altfel în sensul ideilor și al planului prietenului său. „Voi organizați-vă la munte" — scria Ghica. „Eu cred că trîmbița din cer a sunat. Scrieți lui Traian (G. Magheru — n.n.) să găsească pe Lenoir (Al. Golescu-Arăpilă — n.n.) și să se înțeleagă cu el la Pesta". Ideea sa era de a uni forțele revoluționare din Țara Românească cu cele din Ungaria (romînești, maghiare, slave) și de a lupta împreună pentru înfăptuirea idealurilor revoluției. Această idee, care era și a lui Bălcescu, îi va călăuzi pe amîndoi în activitatea lor politică din lunile și anii imediat următori înăbușirii revoluției din Țara Românească. Intenția lui Ghica era de a trece în Transilvania și a lua parte direct la evenimente. „Eu mai șed puține zile aici — îi scrie în aceeași scrisoare din septembrie lui Bălcescu — dacă lucrurile nu vor lua o turnură bună, eu o să caut să trec în Transilvania pe la Orșova". Lucrurile nu au luat întorsătura favorabilă pe care o dorea. Revoluția valahă a fost curmată de intervenția armatei otomane. Rezistența armată de care vorbea și pentru care s-a străduit Bălcescu, de care amintește și Ion Ghica, n-a mai avut loc, în afară de eroica luptă a companiei de pompieri de pe dealul Spirei. Armata de panduri de sub comanda lui Magheru, care începuse să se organizeze la Cîmpul lui Traian, deși slab dotată cu armament, era decisă să lupte împotriva armatei otomane cotropitoare, dar ea s-a risipit în cele din urmă, la îndemnul lui Eliade și Tell, aflați în refugiu la Sibiu. Ghica n-a plecat din Constantinopol, așa cum promisese în scrisoarea citată către Bălcescu. Alte rațiuni l-au făcut să rămînă mai departe în capitala imperiului otoman, unde, grație relațiilor pe care și le crease, precum și sentimentelor sale filoturce, afirmate consecvent, era privit, dacă nu cu încredere, în orice caz fără ostilitate.

Gîndirea și activitatea sa vor evolua în anii următori într-o direcție tot mai vădit străină de cauza revoluției.

D. Păcurariu

1). Arhiva I. Ghica. Corespondență neinv. mapa I-a
2). Gh. Georgescu-Buzău, Activitatea lui N. Bălcescu pentru pregătirea deslănțuirii revoluției d'n 1848, în Studii nr. 1, 1956.
3). Scrisori, p. 712
4). Ibidem, p. 714
5). Ibidem, p. 708
6). Anul 1848 în Principatele romîne, tom II, p. 204 și urm.
7). Ibidem, tom. III, p. 121 și urm.
8). Ibidem, tom. II p. 193.
9). Ibidem p. 193
10). Ibidem, tom III, p. 155.
11). Ibidem, tom. VI, p. 23
12). Ibidem, tom. II p. 101. „Un lucru care mi se pare usor de obtinut în împrejurările actuale este unirea celor două Principate. Înțelegeți-vă cu moldovenii pentru a face o manifestație demnă și pașnică pe lîngă Comisie".
13). Ibidem, tom. I, p. 520
14). Ibidem, tom. IV, p. 28.
15). Ibidem, tom. II, p 584
16). Ibidem, tom. II, p. 44 „foarte inteligent și foarte la curent cu afacerile țării sale".
17). Ibidem, p. 193.
18). Ibidem, p. 511.
19). Ibidem, tom. p. 152
20). Ibidem, tom. IV p. 32

LOTUȘI — Fotografia: ION MICLEA

100 DE ANI DE LA MOARTEA LUI

ANDREI MUREȘANU

Andrei Mureșanu, de la a cărui moarte se împlinesc la 12/24 octombrie o sută de ani, e cel mai cunoscut și mai reprezentativ poet ardelean pașoptist. Faima și-o datorește, de fapt, unei singure poezii, „Un răsunet", care, pusă pe o melodie de Anton Pann, a devenit marșul revoluționar al romînilor din Transilvania.

În epocă, însă, s-a bucurat de o mare popularitate, devenind pentru generația formată în spiritul ideilor pașoptiste, un simbol al poetului-profet, militant patriot. Așa avea să-l vadă, de altfel, și Eminescu în poemul **Mureșan**, atribuindu-i **virtuțile** poetului titan, geniu național.

Scriitorul s-a născut la Bistrița, în ziua de 16 noiembrie 1816 dintr-o familie de oameni de condiție modestă (părinții aveau în arendă o moară de argăsit scoarță). Rămas orfan de tată, și-a făcut cu greu studiile în orașul natal și la Blaj (unde a urmat filozofia și teologia). Cu concursul lui George Barițiu, ajunge în 1838 institutor la școala română, iar în 1840 profesor la gimnaziul romîn din Brașov și colaborator permanent al **Gazetei de Transilvania** și al **Foii pentru minte, inimă și literatură**. După înfrîngerea revoluției de la 1848, se refugiază pentru scurt timp în Țara Românească. Reîntors în Transilvania, e numit translator de limba română la Buletinul guvernului și apoi „concepist guvernial" la Sibiu. Credințele politice revoluționare care îl însuflețiseră în anii pașoptiști încep să se clatine. Poetul ia calea oportunismului (între altele pentru a-și asigura o situație materială mai stabilă), înălțînd omagii de fidelitate împăratului, compunînd versiuncva românească a imnului austro-ungar sau ode encomiastice guvernatorului. În 1861, guvernul renunță însă la serviciile lui. Sărac și bolnav de nervi, scriitorul moare la Brașov în noaptea de 11 spre 12 octombrie (stil vechi) 1863, la un an după ce îi apăruse unicul volum, intitulat, după moda timpului, **Din poesiele lui Andreiu Mureșanu.**

Poetul debutează în 1839, în **Foaia pentru minte, inimă și literatură**, cu versuri care ni-l relevă mișcîndu-se în orbita preromantismului și a romantismului, pradă unei viziuni sentimentaliste, melodramatice în cadrul căreia zbrul fanteziei nu atinge, în genere, altitudini prea mari. Cu greu se pot spicui versuri care să depășească în vreun fel mediocrul și prin aceasta nivelul comun atins de poezia ardeleană a epocii. Și totuși, într-o poezie, (**Tendre și Marinia**, 1839), Andrei Mureșanu izbutește să configureze interesant ideea timpului ce se scurge: „Toată firea se-nnoiește / Vînturi trec și vînturi vin / Numai el nu mai sosește / Din pămîntul cel străin". Sub înrîurirea poeților din Principate, aria sa tematică se va lărgi însă, în anii următori, îmbrățișînd tot mai mult o problematică social-politică de actualitate. Caracterul militant va deveni coordonata esențială a liricii sale, subliniind cu deosebire atitudinea patriotică. Soarta politică a romînilor din Transilvania îl va preocupa tot mai mult. Asemenea lui Gr. Alexandrescu și Dimitrie Bolintineanu, acordă evocării trecutului eroic o importanță majoră, văzînd în înaintașii luptători modele pentru contemporanii săi, aflați în ajunul revoluției. Poezii ca **Glasul unui romîn** (1843), **Un suspin** (1845), sau **La muza mea** sînt, în privința aceasta, elocvente. Evocarea se îmbină nu o dată cu satira amară la adresa realităților prezente. Glasul poetului capătă atunci meritorii accente de critică socială, ca în aceste versuri pe care le spicuiesc din poezia **La muza mea** (1841): „Aud vorbind de limbă, că-i dulce, sună bine, / Merită să concerte cu limbile surori, / Văd însă că-n saloane e lucru cu rușine / A convorbi-n o limba ce-i pentru servitori! // Mă-nviți la tribunale, să-admir autoritatea, / Ce stă în strai și-n barbă la juzii întruniți. / Da, nu-mi spui pe ce cale se capătă dreptatea, / Și de e în favoarea țăranilor munciți!"

Dar latura patriotică militantă a liricii lui Andrei Mureșanu s-a evidențiat, în formele cele mai memorabile, în marșul revoluționar **Un răsunet**, tipărit în **Foaie pentru minte...**, în iunie 1848. Titlul poeziei semnifică, de fapt, ecoul pe care l-a avut în sufletul revoluționarilor ardeleni chemarea la luptă lansată de V. Alecsandri prin cunoscutul său poem **Deșteptarea Romîniei**, răspîndit în foi volante (sub titlul **Către romîni**) și publicat apoi în aceeași revistă în mai 1848. De altfel, textul marșului lui Andrei Mureșanu cuprinde numeroase puncte comune cu acela semnat de Alecsandri. În ciuda caracterului său diluat, marșul lui Andrei Mureșanu a fost însă într-un fel preferat poeziei lui Alecsandri, depășind încă în timpul revoluției hotarele Transilvaniei. Această preferință se datorește, fără îndoială și melodiei majestuoase, grave, răscolitoare a lui Anton Pann, dar și caracterului eroic, aforistic al versurilor, menite să fie ușor întipărite în memorie. Expresie a înaltelor idealuri de libertate socială și națională ale revoluționarilor pașoptiști, marșul lui Andrei Mureșanu, socotit pe bună dreptate o Marsilieză românească, a căpătat însă în anii regimului burghezo-moșieresc nu o dată o utilizare diversionistă, în scopuri naționalist-mistice, falsificîndu-i-se astfel mesajul revoluționar.

Acest mesaj, fără a fi scutit de unele impurități ideologice, explicabile la o personalitate contradictorie ca Andrei Mureșanu, e unul prin excelență demofil. Și ca poet, și ca publicist, scriitorul și-a exprimat în repetate rînduri dragostea sa pentru popor. Activitatea sa ziaristică, valorificată pe vremuri (1925) de către Ion Lupaș într-o comunicare ținută la vechea Academie Română e, de altfel, printre cele mai revelatoare, remarcînd un spirit cultivat, militant pentru ridicarea intelectuală și politică a maselor și pentru propășirea poeziei românești. Desfășurată în coloanele **Gazetei de Transilvania**, ale **Foii pentru minte...** și ale **Telegrafului romîn**, această activitate se concentrează mai cu seamă în articole privind dezvoltarea artelor (**Artile sau măiestriile cele frumoase**, 1853), situația diferitelor arte în cultura poporului nostru (**Romînul și poezia lui**, 1853; **Romînul în privința muzicei**, 1853; **Romînul în privința picturii**, 1853) sau unele probleme legate de versificația românească și specificul ei (**Cîteva reflecsii asupra poeziei noastre**, 1844; **Duplică**, 1844; **Un discurs asupra versificației noastre**, 1845)

Deși instruit în școli orientate fatal spre clasicism, poetul nu e un partizan al rigorilor clasiciste. Așa cum, cu toate că educația primită are o puternică amprentă germană, nu e un partizan al influenței culturii germane asupra culturii romîne, cum nu e nici un adept al prelucrării **tale quale** a vechii culturi latine. Contemporan cu un moment de înflorire a latinismului, nu e un purist. Asemenea altor pașoptiști (din Principate) el vede condiția propășirii poeziei noastre în valorificarea folclorului. Laudă de aceea gestul lui Alecsandri și recomandă culegerea de poezii populare, balade sau cîntece bătrînești. Sub acest raport, orientarea lui Andrei Mureșanu se integrează (ca și în alte privințe, de altfel), în curentul inaugurat de **Dacia literară**.

La ora cînd scrie Andrei Mureșanu, poezia românească ardeleană e ca inexistentă, iar preocupările de teorie literară nu mai puțin. Articolele la care ne referim au de aceea un firesc caracter didactic și pornesc din realități foarte concrete. Cînd un debutant ca Vichentie Baheș scria: „Nici visat, / Nici cugetat / Am cîndva eu, zău de tine" sau „Hui! cum sboară fama tristă / Cum sboară de iute pestă", călcînd astfel în picioare elementarele reguli ale limbii romîne, e natural ca Andrei Mureșanu să protesteze violent și să vorbească repetat despre gramatică, despre rimă, cadență, vers alb, muzicalitate, eliziune, solecisme, barbarisme, neologisme, tact ritmic și despre faptul că „regulile practice pentru poezia noastră se cuprind în sînul limbii" și nu în diferitele tratate de poetică germană. Observațiile sale sînt de bun simț, ca și atunci cînd susține că „poezia ca să poată fi productivă, trebuie sau să se simtă încîntată de un trecut glorios, bogat în evenimente care să deprindă a lor înrîurire și asupra timpului de față, sau să poarte în inimă o credință vie într-un viitor eclatant, și credința aceea să-și aibă fundamentul său în colțul cel înflorit din cîmpul unei noue vieți a poporului". Convins că „poezia a fost limba de comunicațiune între cei apăsați și înfierați cu marca sclaviei" și că „poezia a fost și va fi totdeauna apostolul și propășitoriul libertății, cu care este asa de strîns rudită", Andrei Mureșanu s-a străduit să dea acestui crez o valoare programatică. Sub semnul lui stau și cele mai bune dintre producțiile sale lirice. Și tot în spiritul acestei mărturisiri îl apreciază și Eminescu în **Epigonii**, cînd scrie: „**Mureșan** scutură lanțul cu-a lui voce ruginită, / Rumpe coarde de aramă cu o mînă amorțită, / Cheamă piatra să învie ca și miticul poet, / Smulge munților durerea, brazilor destinul spune / Și bogat în sărăcia-i ca un astru el apune / Preot deșteptării noastre, semnelor vremii profet".

Aurel Martin

LA FUNICULAR

(fragment de roman)

de H. ROHAN

Bogasieru mai scoase, surîzînd, spre surpriza tuturor — nu pomenise nimic de ea — o sticlă mică de coniac, din acelea ce se pot purta în buzunarul de la spate al pantalonilor, şi băură cu căpăcelul de material plastic, pe rînd; numai Petrunescu spuse :

— Beţi cît trebuie, nu beau cu căpăcelul, eu dacă o duc la gură n-o mai las pînă nu văd fundul.

Tonul lui era lăudăros, ca al tuturor bărbaţilor tineri cînd se află cu alţi bărbaţi mai experimentaţi în ale băuturii.

Olaru veni să raporteze că la 136 (stîlpul cu acest număr) un pachet de trusei s-a izbit şi a strîmbat ceva acolo. Cantonierul repara stricăciunea, în cîteva minute porneşte. Vorbise la telefon cu Blotz. Punctul de acţionare al întregii linii de aproape douăzeci de kilometri peste Cheile Zănoagei şi Valea Jepilor se afla la Bradu Înalt, depindea de Blotz, la Colţirea era numai punct de lansare.

— Dar din ce cauză s-a izbit ?

— Eu nu sînt în schimb acum, nu ştiu.

Petrunescu se uită la el mirat. Olaru era şeful staţiei. Inginerul ţinea sticla de coniac în mînă şi, de jos, de pe pătură, continua să-l privească din ce în ce mai uluit. Olaru înţelese că a greşit, că s-a trădat, şi încercă s-o dreagă :

— Vreau să zic că nu ştiu, n-am văzut ce s-a lansat pe cablu, poate era prea umflat pachetul. Dar eu nu eram în staţie, sînt în schimbul de mîine.

Într-adevăr, era bărbierit, îmbrăcat curat, cu bascul de duminică tras uşor pe părul negru, lucios, bine pieptănat, lung la ceafă, cămaşa de culoarea viorelelor desfăcută la gît şi haina gri, la două rînduri, de asemenea neîncheiată, lăsată să atîrne neglijent, dar o neglijenţă căutată; îi maimuţărea pe cîţiva şmecheri ploieşteni, pripăşiţi la I.F. să mai schimbe aerul. Aici, unde era lipsă de oameni (I.F.-ul avea mînă liberă să angajeze oricîţi oameni era nevoie pentru a grăbi salvarea arborilor doboriţi în noaptea furtunii) puteau fi primiţi mai uşor, ceea ce mînuiau erau bufeţeni de cîte o tonă, nu se puteau fura, nu aveau ce să strice şi, poate, munca grea într-un colectiv bun îi mai dregea. Dar aduceau cu ei obiceiuri şi purtări care-i impresionau pe tinerii munteni, naivi şi plini de bani şi tot atît de preocupaţi să nu fie mai prejos decît orăşenii în privinţa îmbrăcăminţii. Şmecherii le zgîndăreau vanitatea tinerească, îşi băteau joc de înfăţişarea lor, le ziceau mocani şi se lăudau în schimb pe ei pentru felul de a purta haina la două rînduri, descheiată neglijent, şi cămaşa fără cravată, aşa e elegant, iar Olaru era convins că arăta elegant în orele lui libere cu haina lălîie. Deşi se dezvinovăţise, nu-şi simţi conştiinţa împăcată. Spusese ceva ce nu era în favoarea lui, ce ar fi putut fi socotit indiferenţă faţă de bunul mers al staţiei cînd nu era în schimb, că, deci, singur deschisese o portiţă pentru a se pune întrebarea dacă era bun sau nu de şef, şi asta îl alarmă, îl făcu prevenitor, se uita de la unul la altul neliniştit şi atent. Nu voia să dea înapoi. Voia să rămînă şeful staţiei, îi plăcea, se simţea bine ca şef al celor zece oameni, îi plăcea totul, staţia, locul, mersul cărucioarelor pe cablu. Conştiinţa că de el depindea plutirea lor lină peste văi, îl furnica uneori din creştet pînă-n tălpi — în sfîrşit, ca şef, cîştiga mai bine, cheltuia puţin acolo, strîngea bani, avea casă, aşternuturi curate, nu rîvnea să lucreze la oraş, la fabrică, nici în sat nu-i mai plăcea, aici, în pădure se simţea bine. Ceea ce i se părea însă cu desăvîrşire de neîndurat, îngrozitor, în cazul că n-ar mai fi fost şeful staţiei, era satisfacţia ce ar fi avut-o recepţionerul Pătraşcu. Împieliţatul ar fi văzut în asta un triumf al lui, cum îi plăcea să fie „impunător" — şi, cine ştie, culme a prăbuşirii, să mai fie şi numit, poate, şef de staţie în locul lui.

Niciunuia din cei ce şedeau incomod pe pătură şi înfulecau bucăţi de slană şi şniţel rece, între o gură de coniac şi alta, nu le trecea prin cap să pună în discuţie calitatea de şef de staţie a lui Olaru. Petrunescu se uitase la el mirat pentru că era normal să te miri de un şef de staţie care se comporta ca un lucrător oarecare, ieşit din schimb. Dar el venise de jos cu intenţia şi cu indicaţia dată de comitetul de partid, să discute, să ajute, să îmbunătăţească relaţiile, nu era o necesitate schimbarea cuiva atunci, ar fi produs mai mult încurcături şi, afară de toate, Olaru era un băiat bun, muncitor harnic, mai trebuia crescut, educat, asta era altceva.

Între timp, Pătraşcu, aşezat pe vine, cu clupa în mînă, explica ceva lui Petrunescu. Olaru deveni atent : nu cumva strecoară ceva ce ar putea să-i înrăutăţească situaţia ? Cum Pătraşcu ăsta e „impunător" şi rîvneşte să conducă numai dînsul, să-l scoată pe el, pe Olaru, de prost şi nepregătit, ar fi în stare să întoarcă în aşa fel lucrurile, încît să nu mai poată face nimic. Dar nu izbuti să descopere în ceea ce spunea Pătraşcu nici cea mai uşoară încercare de a lovi în el şi, ca de atîtea alte ori, fu cuprins iar de îndoieli în privinţa bănuielilor sale şi-i fu ruşine, năduşi la gîndul că, de fapt, tot ce-i punea el în circă putea fi doar nălucire, teamă, neîncredere fără nici un temei. Cum Pătraşcu stătea pe vine şi vorbea, Olaru îi privea ceafa subţire, arsă de soare şi mîinile cu unghii noduroase, ciocănite de umblatul cu bufeţenii, era ceva cinstit în înfăţişarea lui, şi îndoielile sale crescură, dar se încăpăţînă să creadă că Pătraşcu era viclean, îşi pregătea numai terenul şi în clipa cînd, cine ştie din ce cauză, el nu va fi de faţă, numaidecît va spune ceva care îi va face rău.

De aceea, cînd Bogasieru, cu vocea lui blîndă, îl rugă să îngrijească de o cană cu apă, Olaru tresări. Avu o clipă de împotrivire, se uită împrejur — pe cine să trimită după apă — cum nu era nimeni se înţepeni deodată, mîndru, şi plecă, fagaduindu-şi că va lupta împotriva lui Pătraşcu pînă-n pînzele albe, dacă va fi nevoie, dar nu se va lăsa îngenunchiat de el, nu-i va „impune" el ce şi cum să facă — şi va rămîne şeful staţiei.

Călcă apăsat pe podeţ. Totuşi el n-ar îndrăzni să spună asta cu voce tare, n-ar avea curajul să spună răspicat : tovarăşi, voi lupta din răsputeri să păstrez calitatea de şef al staţiei. Îmi place asta, tovarăşi. Mă mulţumeşte, este, pot zice, ce mi-am dorit, cu toate că niciodată înainte nu m-am gîndit să ajung şef de staţie la funicular. O dată, chiar s-a întrebat : şi ce-ar fi rău în asta, ce-ar vedea rău oamenii dacă aş spune sus şi tare, îmi place munca asta, tovarăşi, şi voi lupta să corespund, să n-o pierd ? Şi el ştiu chiar în clipa aceea ce-ar fi gîndit despre el, îl auzi chiar pe Pătraşcu în şedinţa de partid arătînd că are o mentalitate de carierist, ceea ce era o frînă în munca lui, a lui Olaru, deoarece un comunist nu trebuie să muncească cu gîndul la sine, ci cu gîndul la ţelul partidului, iar el n-ar fi avut atîta neobrăzare să se ridice şi să mintă : nu-i adevărat, tovarăşi, eu nu muncesc cu gîndul la mine, muncesc cu gîndul la ţelul partidului nostru, el ştia că n-ar fi spus cu totul un neadevăr, el era însufleţit de gîndul acelei vremi cînd fiecare va munci după puteri şi va primi după nevoi, dar acest gînd stăruia numai în el, însă gîndul la sine era viu, strălucea, îl orbea şi-l copleşea, de el se agăţa în tot ce făcea şi nu de cel din adîncuri, de cel ce stăruia în el măreţ; dar nu gîndul acesta îi călăuzea munca de fiecare zi, ci celălalt, pătimaş şi, în cele din urmă, ruşinos, hulit de tovarăşii lui — de aceea îl ascundea cu grijă.

Cel mai mult îl scotea din sărite calmul şi felul îngrijit de a vorbi al lui Pătraşcu, senin, cu toţi termenii tehnici folosiţi cum se cuvine, şi siguranţa lui ; totul la el era supus clupei cu care măsura nu numai bufeţenii, dar şi propriul său mers, mişcările, vorbele, încît, de exemplu, nu simţea niciodată nevoia să ridice glasul.

După ce mîncară, se ţinu un fel de şedinţă cu reprezentanţii I.F.-ului, în jurul mesei înţepenite pe dîmbul din faţa casei, sub soarele arzător. Şeful sectorului I.F. era un tehnician tînăr, foarte serios, tăcut, îmbrăcat bine, cămaşa impecabil călcată, fără cravată, dar închisă la gît, o haină gri, de tweed şi pantalonii pe dungă. Tuns scurt, după ultima modă, ai fi zis că ieşise atunci dintr-un bloc de mare oraş. Înfăţişarea îngrijită părea să ţină de un principiu de viaţă, impus tocmai de izolarea orăşanului în coclauri. Era un mijloc de menţinere a moralului, pe cît îşi puteau da seama din înţepeneala lui de manechin. Poate tinereţea prea mare îi neliniştea şi încerca să dea şi prin ţinută autoritate funcţiei sale. „Cînd va căpăta experienţă şi mai multă siguranţă de sine, va fi mai puţin speriat de lipsa perfecţiunii pantalonilor săi", îşi spuse Manu, cercetîndu-l cu atenţie. Se dovedi totuşi a fi bine pregătit, cunoştea tot, dar lăsă cuvîntul brigadierului, om mai în vîrstă, vechi silvic, cu o pălărioară verde şi o privire jucăuşă, puţin zeflemitoare, glumeaţă, autoştiutoare, de aceea uşor sceptică, părînd să spună : „Au mai fost şi alţii cu aceeaşi problemă şi n-au făcut nici o brînză. Dar eu n-am nimic împotrivă, dacă vreţi să discutăm, discutăm, mă distrează însă seriozitatea voastră şi convingerea ce vi se citeşte în ochi că de data asta, voi veţi rezolva-o, aşa că daţi-mi voie să mă înveselesc privindu-vă şi ascultîndu-vă, ca unul mai bătrîn şi care ştie şi de ce nu se poate rezolva, dar care nu mai are nici răbdare, nici putere să lupte cu morile de vînt".

— Era vorba că nu mai trimiteţi trusei în cantităţi atît de mari, începu Petrunescu, şi de cînd am venit, numai o dată, sau de două ori, au coborît la vale bufeţeni.

Brigadierul îi aruncă o privire veselă. Gîndi : „Al dracului, are ochi buni". Răspunse netulburat, tare pe dreptatea lui, întărită de legi şi instrucţiuni :

— Sînt proveniţi din resortări.

Cu asta ştia că-i închide gura, deoarece problema valorificării masei lemnoase, urmărită direct de foruri foarte înalte, ridica în faţa tuturor răspunderi mari. Pădurile căzute, ameninţaseră sănătatea celorlalte. Un alt necaz s-ar fi abătut asupra regiunii : insectele. Nu necrofori ai arborilor, necroforii se hrănesc numai cu cadavre, artropode minuscule, mai primejdioase, născute din moarte, sub coaja copacilor căzuţi, şi apoi ca microbii ciumei în stare să se împrăştie nimicitor în pădurile vii. Pădurarii ştiu din tată-n fiu să apere pădurile, înlăturînd fără zăbavă coaja arborilor doboriţi, dar niciodată nu au văzut adunată la un loc o armată atît de mare de mînuitori ai topoarelor şi securilor, niciodată nu au avut în faţa ochilor zeci de mii de arbori culcaţi la pămînt într-o singură, uriaşă căldare din munţi. Luni întregi au răsunat ciocănitoarele de oţel în valea Ozerului, neîntrerupt. Un minister întreg, sfaturi populare, uzine şi fabrici, căile ferate, întreprinderi de transport auto, comitete regionale şi raionale de partid au trăit într-o continuă stare de mobilizare „Valorificarea masei lemnoase" — simpla pronunţare a acestor cuvinte din vocabularul economic putea să taie respiraţia oricărui om angajat în luptă, ca un ordin de atac pe front.

Pe ecoul moral al acestor cuvinte se bizui brigadierul pomenind de resortări — o altă faţă, acum, după ce marile acţiuni de salvare se încheiaseră cu bine. Nu aveai dreptul să te gîndeşti numai la interesele fabricii, ci la problema valorificării în întregul ei. Brigadierul se uită cu veselie reţinută la ceilalţi : „Mai spuneţi ceva la asta". Spre surprinderea lui, Petrunescu spuse :

— Cred că ar trebui să reducem numărul transporturilor din resortări şi să aducem cît mai urgent jos bufeţeni care mai au încă destule calităţi pentru hîrtie. Gîndiţi-vă ce neeconomicoasă e povestea asta cu trusei. Ştiu ce socoteli vă faceţi, dar vă asigur că nimeni nu vă va lăuda pentru o astfel de revalorificare, dacă ar şti că folosindu-ne de aceeaşi coborîre a două cărucioare am putea duce un ster şi jumătate de bufeţeni, de trei ori mai mult ca trusei. Pe urmă, chestia asta cu resortarea trebuie luată mai în serios, aţi văzut ce lemn prost erau în cele două pachete dinainte ?

— Ei, unul-două beţe nu contează.

Tehnicianul cel tînăr tăcea. Petrunescu avu o clipă de ezitare. Nu mergea prea departe ? Nu-şi lua o răspundere prea mare, cerînd reducerea transportului din resortări ? Bogasieru îl scruta pe brigadier cu ochii lui albaştri, bănuitor. Bistrian tăcea deocamdată. Manu îşi făcea însemnări într-un carnet. Brigadierul profită de clipa de tăcere, bagateliză lucrurile, accentuînd încă o dată :

— Între sute de trusei apar, ici, colo, două-trei beţe necorespunzătoare. Oricît de mult i-am instrui pe încărcători, tot mai scapă, nu putem sta tot timpul după coada lor.

Bistrian simţea că ceva nu era în regulă, îl supăra bagatelizarea, dar deocamdată tăcea. Deşi oamenii vorbeau deschis, avea sentimentul neplăcut că nu se atinge încă adevărul, ori că era încă prea devreme. Aştepta să se mai contureze problemele şi oamenii.

— Tu ce scrii acolo ? se aplecă el peste carnetul lui Manu.

Manu i-l împinse în faţă. Spuse, fără nici o legătură cu ce scrisese :

— Nu trebuia să fie aici şi cineva mai mare de la I.F. ?

Îi răspunse Petrunescu, între două replici :

— Vine astăseară inginerul-şef de la I.F. Cimpulung, la Blotz, acolo...

În carnet scria : „E umilitor pentru noi. Şi chinuitor. Aceeaşi veche problemă. Îşi închipuie că sîntem absurzi cînd insistăm să ni se trimită lemn frumos, sănătos — judecă îngust, ca orice profan : ei tot îl macină, asta e în capul lor. Au trecut 40 de ani de cînd s-a descoperit că pentru fabricarea unei hîrtii cu folosinţă limitată, cum este hîrtia de ziar, pasta mecanică de lemn dă randamentul cel mai ridicat, şi încă n-au aflat că nu din putregai, ci din molidul cel mai nobil (întrerupt). Că rentabilitatea e invers proporţională cu ce-şi închipuie ei despre noblefea molidului".

În jurul mesei se adunară pe nesimţite muncitori din staţie, cît şi de la I.F. Petrunescu le auzi răsuflările şi se abţinu de la o polemică cu brigadierul. Nu voia să spună lucruri care ar fi înrăutăţit situaţia şi relaţiile dintre fabrică şi I.F. Ceea ce şi declară :

— Noi n-am venit aici să ne certăm cu dumneavoastră, am venit să îmbunătăţim colaborarea. Şi dumneavoastră, şi noi, avem aceleaşi interese, nu apărăm fiecare interesele altcuiva. Dumneavoastră sînteţi obligaţi să scoateţi lemnul din pădure şi noi vă dăm funicularul, aveţi interesul să vă îndepliniţi planul şi noi avem interesul să obţinem lemn pentru fabrică şi să vă transportăm de asemenea 20 la sută din cantităţile pe care dumneavoastră le desfaceţi pentru alte scopuri.

— Nu putem trimite orice, jos. Am indicaţii precise : optzeci la sută lemn pentru fabrică, douăzeci la sută pentru dumneavoastră. Dumneavoastră nu puteţi respecta procentul stabilit şi atunci nu dau drumul. Pe urmă nici nu putem manevra pe rampele astea supraaglomerate, iar dumneavoastră nu sînteţi în stare să rezolvaţi descongestionarea.

Manu înţelese într-o străfulgerare dedesubturile. Brigadierului îi pieri orice urmă de veselie. Vorbi vehement de data aceasta, aproape bîlbîindu-se de furie :

— Cercetaţi cît a transportat funicularul în ultimele zile şi din ce cauză s-a redus atît de mult volumul, tocmai cînd aţi început să lucraţi în două schimburi.

Atmosfera deveni brusc încărcată.

— Oamenii dumneavoastră sînt aici, spuse mai departe brigadierul iritat, pot să confirme că nu din cauza noastră. Nici din cauza lor, noi lucrăm bine cu ei, colaborăm, chiar dacă ne mai ciondănim cu tovarăşul Pătraşcu, dar ce se petrece la Bradu Înalt, dumnezeu ştie.

„Aici se face politică înaltă", îşi spuse cu ironie Manu. Iar Bogasieru : „Aha, au început să arunce răspunderea în spinarea altora. Dinşii, frumoşi, n-au nici o vină — toată greşala vine de la Bradu Înalt". Îşi frînse mîinile noduroase, rezemate greu pe masa negeluită, sub soarele dogoritor, într-un gest agresiv.

Tehnicianul cel elegant scoase evidenţa transporturilor şi dovedi că nu era IF-ul de vină de reducerea cantităţii de buşteni transportaţi de la Colţirea, ci funicularul.

Lui Petrunescu îi scăpă o înjurătură. Îşi aprinse o ţigară dintr-un pachet aflat pe masă, nu ştia al cui era. Pentru el, situaţia era clară : vina o purta funicularul. Luptase vitejeşte, cu toată priceperea de care dispunea, să delimiteze cît mai exact partea de răspundere ce-i revenea, în nădejdea că realitatea, prin absurd, îi va veni în ajutor. Şi iată că ieşea în evidenţă o situaţie care-i înrăutăţea alarmant, insultător pentru aspiraţiile, eforturile şi pregătirea lui, poziţia. Realitatea nu avea noţiunea generozităţii, rece, îl condamna în mod obiectiv pe baza multor greşeli la un loc. Aminase prea mult această plecare, din laşitate, nu voise să lipsească din fabrică în zilele cînd se produceau schimbările în conducere, dar nu ar fi trebuit să-i pese de asta şi să vadă încă de acum două luni ceea ce vedea astăzi. Mai era puţin pînă la sfîrşitul verii, timpul cel mai favorabil transportului pe funicular, şi din această vară trecuse aproape jumătate. Aruncă o privire pe sub pleoapă, abia perceptibilă lui Manu. Acesta îl privea. Desigur, Manu ştie tot, a înţeles tot, de aceea tace. Un spasm îi strînse gîtlejul. Spuse cu voce răguşită :

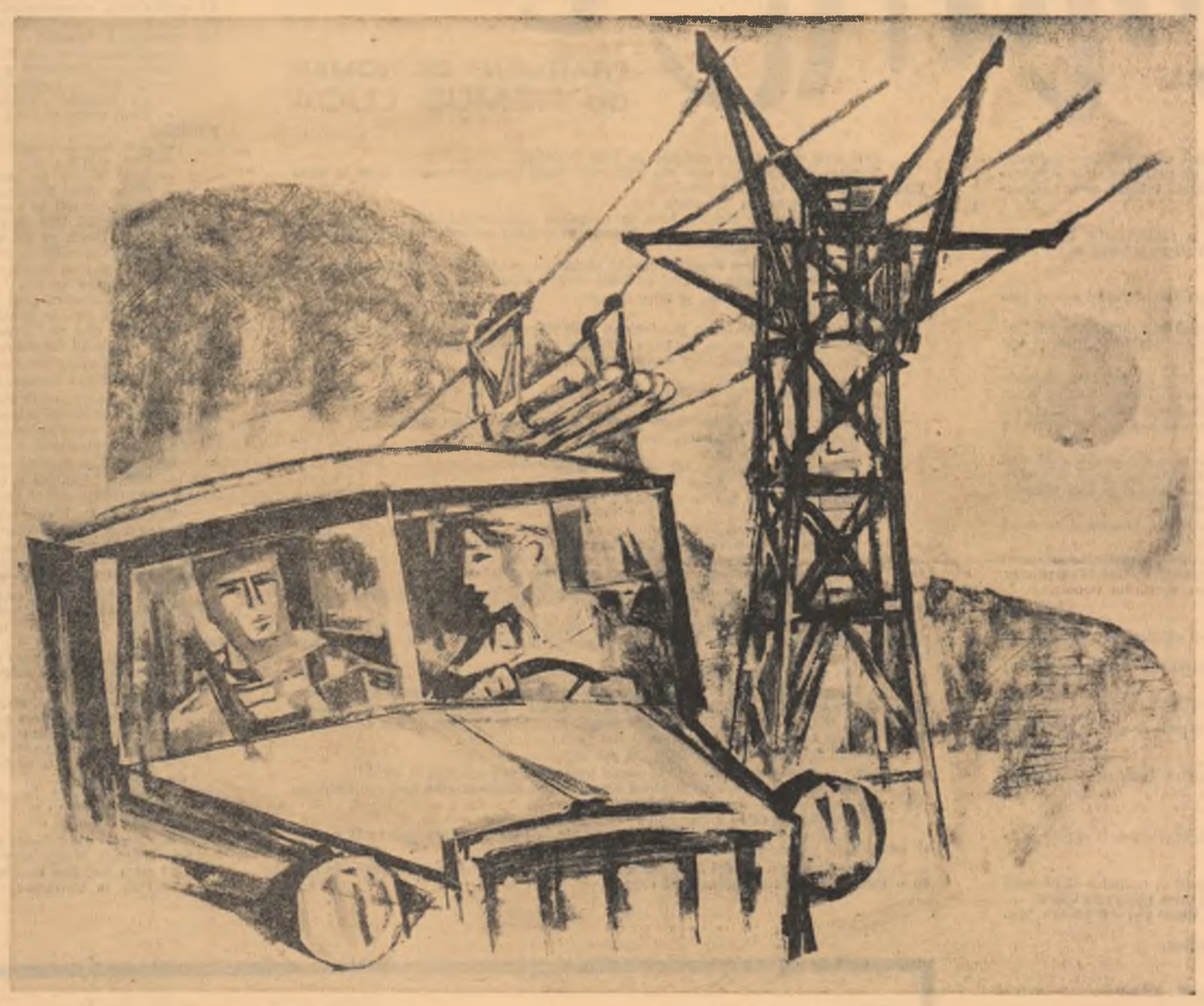

Desen de VASILE SAVONEA

Se întoarse spre muncitori, privindu-i în ochi, cînd pe unul, cînd pe altul :

— Or, dacă avem interese comune, trebuie să punem la baza relaţiilor noastre spiritul de colaborare şi nu de suspiciune şi de aruncare a răspunderii pe umerii altora.

Bogasieru dădu cu însufleţire din cap şi spuse chiar puţin iritat :

— Da, da, asta e toată problema, spiritul de răspundere personală. Ăsta e un mare rău.

Ce era un mare rău se putea înţelege, totuşi neclaritatea scăzu din puterea ideii. El, însă, era netulburat, îi privea cu ochii lui albaştri, candizi, liniştit că le spusese ce-avea să le spună, şi nu sesiză că vorbele lui se pierduseră în vînt. Iar Manu gîndi : „Ce se observă ? Aici nu sîntem la un seminar, sîntem în creierul munţilor, lucrăm cu oameni, cu foşti ciobani şi ţărani, cărora nu li se potriveşte acest mod de a pune problema".

Funicularul se opri iar. Dacă atunci, cînd Blotz ştia că sînt pe aproape, se oprea de atîtea ori, ce se întîmpla în zilele de lucru obişnuite ?

— Acuma de ce stă ? întrebă Petrunescu.

Cîţiva, din apropierea lui ridicară din umeri. Olaru — tot timpul era cu ochii pe Pătraşcu — se uită la cablurile întinse ca nişte corzi peste o uriaşă vioară, prăpastia din Cheile Zănoagei, apoi, înciudat, se duse la telefon, bodogănind împotriva lui Blotz că tocmai atunci îşi găsise să oprească. Între timp, însă, căruciorul cu trusei, suspendat în azur îşi relua mersul. Petrunescu, Bistrian şi Bogasieru gîndiră acelaş lucru : la Bradu Înalt se lucrează slab. Aveau să se răfuiască ei cu Blotz. Aici n-aveau cui să-i reproşeze oprirea funicularului, încă nu se produsese nici o încetare de lucru la cererea staţiei de la Colţirea, dar deodată Petrunescu spuse, adresîndu-se atît tehnicianului cel elegant, cît şi brigadierului :

— Sîntem aici de două ore. În acest timp au plecat de pe rampă exact nouă încărcături, din care patru cu trusei. Asta e din vina noastră, sau a dumneavoastră ? E necesar, totuşi, să delimităm răspunderile pentru a şti atît noi, cît şi dumneavoastră, ce măsuri trebuie să luăm. Uitaţi-vă ce aglomeraţie e pe rampe. Nu înţeleg de ce nu descongestionăm locul aici.

Olaru spuse :

— Pleacă puţine încărcături.

— De ce ?

Brigadierul îl admiră încă o dată în gînd pe inginer pentru ochii săi ageri. Nu-l puteai duce de nas. O vagă încredere şi speranţă punea stăpînire pe el. Poate că ăştia, totuşi, vor rezolva problema. Nu se lăsă însă uşor pradă amăgirii şi spuse repede şi cu satisfacţie, ca şi cum atîta ar fi aşteptat să audă din partea lui Petrunescu :

— Pentru că merge greu la recepţie.

Pătraşcu se simţi atins şi protestă.

— Măi, Olarule, mai trimite pe cineva după o cană cu apă.

Nu se recunoştea. O adevărată meschinărie iluzia că vina o poartă alţii. Într-un moment dificil, poate cel mai dificil al vieţii lui, capotase ruşinos. Se luase după rapoartele lui Blotz şi ale inginerului-şef de sector, Mîrzan. Fusese indus în eroare. Dar poate fi indus în eroare numai cel ce se lasă, din cine ştie ce abandon confortabil. A fi de bună credinţă, ce legătură are asta cu el ? Un alt mod de a fi pios, cel mai dezgustător. A fi pios ca un mic-burghez, un puţ al ipocriziei. A nu voi să vezi răul, cu bună ştiinţă, de frică. Compromis, autoliniştire. Ce-i aia bună credinţă cînd vrei să cunoşti adevărul ? Să fim serioşi. Copiii pot fi de bună credinţă pentru că nu cunosc istoria, dialectica, legile luptei, contradicţiile firii umane. Nu avea dreptul să fie de bună credinţă, oricît de paşnice păreau lucrurile acum două luni. Unde e viaţă este şi luptă, marea banalitate ! Numai un prost putea crede că stăteau atunci la o discuţie şi nu angajaţi într-o bătălie, cu totul originală, e drept, dar în care le era pielea în joc. Mîrzan trăsese concluzii din nişte opriri întîmplătoare datorate IF-ului, în timp ce aici factorii lor de răspundere organizau serios scoaterea lemnului din bazinele atinse. Soarele îi frigea ceafa transpirată. Bău cu lăcomie, pe nerăsuflate, pînă-şi văzu obrazul schimonosit în fundul de smalţ al cănii, apoi simţi o durere vie pe trahee şi apa, în stomac, ca un bloc de ghiaţă. Era clar pentru toţi că analiza, în esenţa ei, luase sfîrşit şi brigadierul se uita la oaspeţi compătimitor, din nou sceptic şi vesel : „V-am spus eu" ? Atunci, Manu luă cuvîntul, fără ardoarea cu care ar fi făcut-o dacă ar fi descoperit la Colţirea adevărata cauză a răului. Indignarea lui ricoşase în atingere cu realitatea, nici bună, dar nici rea a staţiei. Nu găsi de cuviinţă să discute acolo probleme care depăşeau puterea şi competenţa celor prezenţi. Erau destule de făcut, Colţirea rămînea totuşi o verigă de a doua importanţă. Li se adresă prietenos, grav, presupunînd destul de just cum ar fi făcut-o Bistrian, cu aerul că spune cîteva vorbe de lămurire unor oameni cărora nu le găsea pricini prea serioase pentru a fi criticaţi, dar, totuşi, datori să ia parte la luptă cu mai multă însufleţire :

— E bine să ştie toată lumea de aici că situaţia lemnului la fabrică nu e din cele mai bune. Dacă trei zile nu funcţionează funicularul, fabricaţia B se opreşte. Astăzi e marţi, vineri dimineaţa noi nu vom putea livra hîrtia pe format pentru ziarele de mare tiraj. S-o spunem clar, ca să înţelegeţi ce răspundere vă revine, indiferent de greutăţi. Fabricaţia B se opreşte, pătrundeţi-vă bine de aceste cuvinte. Acum consumăm din stoc. Dacă în cîteva zile nu refacem stocul cu lemn de bună calitate şi nu susţinem, cît timp mai e frumos, un ritm accelerat de încărcare, ne trezim iar ca în iarna trecută că ne lăsăm buricele degetelor pe fierul stîlpilor să reparăm stricăciunile produse de îngheţ, şi pe lanţurile cărucioarelor, pentru marea victorie de a aduce jos lemn acoperit de gheaţă şi zăpadă, de două ori mai greu, cu cea mai ruşinoasă productivitate. Dumneavoastră vă faceţi un bine dacă rezolvăm problema stocului în vară, nu veţi mai fi siliţi să lucraţi iarna în orice condiţii. Vrem să vă facem părtaşi la neliniştea noastră. Sînt convins că aveţi destulă mîndrie patriotică pentru a nu ne face de rîs în faţa întregii ţări. Mă adresez comuniştilor : de voi depinde organizarea ieşirii din acest impas.

După ce rosti aceste cuvinte, se uită întrebător la ceilalţi : mai e ceva de spus ?

Petrunescu se ridică :

— Să mergem acum pe „rămpi" (muncitorii spuneau **rămpi)** să vedem la faţa locului ce se petrece.

Cînd rămase singur în maşină cu Petrunescu, după ce-l lăsă pe Bistrian acasă, Grozman, şoferul direcţiei, spuse :

— Tovarăşul director, aş vrea să vă spun ceva.

Petrunescu motăia în pernele moi. Patru zile şi patru nopţi de zbucium, după criza de ficat. Mai avea puţin şi va fi acasă. Tensiunea nervoasă în scădere îl făcea slab. Lupta cu un somn de neînvins, dar superficial. Pleoapele i se închideau pentru cîteva clipe şi cum i se închideau, un vălmăşag de glasuri, al lui şi ale altora, frînturi de imagini, se amestecau, se suprapuneau, îl urmăreau obsedant, erau încă prea vii şi nu putea scăpa de ele. Cum închidea ochii. Apoi tresărea din aţipeală, glasurile tăceau, imaginile piereau, dar le mai ţinea minte.

— Spune Grozman, îl îndemnă el blajin, după o tresărire.

Se aşeză mai drept, să-l asculte. În frîntura de timp dinainte, Manu spusese :

„Trebuie un conducător unic pe toată linia funicularului. Peste Blotz şi peste Olaru. Să-i dăm puteri depline, cei puţin pînă se pune în mişcare lucrul în două schimburi.

— Mă duc eu. (Bogasieru)

— Dumneata nu poţi, e alergătură multă. Trebuie unul tînăr.

— Merg cu calul.

— Şi-a luat cal ? (Bistrian către Manu, mirat)

— Îmi iau cal. E ieftin".

— Spune, Grozman.

— Ştiţi că aveam aici, deasupra, la parbriz, o apărătoare de soare din material plastic albastru.

Petrunescu confirmă cu o mişcare a capului, absent.

— Cînd am băgat maşina în reparaţie, maistrul a scos-o şi a pus-o la maşina lui Arcade. L-am întrebat : „Ascultă, şefule, noi aducem maşinile aici să le completăm, sau să le descompletăm ?" „Ce vrei ?" zice.

Capul lui Petrunescu lunecă încet pe pluşul fin. „Centrala, centrala...

— Energeticul-şef nu e, tovarăşe director.

— Atelierul electric, atunci. Pe inginerul Lascu. Vorbeşte cu Lubiţ, dar nu peste un ceas, îmi confirmi în zece minute. Să-l trimită pe Rainer să verifice circuitul telefonic spre Bradu Înalt, au făcut legături cu particularii şi cu alţii. Să mă cheme Rainer la telefon. Pe urmă, un motor alternativ pentru lumină, trebuie să modificăm ceva la tablou, să punem o **nula** pentru alternativ şi un grup de forţă".

— Da, Grozman, te ascult.

— Te întreb ? zic.

— Ce vrei ? sare el la mine

— Te întreb ?

— Întreabă-mă.

— Te-am întrebat.

— Ce vrei ?

— O luăm de la început ? Bine, o luăm de la început.

— ...scult...

„Da, aşa facem. (Bistrian) Pe cine numiţi ? (Se ridică de pe pat, se uită pe geam). Vine un nor peste Vama Steiului.

— Cine era la telefon ?

— Pascaru. Au venit ziarele ? (Manu)

— Vin, au început să vină mai regulat. (Blotz)

Lăptici, Firdane. Nici clupa nu-i prinde. Scînduri a patra, a treia, a cincea. Alexe, pregăteşti berbecii. E vechi mecanic, i-au zburat fluturii ăia ai tinereţii din cap. Dă-mi-l pe Guşatu ; să trimiţi imediat varul la Clotura, dacă nu vine azi varul, mîine să pleci ! Cînd cobor, nu te mai cunosc. De şase zile îi duci cu vorba. Lasă, nu-mi explica nimic. Centrala. Dă-mi-l pe Matilovici. Ce-i cu papucii ? De ce nu le-au dat găuri ? Ce fel de şef de sector eşti ? Asta e bătaie de joc... joc... joc... joc"

— Şi tu ce-ai spus, Grozman ?

— De ce-ai scos apărătoarea de la maşina mea ? I-am spus. „Nu te băga" zice. „Aici eu comand. Tu vezi-ţi de volanul tău şi nu te băga la reparaţii". Zic : „Ce spui, Franz ?"... „Nu fi măgar cu mine, că n-o să-ţi meargă". „Bine, zic, dar de ce-ai scos apărătoarea?" „O să ţi se facă una de tablă". „De ce să mi se facă una de tablă ? Eu o vreau pe aia originală. Aşa cum a venit din fabrică. De ce să-mi faci dumneata mie una din tablă ? Fă-i lui Arcade. Să vezi, o să-i placă tovarăşului director ?" „Ţi-am mai spus : nu te băga, zice, în treburile mele".

— Sigur, Grozman, te ascult, te ascult. Am auzit tot.

— Păi dacă alţii nu ştiu să îngrijească maşinile, de ce să sufăr eu ? Să şi le îngrijească, cum am îngrijit-o eu, şi atunci n-o să mai aibă nevoie de apărători de tablă..."

„Centrala, centrala. Cu directorul. Matilovici nici pînă acum n-a rezolvat problema papucilor, asta e bătaie de joc. Sînt nevoit să cer ajutorul dumneavoastră. Despre ce cabană vorbiţi ? N-avem nimic cu cabana, asta e o calomnie. IROSOT-ul are grup electrogen propriu, de ce vă lăsaţi influenţat de zvonuri ? Am cerut un motor alternativ pentru lumina staţiei. Repet, e o calomnie..."

— Da, Grozman.

— „Mare pisălog eşti", zice. „Nu sînt pisălog. Vreau apărătoarea mea originală din plastic".

— Da, Grozman.

—...„Ieşi, mă afară-n... mă-ti !". M-a înjurat. „Va să zică nu mi-o dai ?". „Eşti nebun ?" „Bine, mă duc la tovarăşul Petrunescu şi-i spun". „Du-te şi la dumnezeu, nu numai la tovarăşul Petrunescu". „N-am vrut să vă spun asta cu dumnezeu, să n-o păţească mai rău".

— Te as...lt, ...zman.

„Ia stai, nu putem face... Dom'ne, ăla e vagon prietenios, nu-l putem înlocui. Au băgat visăne şi pe-acolo. Măcar negru să fie lemnul, că dacă e negru, îl facem noi alb. Acolo e molid, dincolo e molid, la Cotofana, pe Valea Azugii, e molid. Nici nu poţi descărca de pe linia ferată. Cînd a plecat ? Cum a plecat ? În ce direcţie a luat-o ? Da, la vikingi. La şoseaua nouă ? Nu, la Valea Ozerului, unde se face drumul în derivaţie. Ne-a tras clapa inginerul dumitale cumsecade de la IF. Au venit ziarele, tovarăşe Manu. De la **finlandeză** încolo eu n-am mai trecut. La vinchel ? E vorba aşa, că duminică trebuie să vină la nuntă. Atunci îl luăm noi la rost de ce-a lipsit. Aud că a fost doctorul să constate cum dorm vikingii. Lasă-i pe vikingi. Le-a găsit la cîţiva slană sub pernă. Ce-l strică pe dînsul ? Nu vede bine fără ochelari. Şi n-are ochelari ? Acum are, şi la clupă, cînd se uită, tot cu ochelarii. Cred şi eu că nu vede altfel. Dar vreo două luni, pînă i-au venit ăştia noi, a mers foarte greu. Ştiţi cum i-a pierdut ? A dat undiţa la păstrăvi şi i-au scăpat în apă, la baraj. Tu fii atent aici, că te interesează şi pe tine, Blotz. Mergem să facem prelucrarea Hotărîrii C.C. Avem acolo 16 membri de partid. Niciodată n-o să-i adunăm pe toţi. Cum lăsăm cantoanele fără personal ? Uite cum facem cu cantonierii. La Valea Scîndurarilor rămîne Petre Duban, şi vine Motoarcă, îl ia şi pe Cristea de la Clotura Ălălalt, ăla înaltu, Iordache, de la 4 la 12, de la 12 la 8, Sandu Gheorghe. Să vină pe linie cu vagonetul de cruce roşie. Ia întrebaţi-l pe Blotz, de cîte tractoare dispune acum IF-ul ? Au băgat douăzeci de tractoare. N-aţi văzut ? De cînd sînteţi aici au făcut cîte trei drumuri fiecare, să vă arate că ei stau bine. Dar pînă azi ? Conduc ca turbaţii. Au călcat o oaie. Unul are 17 ani. Nu mai e loc pe rămpi. Noroc cu ce-am primit de la Sinaia, că altfel depăşeam şi zece la sută lemn de foc...".

— Da, Grozman. Şi de ce te-a înjurat ? Nu, am ţinut numai ochii închişi. Iartă-mă, sînt foarte obosit.

— Lăsaţi, tovarăşul director, vă duceţi acasă, vă odihniţi, eu să nu înţeleg ? Vă povestesc mîine.

— Nu e nevoie, am auzit. Să-mi aduci aminte. Îl chem eu pe Păun.

— Nu e Păun. Zainea

— Bine. Să-mi aduci aminte.

CU CE SE ȘLEFUIESC

diamantele...

FRAGMENT DE ROMAN
de REMUS LUCA

Sculptorul Grigore Iulian a așteptat zadarnic obișnuitul telefon de vinerea după amiază din partea doctorului Stănescu, prietenul său. Nu se îngrijoră însă, fiindcă se mai întîmplase ca doctorul să uite să-l cheme, din cine știe ce pricini. A așteptat răbdător pînă pe la opt seara, încheindu-și săptămîna de lucru ca de obicei. A făcut ordine în atelier, a învelit lutul la care migălise pînă atunci și l-a stropit, a înciuat sertarele care trebuiau să stea închiate, a controlat robinetele de apă și gaz... Socotind că toate sînt la locul lor, și-a aprins pipa, s-a întins pe divan și a mai așteptat. În cele din urmă și-a luat pușca, geanta și cartușiera și a pornit de-a dreptul la gară.

Avea să regrete, lunea după-masa la întoarcere, că nu mai așteptase un sfert de ceas.

La cîteva minute după plecarea sculptorului apăru Sergiu. Ciocăni la ușa atelierului, deși văzuse că toate luminile sînt stinse. Mai ciocăni o dată, într-o doară și după ce își aprinse o țigară, se așeză pe treapta de jos.

Atelierul se afla într-o curte plină de copaci crescuți la întîmplare. Un bec stingher răspîndea puțină lumină peste scări și o parte din perete. Curtea rămînea înecată în întuneric.

De undeva, din umbra de sub copaci, apăru un ciine mare lup și se apropie leneș de Sergiu. Se opri în fața lui și îl privi, dînd liniștit din coadă.

— Ce-i cu tine, Scrum, bătrîne? Unde-i Grig?

Ciinele se întinse la picioarele lui, căscă și închise ochii. Sergiu se aplecă și-l mîngîie.

Era liniște. De undeva, de departe, pătrundeau zgomotele de noapte ale orașului ținute într-un geamăt fără început și sfîrșit. Parcă o surdină misterioasă înconjura acest loc, făcînd din el o insulă de tăcere și singurătate.

Într-un tîrziu, după ce mai fumase vreo două țigări, Sergiu se ridică, tresărind parcă și privi din nou la ferestrele întunecate ale atelierului.

Se ridică și ciinele și-l însoți pînă la portiță, dînd mereu din coadă.

— Am rămas amîndoi singuri, bătrîne, îi spuse Sergiu, oftînd și s-aplecă să-l mai mîngîie o dată de bun rămas.

Ieși într-o altă curte, lungă și strîmtă ca un gang, cu case pe amîndouă laturile. Sergiu o străbătu pășind moale. Toate ușile erau închise și luminile stinse. Numai pașii lui scrîșneau pe pietriș. Ajuns în stradă, se opri cîteva clipe locului, parcă s-ar fi întrebat: încotro s-o iau? Și chiar după ce se urni, în mișcările lui se simțea nehotărîrea. Mai rătăci vreo două ceasuri pe străzi. Mergea încet, puțin adus de spate ca un om bolnav. Se opri la o grădină de vară să-și cumpere țigări. Stînd în fața bufetierei care alegea prin mărunțiș să-i dea restul, îi veni în minte că ar fi trebuit să meargă la gară, poate l-ar fi prins pe Iulian, care mai mult ca sigur, plecase la vînătoare. Făcu un gest a zădărnicie, din care bufetiera înțelese că renunță la rest și-i spuse: „Mulțumesc!" Doctorul ieși din grădină, cu înfățișarea unui om uitat în singurătatea lui, fără să fi băgat de seamă mirosurile de carne friptă și de vinuri ieftine, zarva cheflîilor și suspinele viorilor.

Ajunse acasă după miezul nopții. Irina dormea întinsă pe burtă de-a curmezișul patului. Sergiu s-apropie, fără să aprindă lumina. Cu un gest ușor, îi luă picioarele și le îndreptă. Irina îl simți și trezită numai pe jumătate întrebă ceva nelămurit. Sergiu însă înțelese întrebarea și răspunse:

— Da. Eu.

Ea se ridică într-un cot și-l privi somnoroasă prin răsfrîngerile palide ale luminii din stradă. Vorbi greoi, parcă ar fi făcut un efort peste puterile ei:

— Cina-i în frigider. Vezi tu...

— Bine, bine. Dormi. Nu te deranja.

Ea se întinse la loc în așternut întorcîndu-se pe o coastă și-ndată i s-auzi respirația, torcînd egală.

Sergiu privi cîtva timp la femeia care dormea chircită sub cuvertura subțire. Mașinal, duse mîna spre buzunarul în care avea țigările. Se răzgîndise însă, și ieși repede, prudent, să nu facă zgomot, spre odaia lui de lucru.

Se opri în mijlocul încăperii într-o atitudine de om care a uitat ceva și-acum face eforturi să-și aducă aminte. Apoi, pe întuneric se așeză într-un fotoliu și își aprinse o țigară, căutînd pe pipăite scrumiera care se afla pe-un raft al bibliotecii. Rămase un timp așa, fumînd dus pe gînduri. Mai tîrziu, aprinse lumina, luă de pe un raft o carte voluminoasă și se adînci în citit.

Citi într-una, căutînd mereu alte volume, pînă pe la șase dimineața, cînd auzi mișcare în dormitor. Scîrțîitul chinuit al patului, foșnet de așternut, pașii-înfundați ai Irinei, pe covor, zgomotul obloanelor ridicate. O ușă se deschise și se auzi căscatul prelung al Irinei, care se îndrepta spre baie, tîrșindu-și papucii.

Abia atunci observă Sergiu că afară se făcuse ziuă. Stinse lumina și se așeză la masa de lucru, cu cartea din care citise, deschisă în fața lui.

Curînd, Irina intră la el, pieptănîndu-și alene părul tuns scurt. Purta un capot cam ponosit și niște papuci destul de vechi. Se așeză pe fotoliu în fața lui și surise. Era blondă și încă tînără. Surîsul îi lumina fața netedă.

— Sergiu, ai venit tîrziu aseară? îl întrebă.

— Cam tîrziu. Am avut o zi grea.

— Cînd ai tu o zi ușoară? Copiii măcar nu te văd cu săptămînile. Am început să-ți ducem dorul...

— Exagerezi răspunse el ridicînd din umeri. Ea continua să surîdă privindu-l țintă.

— Zău, Sergiu, parcă nici n-am fi soți. Cînd eram numai logodiți, eram mai mult împreună.

Peste chipul femeii trecu o undă visătoare și încet surîsul se stinse. Acum era gravă și ușor îngrijorată.

— Eram tineri — spuse el. Puțin ne păsa de timp.

— Oo, făcu ea, și-o fulgerare hotărîtă-i sticli în privire. Doar n-am și îmbătrînit.

— Nu mai sîntem tineri.

— Ba da, Sergiu. Sîntem încă tineri.

S-apropie repede de el și i s-așeză pe genunchi, îmbrățișîndu-l. Îl sărută delicat pe ochi, pe nas, pe bărbie și-apoi pe buze.

— Sîntem tineri, murmură. Tineri, tineri, tineri.

Bărbatul răbda calm mîngîierile femeii; numai în ochi și numai o clipă, mîji unda vagă a unei crispări. Femeia însă n-o zări, fiindcă-și ținea pleoapele lăsate.

Pe urmă, ea, ținîndu-l de umeri, se lăsă ușor pe spate și-i surise din nou. Spuse, alintîndu-se:

— De ce ești nebărbierit? Nu-ți dau voie să te neglijezi.

— Am să mă bărbieresc.

— Pentru Georgeasca, nu?

— El, Georgeasca... Nu pot merge la clinică nebărbierit. Asta-i tot

— Și pentru Florica. Tot ea te asistă?

— Nu. Îl am pe Pașa mîna doua și mă înțeleg bine cu el.

— Și Coca?

— Ce-i cu ea?!

— Tot așa-ți dă tîrcoale?

— N-am băgat de seamă...

— Of, mîță blîndă... Te știu eu! Să nu te prind, că nu știu ce-ți fac!

— Ce-ar fi să vorbim despre lucruri mai serioase?

— Mmmm! Cotoiule, spuse ea aproape tipînd și-i ciufuli părul, sărutîndu-l apoi aprinsă. Ce să fac, tu? Sînt geloasă!

— N-ai nici un motiv.

— Ei, n-am. Femeilor le plac bărbații ca tine. Serioși, maturi, discreți.

— Ai și tu o părere despre femei...

— Fiindcă le cunosc. Cît despre surorile alea, toate-s niște...

— Lasă surorile. Au destule pe cap ca să le mai ardă și de prostii...

Ea începu să rîdă cu multă poftă.

— Ai rămas un naiv. Și-mi pare bine că ai rămas așa...

Îl privi iarăși, intens, drept în ochi, încîntată, veselă.

— Pe la voi ce mai e? întrebă el.

— Nimic. Aceeași plictiseală. Analize, bîrfe. A, nici nu ți-am spus. Elvira, frumoasa Elvira, s-a încurcat cu directorul...

— Care Elvira?

— Cernea! Brunetica sportivă.

— Ah! I-a prins bărbatu-său la Pescăruș într-o seară. A făcut scandal. S-a dus și la ministeri, la cadre. Au mutat-o la proiectări. Și piesa continuă, cu decor schimbat.

Rîdea cu un fel de satisfacție răutăcioasă în priviri, iar el asculta posomorît.

— Te amuză chestiile astea?

— Păi cum să nu mă amuze? Domnul Cernea face scandal și-și afișează demnitatea rănită, dar n-o întreabă de unde-s pantofii Guban și blana de astrahan... Cică-ar fi reconditionat-o pe-a veche. Aiurea... O iartă mărinimosul și-alaltăieri a apărut cu un costum nou de jerse. Marfă din străinătate. Nu-i amuzant?

— Vezi tu, Irina, Zici că sîntem atît de puțin împreună și uite ce-am găsit să vorbim...

— O doamne, dar cu cine să vorbesc dacă nu cu tine? Mie nu-mi place bîrfa. În laborator ascult și tac. Nu mă amestec. Le las să foarfece după cum le place. Dar trebuie să și vorbesc cu cineva.

— Despre asta?

— Despre toate. Nu-mi ești soț?

— Dar mai sînt și alte lucruri de discutat.

— Sigur că sînt, dar acum asta mi-a venit în minte. Nu m-ai întrebat tu de laborator?

Sergiu o mîngîie pe creștet, fără s-o privească și fără să-i răspundă. Ea privi la ceasul de pe masă și sări drept în picioare.

— Vai, s-a făcut șase jumate. Am să întîrzii. Nici n-am timp să mănînc. Vezi tu de copii, te rog, să se spele și să mănînce.

— Bine.

— Lista pentru piață o las pe masă, în bucătărie. Și banii. Cînd vine Vilma să-i spui. Eu însă cred că femeia asta ne fură sistematic.

Ultimele cuvinte Irina le spuse cu un ton mai ridicat și mai repede.

Din ușă se întoarse și adăugă:

— Ah! Ere să uit. Ne-a invitat pentru mîine doamna Copăceanu. Nu puteam s-o refuz. Te rog mult să-ți faci timp. Da?

— Bine, am să-mi fac.

Ea surise mulțumită. Îi trimise o sărutare cu vîrful degetelor și cînd fu gata să iasă, se opri deodată și schimbîndu-și brusc expresia feței, spuse îngrijorată:

— Sergiu, arăți foarte obosit. Și-ai slăbit îngrozitor.

— Ți se pare, fiindcă-s nebărbierit. Și nici obosit nu mă simt.

Ea insistă cu blîndețe:

— Ba da arăți foarte obosit. Te distrugi, dragul meu. Așa nu mai merge. De ce nu te menajezi?

Mai făcu un pas spre el, pregătită să-l alinte, dar văzînd ceasul, tresări și adăugă repede:

— Pa, iubitule, apoi ieși.

Sergiu rămase cîteva clipe cu privirile ațintite la ușă, de unde silueta ei dispăruse.

Mai tîrziu veni Vilma, femeia lor de servici și începu să deretice în dormitor. Auzi aspiratorul vuind ferestrele cum se deschid. Se trezi și copiii. Casa întreagă era plină de țipete și tropăituri. La baie se certau cei doi băieți pentru întîietate. Pica, mezina, deschise încet ușa, îl văzu, intră repede și se cățără pe genunchi:

— Tăticule m-am sculat și mi-e foame. Vilma a spus că mai tîrziu. Și mie mi-e foame.

Sergiu o strînse la piept, sărutînd-o pe obraji. O întrebă:

— Dar pe mîini, te-ai spălat?

— Nu. Fiindcă Gelu a luat săpunul și se spală și Paul l-a împins și s-au bătut.

— Nu-i frumos că se bat.

— Acum nu se bat. Se îmbracă. Îmi dai să mănînc?

— Îți dau, dragă, imediat.

— Tăticule, de ce ești necăjit?

— Nu sînt necăjit.

— Atunci de ce nu rizi?

— Uite, că rid.

Pica îl privi foarte atentă și nemulțumită, spuse:

— Tu nu rizi de-adevăratelea. Vrei să mă păcălești.

— Cum o să te păcălesc? Rîd cu adevărat.

Sergiu mimă un rîs plin de voie-bună și se ridică ținînd fetița în brațe. Ieși în bucătărie unde băieții mîncau.

— Să nu întîrziați, copii, le spuse. Lecțiile vi le-ați făcut?

Băieții răspunseră cu gura plină că au avut puțin de învățat, fiindcă simbăta au dirigenție și desen și muzică.

Gelu adăugă:

— Simbăta e jumate sărbătoare.

Paul izbucni în rîs.

Se trezi rizînd și Sergiu. Așeză fetița pe-un scaun și începu să-i pregătească dejunul. Între timp discută cu băieții despre școală, despre învățători și colegi. Băieții erau veseli și-ar fi tot vorbit. Sergiu însă îi zori, arătîndu-le ceasul. Gelu întrebă, surîzînd șmecherește:

— Tăticule, nu s-ar putea inventa un ceas care să meargă repede în timpul orei și încet în timpul recreației?

Sergiu se prefăcu preocupat și răspunse grav:

— Am să mă interesez. Poate s-a și inventat și noi nu știm nimic.

Copiii izbucniră în hohote. Rîdea și Sergiu împreună cu ei și acum nu se mai vedea nici urmă de oboseală pe chipul lui. Liniștindu-se, băieții îl sărutară și plecară grăbiți. Îi văzu curînd, prin geam, cum alergau pe stradă, spre stația de tramvai, ghiontindu-se.

Sosi apoi mașina care o ducea pe Pica la cămin.

Tăcerea din casă nu mai era tulburată decît de zgomotele pe care le făcea Vilma deretic în odaia copiilor.

Sergiu se întoarse în odaia lui.

Cîteva minute se simțise bine în tovărășia copiilor lui. Acum era din nou posomorît. Se lăsă greoi în fotoliu și-și cuprinse fruntea cu mîinile. Și multă vreme nu se mai mișcă de acolo.

Nu simți cînd Vilma deschise ușa, și, zărindu-l, se retrase repede. Nu auzi telefonul sunînd de mai multe ori. Nici pe copii cînd se întoarseră pe la prînz.

După prînz, veni Vilma și bătu la ușă:

— Da, spuse el.

Femeia întredeschise ușa și-l întrebă dacă nu vrea să mănînce

— Nu, am să iau masa cu Irina. Trebuie să sosească și ea.

— Eu aș vrea să plec. Azi e simbătă și...

— Bine. Du-te.

— Am să las totul pregătit...

— Bine, bine.

Cînd sosi Irina, pe la trei după prînz, îl găsi tot acolo șezînd în fotoliu.

— Bună, Sergiu, spuse ea. Ai mîncat?

— Nu. Te-am așteptat.

— Drăguț din partea ta. Ai venit de mult?

— Nici n-am fost plecat.

— Cum, n-ai fost azi la clinică?

— Nu.

— N-ai avut operații azi?

— Am avut... Le-am cedat lui Pașa...

— Îl cam răsfeți pe Pașa al tău.

— E băiat foarte capabil. Trebuie să se afirme și el

Irina trecu în dormitor să se schimbe. Cotinuă de acolo să vorbească, în timp ce tot deschidea și închidea ușile dulapului:

— Toți sînt capabili. Toți trebuie să se afirme. Tu ești un fel de geniu bun al tuturor. — Rîse scurt, cu obidă — Sergiu, plînea lui dumnezeu... Îi lași pe toți să ți-o ia înainte.

— Am un post foarte bun. Și sînt și profesor.

— Și cercetările tale? Ce-ai cîștigat că-ți pierzi nopțile și tot timpul liber? Ce-mi folosește mie că te-a citat Klimov în manualul său, că suedezii s-au interesat de aparatul tău, că bulgarii îl experimentează. Ai luat și tu premiul ăla de la Academie și te-ai bucurat de parcă ți-ar fi dat luna!

— Am luat prea mult pentru cît am făcut.

Irina se întoarse. Purta același capot ponosit și papucii roși și cîrpiți.

— Mult. Tie ți se pare mult și dacă un pacient vindecat vine și-ți mulțumește. Alții sînt mai practici și le merge bine.

— Vrei să spui că ne merge rău?

— Of! Nu ne merge rău. Nu ne merge rău. Avem ce mînca și-o toală pe noi și gata. Ești mulțumit!

El nu răspunse. Și nici nu se uită la ea, ci își ațintise privirile undeva în gol, cu o expresie de mare oboseală pe chip.

— Zici că n-am dreptate?

— N-am zis

— Sigur că am dreptate.

— Poate că ai. Și poate că ai avut neplăceri azi la serviciu. Și mai sînt și grijile casei toate în circa ta. Ai dreptul să fii nervoasă la sfîrșit de săptămînă.

Surprinsă, ea tăcu vreo cîteva clipe. Îl privi și nu înțelese de ce-i posac. S-apropie de el și căută să vorbească mai calm:

— Mi-ar conveni și mie să fiu doar enervată. Nervii trec repede. Însă nu-l vorba de nervi, ci de viața noastră. Și asta nu vrei tu să înțelegi. Și n-am cînd să vorbesc cu tine. Sîntem așa de rar numai noi doi împreună. Nu vreau să audă și copiii cît sînt de nefericită. Și tu nici nu-ți dai seama. Trăiești în nori.

În glasul ei se simțea plînsul, de multă vreme pregătit să izbucnească și reținut și amînat mereu pentru un moment mai prielnic.

El nu răspunse și ea plînse cu adevărat. Și plîngînd, înecînd cuvintele, tremurînd, continuă:

— Altfel am visat eu viața noastră. Eram așa de fericită că te-am găsit. Că ești bun și deștept. Toți te lăudau pentru cinstea ta. Eram mîndră de tine. Și toți spuneau că te așteaptă un viitor strălucit. Eram un copil prost și mă amăgeam cu gîndul c-ai s-ajungi un mare savant... și... și...

— Și n-am ajuns un mare savant.

— Nu-i vorba de asta, Sergiu.

— Știu că nu. E vorba c-avem un apartament modest, că n-am mașină, că se mai găsesc nedemni care iau bani de la bolnavi iar eu nu pot să fac asta. De-aceea ești tu nefericită... Regret, dar această rețetă de fericire n-am s-o pot folosi niciodată!

— Dar, bine, Sergiu. La copii nu te gîndești?

El se încruntă brusc și răspunse repezit:

— Ba mă gîndesc la toate. Și te rog să nu mă mai sîcîi.

Ea încremeni, privindu-l speriată. Și deodată izbucni în hohote nestăpînite de plîns.

— Ce-i cu tine, Sergiu? Azi noapte nici nu te-ai culcat. La clinică nu te-ai dus. Am întrebat de tine și nu știau unde ești. Și-acum te zbori să la mine. Ce s-a întîmplat cu tine? Nu-mi spui nimic niciodată. Numai țipi la mine. Ce ți-am făcut?!

El o cuprinse pe după umeri și moleomit, murmură:

— Iartă-mă. M-au lăsat nervii, o clipă. Hai, fii cuminte... Să mergem la masă... Băieții pe unde-or fi?

— Le-am dat eu voie să meargă la cinema.

De obicei luau masa în bucătărie, care era destul de spațioasă ca să fie folosită și drept sufragerie. Aici toate erau pregătite.

Sergiu se așeză la masă și înțepeni tăcut, preocupat. Tăcea și Irina. Încălzi mîncarea și o servi, privind mereu neliniștită la Sergiu. Și nici după aceea, în timp ce mîncau, nu mai vorbiră. Terminînd de mîncat, ea începu s-adune vasele. Pe urmă, s-apropie de el și rezemîndu-se de umărul lui, îl mîngîie pe obraz:

— Sergiule, spuse cu blîndețe. Ce s-a întîmplat?

El tresări și ridicînd privirile spre ea, încercă să zîmbească:

— Mici necazuri profesionale. N-are rost să fii îngrijorată.

— Cum să nu fiu? Spune-mi! Ai avut neplăceri la clinică?

— Neplăceri!... Am omorît un om.

— Cum?! strigă ea înecîndu-se. Căzu pe scaun, pălind. — Cum?! Tu, Sergiule? Nu se poate!...

— Ba se poate.

— Nu înțeleg. Nu ți-a reușit o operație? Ai greșit ceva?

— Nici n-am apucat să-l deschid. A făcut sincopă.

— Și n-ați putut face nimic?

— N-a mai fost timp. Am încercat, dar...

— Era tînăr?

— Da. Treizeci de ani.

— Bietul om...

Au stat un timp tăcuți, întristați. El fuma, cu ochii în gol, întunecat la chip. Ea, palidă încă, impresionată, nu-și lua ochii de la el. Mai tîrziu, trecură în dormitor, mișcîndu-se moale, de parcă mortul i-ar fi așteptat acolo. Ea se agăță de brațul lui, tremurînd. Întrebă:

— Și-acum, ce-o să fie, Sergiule? O să ai neplăceri?

El o privi încruntat, parcă n-ar fi înțeles întrebarea:

— Ce fel de neplăceri să am?

— La clinică... Anchetă...

— Ce-ți trece prin cap? N-auzi c-a făcut o sincopă? Un accident absolut imprevizibil.

— Dar atunci, Sergiule, nu ești tu vinovat...

— Dar cine?

— Spui că nu se poate prevedea...

— Nu se poate prevedea... E-un fel de loterie. Unii cîștigă, alții pierd...

— Atunci nu ți se poate întîmpla nimic grav.

— Nu, dragă. Mie nu mi se poate întîmpla nimic grav. N-o să mi se ia dreptul de-a practica. N-am să fiu nici măcar retrogradat.

Ea oftă ușurată și rîse chiar.

— Ah! și cum m-am speriat. Dar așa ești tu. Exagerat de conștiincios. Ar fi trebuit să-mi dau seama.

— Tot e bine că pînă la urmă ți-ai dat seama.

Glasul lui sunase obosit, ca al unui om foarte bolnav. Ea însă, după ce aflase ceea ce credea că-i mai important, nu mai era prea atentă la nuanțele vocii lui, și nici măcar la sensul ascuns ce-ar fi putut să-l aibă vorbele sale.

Începu să caute din nou prin dulap. Apoi, în vitrină printre pahare. Scoase și împinse la loc cîteva sertare. Și tot timpul vorbi, cu glasul ei obișnuit, cald și moale:

— E nemaipomenită Vilma asta. Nu știu cum le aranjează toate. Niciodată nu găsesc ce-mi trebuie. Degeaba-i spun să le lase cum le-așez eu... Voiam să-ți arăt, am cumpărat niște olandină pentru cearceafuri. Am pus cuponul deasupra, să nu mai răscolesc rufele și-uite că nu-l găsesc. Unde naiba l-a pus? Doar nu l-o fi luat...

Mai tîrziu se duse în baie. Sergiu o auzi continuînd de acolo:

— Poftim! L-a pus la muiat. Bîata de ea! Și eu o mai și bănuiam. Oricum, e-o femeie cumsecade. Avem mare noroc cu ea...

Și încă multă vreme vorbi singură, umblînd prin casă și trebăluind. Iar Sergiu demult n-o mai asculta. Zăbovise puțin în dormitor, privind prin geam în stradă, pe urmă trecuse în odaia lui. Acum ședea prăbușit în fotoliu cu capul rezemat pe spătar și privea în tavan. De pe fața lui împietrită, lipsită de orice expresie, nu-ți puteai da seama la ce s-ar putea gîndi sau ce-ar putea simți, în aceste clipe.

Peste vreun ceas, Irina veni și ea în odaia lui Sergiu. Îmbrăcase o rochie croită destul de simplu, însă pe trupul ei zvelt de femeie înaltă arăta chiar elegantă.

— Cum îți place rochia mea de primăvară? îl întrebă schițînd o piruetă în fața lui.

— Îmi place, răspunse el, fără să privească la ea.

— Îți place și nici măcar nu te uiți, ursule! — și-l ciupi ușor de obraz.

— Mă uit.

Însă nu-și dezlipi căutătura din tavan.

— Zău, Sergiu! Prea pui totul la inimă. Doar n-ai nici o vină. A fost o nenorocire. Un accident. Chiar tu ai spus...

— Da, da... murmură el.

— Hai, du-te și te bărbierește. Vin la noi Lia cu soțul ei și tanti Matilda.

— De ce vin?

— Cum de ce? În vizită!

— I-ai poftit tu?

— Da.

— Ce rost are? N-am nici-un chef nici de Lia, nici de soțul ei și nici de ipohondria mătușii. N-am chef de nimeni.

Și cu o hotărîre bruscă adăugă, aproape răstindu-se:

— Plec la vînătoare.

Victoria Ana Tăușan

CÎNTEC UNANIM

Am crezut o dată în stele,
Am crezut în semne de vînt.
Astăzi cred în puterile mele
care fac și desfac pe pămînt.
Ce clădește natura în milioane de ani,
pot distruge-ntr-o clipă,
dar, ca să-mi scriu poemele mari,
nu pot face această risipă.

De sus, văd pămîntul albastru, frumos
N-o să ne fie,
aprins de războaie,
rătăcitoare făclie.
Nava străbătînd constelații
cu dor de pămînt,
se va-ntoarce
ca un cîntec prin spații
primind-o uralele noastre

Au fost urîte poemele
împăratului nebun,
care și le-a scris aprinzînd.

Noi, toate cîntecele mari, ni le scriem
construind, Cutezînd.

MESAJ NEÎNTRERUPT

Cine va face fîntînă în Lună,
pe fundul mărilor vechi și secate?
Cine va bea apă limpede și bună,
din roci care n-au fost cercetate?

Cine, așteptîndu-și iubita, va rupe o floare
din rondurile nesemănate încă,
pe planetele care
mișcă liniștea noastră adîncă?

De pe Lună, pămîntul va fi
ca o Lună mai mare, și mai aproape —
barajele-și vor desluși
prin văzduhuri, căderea de ape...

De pe alte planete, pămîntul
va fi ca o stea, tremurînd undeva,
între două meridiane cerești,
anti-lumină ningîndu-l.

Noaptea, asurzitor de tăcută,
— un adînc de viitoare neîzbucnită —
trecînd prin ea, ne salută
cu salve de comete ce ard.

Deocamdată alternăm bucuria
cu fiori de dor și de moarte;
ne-nălțăm, coborîm. Dar vom fi,
negreșit, mai departe...

ORAȘELE DIN MUNȚI

Numai pădure-mprejurul
urcușului nostru spre stînci.
Scări de tăcere spre tărmuri adînci
Piscurile cu alunecușuri de neri.
Și toamnă, și cîrd de cocori..

Neclintite, ca după sărutarea
îndelung așteptată.
Și totuși pe zarea îndepărtată
vedeam despărțindu-se păduri vuitoare
Munții noștri bătrîni simțeau bucuria
exploziilor în piatră,
născînd, răsucind coloanele orașelor noi
În munții bătrîni vedeam
turnuri, urcînd pe tulpinile lor
miresmele brazilor, limpezite de ploi —

În munții bătrîni creșteau
orașele copiilor noștri...

Deocamdată, erau numai tăcerile-adînci,
numai păduri, împrejurul
urcușului nostru de tineri constructori,
spre stînci.
Din piscuri, am inundat văile
cu cîntecul
despre orașele noi

CERC DE FETE

— Babă oarbă, ce ne lei?
babă oarbă, ce mai vrei?

— Vreau cea mai săracă ață
ce-a rămas nemăritată.

— Înapoi!
N-ai s-o afli pe la noi.

— Babă oarbă, mîna ta,
babă oarbă, ce-ar mai vrea?

— Aș mai vrea să-mi spuneți unde
dorul trist vi se ascunde.

— Înapoi!
N-ai să-l afli pe la noi.

— Babă oarbă, spune-acu,
babă oarbă, ce vrei tu?

— Vreau oftare și vreau plînș,
spuneți unde le-ați ascuns?

— Înapoi!
Nu le afli pe la noi.

— Babă oarbă, ce ne lei?
babă oarbă, ce mai vrei?

— Fete ce bătuți iarba,
dezlegați pe baba-oarba...

Se ridică dintr-o dată înfrigurat, descuie un sertar al bibliotecii, unde se afla puşca de vînătoare demontată, în tocul ei de piele şi cartuşiera. Le trînti pe fotoliu şi ieşi, întorcîndu-se repede cu raniţa şi cu un costum vechi de doc, pe care-l îmbrăcă cu mişcări zvicnite, parcă s-ar fi temut să nu piardă trenul. Ieşi repede şi începu să cotrobăiască prin dulap.

— Unde mi-s ciorapii de lînă ?... Poftim !.. Te-am rugat să-i dai Vilmei să-i cîrpească... În fine, merg şi-aşa ! Unde mi-s cizmele ?

Irina sta înmărmurită în mijlocul odăii. Asculta cum caută prin cămara din vestibul, mormăind :

— De-ala-i debara ca să fie harababură. Nimic nu-i la locul lui.

Îşi găsi şi cizmele şi le încălţă gemînd. Reapăru în odaia lui, echipat de vînătoare.

— Să nu-mi uit permisul, spuse.

Faţa lui avea o expresie rătăcită ; parcă se bucura de această hotărîre luată pe neaşteptate, dar nu era încă destul de decis.

Atunci în ochii femeii licări spaima.

— Sergiu, strigă ea. Unde te duci ?

— La vînătoare. N-am mai fost demult. Trebuie neapărat să ies. Să mă aerisesc.

— N-ai să te duci nicăieri !

— De ce să nu mă duc ? Ai să le spui că nu m-ai găsit acasă...

— N-ai să te duci, Sergiu. N-ai să te duci, spuse ea, plîngînd şi se atîrnă de braţul lui, strîngîndu-l convulsiv. Pe urmă se repezi şi luă puşca şi ieşi în fugă, scîncind :

— Nu te las să pleci.

Se întoarse, tot în fugă, şi-l îmbrăţişă, strîns, tremurînd.

— Nu te las, dragul meu...

Îl sărută lung, gemînd :

— Am să le telefonez să nu mai vie. Am să le spun că eşti bolnav sau că nu mă simt bine. Am să le spun ceva. O să stăm numai noi, cu copiii. O să jucăm loto cu ei. De cînd n-am mai fost noi aşa, împreună ?

El se desprinse încet din îmbrăţişare şi se îndepărtă de ea, privind-o ciudat :

— Eşti nebună ! spuse. Eşti nebună de-a binelea...

Ea se agăţă iarăşi de el :

— Nu, nu. Mi-i frică ! Vreau să-ţi scot gîndurile negre din cap. Şi tu nu înţelegi, Sergiu, dragule, nu te mai gîndi. Ştiu că ţi-i greu, dar nu te mai gîndi la...

— Să nu mai vorbim de asta ! N-are rost.

Îngîndurat, căzut din nou în sine însuşi, adăugă după un răstimp de tăcere :

— Bine ! N-am să plec, spuse. Să nu telefonezi nimic ălora. Lasă-i să vie. N-are ce să-mi strice o partidă de remi. Şi nici o consultaţie dată mătuşii. O să petrecem bine.

Pe urmă, începu să dezbrace costumul de vînătoare, mişcîndu-se iarăşi moale, obosit.

meu fără să mă vezi. Erai nepieptănat şi îmbrăcaseşi halatul pe dos şi-n mînă aveai un buchet de liliac şi nu ştiai cum să-l ţii, ce să faci cu el... Şi m-am îndrăgostit de mutrişoara ta fericită ! Oh, tu, ce bine mi-a fost cu tine ! Te mai necăjesc eu, sînt uneori nemulţumită, dar sînt fericită că te am. Tu să nu rizi. Iarăşi sînt îndrăgostită de tine ! Eşti aşa de impozant, totdeauna grav, vorbeşti aşa de puţin şi spui numai lucruri importante. Şi eşti un bărbat frumos ! Cum poţi să fii aşa de frumos ?! Cum pot să am un bărbat aşa de frumos !? Uritule !

Îl strînse cu amîndouă mîinile de braţ, îl trase în întuneric, sub un copac şi începu să-l sărute mărunt şi des, murmurînd :

— Uritule... Uritule... Uritule...

Iar el îi accepta sărutările, fără să i le întoarcă, ţinînd-o numai delicat în braţe.

După ce ajunseră acasă, ea se grăbi să facă patul, se dezbrăcă şi-l chemă lîngă dînsa, surizînd pierdută. El veni şi se iubiră.

— Doamne, cum pot să fiu atît de fericită ! — spuse ea după aceea şi curînd adormi.

El izbuti s-adoarmă abia în zori.

A doua zi, duminică, Sergiu se duse cu copiii la cinematograf. Făcură şi o lungă plimbare la şosea.

Cînd se întoarseră pe la prînz, Irina îi aştepta cu masa pusă. Fu o masă veselă, copiii trăncăniră vrute şi nevrute, comentară filmul, înşirară obişnuitele glume despre profesori şi colegi, intră şi Sergiu în vorbă, povesti şi Irina cîteva amintiri de pe cînd era elevă ca ei. După masă plecară cu toţii în vizită la familia Copăceanu.

Şi astfel ziua trecu. Sergiu arăta ca un om care se liniştise, iar Irina fuse toată vremea veselă.

Seara, după ce se întoarseră acasă şi culcară copiii, în timp ce făcea patul, căscînd, ea spuse :

— Sînt aşa de obosită... Tu, nu ?

— Ba da. Şi eu.

— Ne culcăm. Da ?

— Da.

Se culcară. Ea se ghemui la pieptul lui şi adormi îndată liniştită. El aşteptă puţin şi trecu în odaia lui, unde-şi petrecu toată noaptea, pînă în zori, cînd frînt de nesomn, se întoarse în aşternut.

Luni, îndată după prînz, Sergiu s-afla din nou în faţa atelierului lui Iulian. Aştepta posomorit şi plictisit parcă. Aprinse o ţigară, dar nu fumă nici jumătate din ea şi o aruncă strîmbîndu-se scîrbit.

Răsări de undeva şi cîinele cel negru, şi fără să-l bage în seamă pe Sergiu, se apropie repede de portiţă, dînd din coadă. Legăna fudul nişte păsări atîrnate de ciochinări.

— Ce-l cu tine, Scrum ? M-aşteptai ? Ştiai tu că nu vin cu mîna goală.

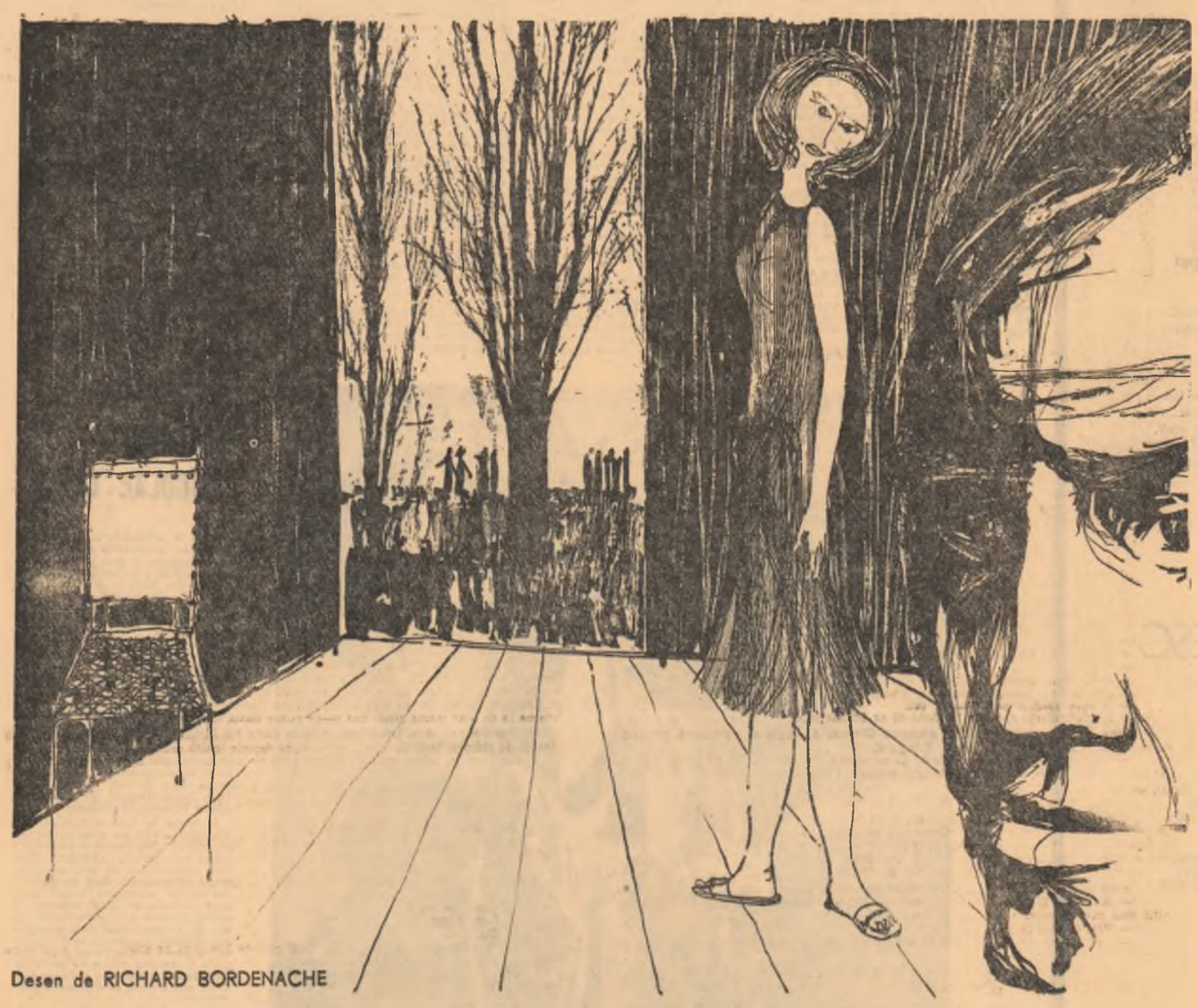

Desen de RICHARD BORDENACHE

Cînd îl zări pe Sergiu, fluieră lung, mirîndu-se :

— Uite, dom'le ! A venit muntele la Mahomed ! Ho, ho, bătrîne, ai pierdut o ocazie unică. Poftim, raţe ! Poftim, gîşte ! A fost un pasaj epopeic !

Trecu pe lîngă Sergiu, agitîndu-şi greoi trupul masiv, deschise uşa atelierului şi intră, tîrşindu-şi cizmele enorme.

Sergiu se ridică şi-l urmă, mişcîndu-se lent ca un bătrîn. Privi în jurul lui, prin atelier, de parcă n-ar mai fi umblat niciodată pe acolo. Se aşeză pe o dormeză, singura mobilă de casă ce s-afla în încăpere. Îşi aprinse o ţigară privind la Iulian, care îşi schimba hainele. Sculptorul vorbea într-una, cu însufleţire :

— Am avut două zile splendide. M-am nimerit şi cu un grup vesel şi norocos. În gară dau bot în bot cu moş Ciocan. Era cătrănit ca un general învins în bătălie. Luase trei kile de bătrînă în raniţă şi-şi uitase *amoniţia*. Zicea : Mai bine îmi uitam pălăria ! O ştii, ciuplica lui legendară, găurită în vîrf, pleoştită ca un film sud-american. Cică-i poartă noroc : o confundă păsările cu cuibul matern.

Îşi încheiase destul de repede toaleta. După ce lepădase, fără să se jeneze de Sergiu, totul de pe el, îmbrăcase un soi de pijama, de mult scoasă din uz, iar pe deasupra un halat, fără culoare definită, plin de pămînt şi de pete de ipsos.

Se aşeză în faţa lui Sergiu, pe o ladă întoarsă cu gura în jos şi-l întreabă :

— Şi tu ce mai faci, bătrîne ?

Sergiu se uită lung la Iulian. Chipul lui se adună într-un zîmbet. Privirile însă-i rămaseră grave, cumva pierdute dincolo de faţa veselă a sculptorului.

— Ce să fac ? Te invidiez...

— Nu mă invidia ! Am ratat compoziţia.

— Cum ai ratat-o ?

— M-am grăbit şi n-a ieşit ce-am vrut.

— Şi-ai lucrat cîteva luni de zile la ea...

— Cîteva luni !? Pfa ! Lumea asta ce-o vezi cu ochii a fost lucrată în milioane de ani şi tot mai găseşti cîte ceva de îndreptat. Arta-i al dracului de lungă, bătrîne ! Nici că-ţi ajunge timpul. Bine că n-am scos-o la vedere... Mă făceam de rîs. Aşa... doar trebuie s-o refac...

— Bine de tine... Nu ţi-a reuşit, strici şi refaci.

— Dacă mai ai cînd... La vîrsta asta, coaptă, cum s-ar zice... s-o iei mereu de la capăt... Zău, începi să-ţi umble gîndurile neplăcute prin materia cenuşie... Ştii să faci un nas impecabil, o mînă plină de graţie, un sîn de Afrodită, dar nu poţi să pui un trup să stea singur în picioare, să-ţi vină să-l întrebi : ce mai faci, dom'le ? Începe să fie tîrziu... Îţi filfîie pe la urechi aripa sumbră a ratării...

— Ei, tu şi ratare...

— Gata, ajunge cu ale mele. Hai, dă-i drumul, bătrîne. S-auzim...

Se ridică şi se duse să caute ceva într-un sertar. Se întoarse de-acolo cu o pipă ciudată, cu coada lungă, şerpuitoare. O umplu şi-o aprinse, pufăind satisfăcut.

— Comandă specială, pentru clipele de contemplaţie, cînd gîndurile n-au voie să circule în linie dreaptă, ci în meandre, ca apele în şes. Să s-aşeze nămolul şi apa să se limpezească.

— Şi-acum ce te pregăteşti să contempli ?

— Mutra ta încruntată, zăpăcitule !

Se aşeză pe dormeză, alături de Sergiu şi-l cuprinse prietenește de după umeri.

— Toate bune ?

— De !

— Bătrîne, de mine nu te poţi ascunde. Sînt un fel de mag, văd prin zid şi-aud paşii elefanţilor la antipozi ! Antena mea a detectat o undă suspectă în vocea ta cea cavernoasă. Iar pe figura ta de origine romană, disting amprenta îndoielilor moderne. Nu cumva ai scris o piesă de teatru ?

— Mai bine-aş fi scris una. Aş fi ratat-o şi-aş fi avut ce să refac.

— Prin urmare, cum spune un vechi proverb, bumerangul e-o armă cu două tăişuri. Am să ţi-o plătesc, bătrîne ! Bei un coniac bun de Segarcea ?

— Beau.

Iulian aduse sticla şi două pahărele. Ciocniră şi băură. Sergiu îşi goli paharul dintr-o înghiţitură.

— Ia-o mai încet, că ziua-i lungă şi n-am decît jumătatea asta, spuse Iulian.

Sergiu nu răspunse. Rămase îngîndurat, cu paharul gol în mînă. Deodată se ridică şi începu să se plimbe încoace şi încolo prin atelier. Întrebă :

— Spune-mi, Grig, cu ce se şlefuiesc diamantele ?

Iulian începu să rîdă :

— Ha ! Nu e rău spus... De ce mă-ntrebi ?

— Aşa. Vreau să-mi controlez cunoştinţele.

— Sau conştiinţa ?... De ! Păi după cîte cunosc eu, tot cu diamante.

— Da, sigur ? Cu pulbere de diamant... Şi dacă n-ai pulbere, ce faci ?

— Eu, nimic ! N-am nici diamantul, aşa că în privinţa asta, dorm liniştit...

Sînt cîteva prostii pe care oamenii le repetă de cînd e lumea, nici nu le trece prin gînd că ar putea să facă şi altfel.

— La ce să-şi mai bată capul să facă altfel nişte prostii ?

— Logica ta n-are pereche !

— N-are...

Sergiu se oprise în faţa unei poliţe pline cu statuete de tot felul şi mîngîia în neştire una care reprezenta o torcătoare. Arăta destul de ciudat. O femeie goală, şezînd, cu furca într-o mînă, cu cealaltă lăsată în jos pe lîngă şold ; caerul se îngemăna cu părul ei lăsat prelung pe spate.

Sculptorul adăugă :

— Numai, te rog, las-o în pace pe Candida mea, că nici ea n-are pereche.

Sergiu tresări, trăgîndu-şi mîna. Privi lung la statuetă :

— Nu ştiu de ce-mi place Candida ta...

— Niciodată nu ştim de ce ne place sau nu ne place ceva. Şi nici n-o să aflăm vreodată. Spune-mi, iar te-ai certat cu Irina ?

— N-am obiceiul să mă cert cu Irina.

— Ştiu. De certat nu te certi. Te superi doar şi nici nu-i spui măcar. Să ştie şi ea că a intervenit o schimbare în raporturile voastre. Vii şi-mi spui mie, care nu înţeleg şi nici nu vreau să înţeleg aşa ceva. Şi puţin îmi pasă, fiindcă pînă la urmă o ierţi, tot fără să ştie. Acum de ce eşti supărat pe Irina ?

— Nu sînt supărat pe ea.

— Nici n-ai de ce. E-o femeie minunată.

— Da.

— Atunci ce e cu diamantele alea ?

— Nimic.

— Dacă nu-i nimic, ce cauţi tu la mine lunea după amiază, cînd eu trebuie să mă reculeg şi să-mi încep săptămîna de muncă ?...

— Te-am căutat şi vineri seara...

— Vineri seara ?

— Da. Plecaseşi...

Iulian se ridică şi s-apropie repede de Sergiu. Îl luă de mînă ca pe un copil şi întrebă îngrijorat, uitîndu-se drept în ochi :

— Ce s-a întîmplat ?

— Un accident. Mi-a murit un pacient...

— Complicaţii ?

— Nu.

— Ai greşit ceva ?

— Nici n-am apucat să-l deschid.

— Atunci ? !

— Sincopă albă. Intoleranţă la eter...

— De ce eter ? !

— Nu suporta novocaina.

— Ce ghinion tîmpit ! Era tînăr ?

— Treizeci de ani.

— Pfiuu !

Cîtva timp tăcură amîndoi. Iulian se aşeză la loc pe dormeză. Îşi aprinse iarăşi pipa care se stinsese. Pufăi de cîteva ori, clipind des din pricina fumului.

— Ţi-l ciudă, aşa-i ?

— Ciudă ! Doar nu mi s-a stricat o jucărioară ca să-mi fie ciudă.

— Te doare.

— Cum să nu mă doară ? Cînd a intrat, rîdea la mine. Era un băiat curajos. Alţii sînt palizi şi tremură de frică. Trebuie să-i liniştești. El rîdea. „Dommu' doctor. Să nu aruncaţi piatra. Vreau s-o ţin de amintire. Îi fac şi-o montură. E ceva să ai o carieră de piatră în rinichi !" „Nici o grijă, i-am spus. Am mai scos douăzeci pînă acum. Sînt un pietrar experimentat". „Ştiu, mi-a răspuns. De-aceea am venit la dumneavoastră". Înţelegi ?! Şi-a pus viaţa în mîinile mele, cu toată încrederea. Şi... a murit !

— Da. Trebuie să-ţi fie greu. Dar ce vrei ? Nimic nu se poate face fără o anumită doză de risc. Nici măcar plăcinte...

— Ce risc ! Tocmai asta-i că nu era nici un risc. Omul era zdravăn, în plină putere. Calculul ăsta renal, care nu voia să cedeze deloc, era singura afecţiune mai serioasă de care suferise. Trebuia să-l scot. Şi-atîta tot. Numai că n-am ajuns să-l scot şi n-are să mai poarte amintire piatra din rinichi. Intoleranţă la eter ! De unde să ştiu ?! Cum s-o pot determina ? Mîine o să-mi vină unul cu un abces sub ureche sau cu o fistulă pe undeva şi-o să moară ! Nu mai sînt sigur de nimic !...

— Azi ai operat ?

— Da.

— Şi ?

— Ce, şi ?

— Cum a mers ?

— Normal !

— Înseamnă că eşti un mare guguman. Eu nu te-aş fi lăsat să operezi încă o lună de zile. Se pare însă că tovarăşii tăi de acolo te cunosc mai bine.

— Ce-are una cu alta ?

— Are ! Crezi cumva că n-ai să mai ai astfel de accidente ? Te asigur eu că o să ai. Şi de fiecare dată o să-ţi iei o cameră în purgatoriu, pe trei zile, ca să te cureţi de păcate ? Tu nu eşti vinovat de moartea bietului om.

— Da. Eu personal nu pot fi tras la răspundere. De asta se temea şi Irina. Să nu mi se întîmple ceva. La atît o duce mintea ! Poate să crape toţi, numai nouă să nu ni se întîmple nimic. Să moară toţi pacienţii, n-au decît, numai să nu fiu eu vinovat ! Şi-acum şi tu, că nu-s vinovat. Da' cine-i vinovat ? Soarta ?! Imperfecţiunile medicinii ? Păi da, cuvinte se găsesc pentru un răspuns. Aşa, spuse din gură, cuvintele-s suportabile, nu fac rău nimănui. Dar dincolo de cuvinte-s nişte oameni care vor să trăiască şi au acest drept...

— Ai dreptate, bătrîne, oamenii au dreptul să trăiască, totuşi ei mor. Se pare că-i un fel de lege generală a vieţii...

— Eşti un dobitoc sinistru...

— Fără-ndoială. Mai ales sinistru. Dar de tine, bătrîne, e rău. Te înţeleg foarte bine. Hai şezi colea lîngă mine şi linişteşte-te. Adică n-are rost să te liniştești. Suferă. Suferă, bătrîne. Scrîşneşte din dinţi. Muşcă perna. Strînge-ţi nervii cocoloş şi pe urmă dă-le drumul, să explodeze. E un blestem al celor aleşi. Să sufere pentru tot ce nu s-a făcut încă. Suferă. Suferă şi-ai să descoperi ceea ce trebuie.

Sergiu se aşeză lîngă Iulian, pe dormeză. Spuse obosit :

— Ce rost are să glumeşti acum ?

— Nu glumesc deloc. Sînt cît se poate de serios. De cîteva mii de ani se tot muncesc sculptorii, genii şi mediocrităţi de-a valma, să găsească un secret. Să pună o statuie de piatră într-un picior, pe vîrf, cum stau cîte-o clipă, balerinele. Aşa, să stea pe două tălpi, au mai reuşit, dar într-un picior, pe vîrf, nu. Ce să mă fac, bătrîne ? N-am să reuşesc nici eu.

— Din cauză că voi n-aţi reuşit să puneţi o statuie de piatră într-un vîrf de picior, încă n-a murit nimeni !

— De unde ştii că nu ?

— Eh ! Sergiu făcu un gest de lehamite. Să nu mai vorbim despre asta. Tot degeaba... Ar trebui să nici nu mă mai gîndesc... Joi începuseră să-l pregătească pentru operaţie. După masă a venit nevastă-sa şi m-a căutat. Avea lacrimi în ochi cînd m-a întrebat dacă-i grav şi ce şanse sînt. Să-i spun adevărul, că ea poate suporta orice, numai nesiguranţa, nu. Eram foarte sigur. I-am spus-o. A oftat. „Aşa mi-i de frică — mi-a spus — să nu se întîmple vreo nenorocire". Am rîs şi-am bătut-o pe umăr. „Aşa-i. Oamenii se sperie de cea mai mică zgîrietură, dar n-aveţi nici o grijă. Operaţia asta e mult mai puţin complicată decît se crede". Aşa se întîmplă de fiecare dată. Vin soţii sau prietenii, fraţii. M-am obişnuit cu asta şi nu mă mai tulbură. Uit imediat. Nu m-a tulburat nici de astădată emoţia femeii. Şi-acum îmi vin în minte mereu toate amănuntele.

Întinse paharul :

— Mai toarnă-mi.

Bău, iarăşi dintr-o înghiţitură, apoi puse paharul pe poliţă în faţa statuetei torcătoarei.

— Da. Într-adevăr e candidă. O femeie goală care să-ţi dea impresia de candoare. Cum de ţi-a reuşit ? Ce anume îţi provoacă această impresie ?

Sculptorul nu răspunse. Îl măsura pe prietenul său cu priviri îngrijorate.

— M-am ameţit. Spun prostii.

— N-are a face. Trebuie să mai spunem şi prostii din cînd în cînd, măcar de dragul variaţiei. Ce ne-am face dacă ne-am munci creierul numai cu lucruri inteligente ? Ne-am prosti. Hai, bea.

— Nu, că mă-mbăt. Mă simte Irina şi cine ştie ce-şi mai închipuie.

— Trăiască sfînta cenzură a nevestelor !... spuse Iulian şi bău de unul singur, gemînd prelung după ce înghiţise băutura. Îşi mai turnă şi iarăşi bău, gemînd mulţumit :

— Beau, continuă Iulian, şi nici măcar nu-i o patimă ! Trec uneori luni de zile şi nici nu gust băutura. Nici n-o doresc. Iar cînd beau, nu-mi face nici o plăcere. Singurul folos, faima mea de beţiv înveterat, care nu se poate să nu-mi placă. Mai e şi un excelent alibi pentru posteritate, care va spune reculegîndu-se pioasă în faţa memoriei mele : a fost un mare talent, dar l-a pierdut băutura.

După cum vorbea, ai fi putut crede că se îmbătase. Numai că privirile lui lucide, îngrijorate, nu-l părăseau o clipă pe Sergiu, care sta cu bărbia rezemată-n pumni, cu ochii ţintă în gol.

— Aşa că ce rost ar avea să-i pun punct ? ! O să pierd mai puţin decît am pierdut pînă acum ? Timp, oricum, nu mai am cine ştie cît înainte, ca să mai merite să economisesc din el. Am făcut prea multe prostii în viaţă, ca să mai conteze una în plus. Dacă am avut o vocaţie sigură, păi aia a fost vocaţia mea pentru aiureli, pentru lucrurile întoarse pe dos. Parcă frumoasa mea carieră de sculptor nu-i tot o aiureală ? Pînă azi încă n-am nici o garanţie că am talent. Mor şi nu las nimic în urma mea. În trei zile mă uită toţi.

— Prostii. Ai greşit şi tu o lucrare şi — gata ! — cazi în pesimism. Ori te-ai îmbătat şi-atunci n-ai decît să pălăvrăgeşti.

— Se pare că ai dreptate. M-am îmbătat. Aşa că am să pălăvrăgesc pînă cînd o să-ţi iasă pe nas şi-o să te duci dracului, să mă laşi singur că numai de tine şi de diamantele tale n-aveam nevoie azi !

Băură şi mai trecu un răstimp de tăcere.

Deodată Sergiu spuse, cu un ton moale, resemnat :

— Nu ştiu ce-i cu mine. M-am zăpăcit cu totul. Au început să mă lase nervii. Doar azi n-aveam intenţia să vin la tine. M-am trezit aici, ca un somnambul. Nici nu mă gîndeam să-ţi spun de accident. Nu mai avea rost. Îmi revenisem. Am operat azi. Am lucrat normal. Şi-acum m-am zăpăcit. Am tot vorbit ca proştii. Eh, nici Irinei n-ar fi trebuit să-i spun...

— Cum să nu-i spui ? Irinei trebuia neapărat să-i spui.

— Nu trebuia. N-a înţeles absolut nimic. S-a speriat c-am să fiu tras la răspundere. I-am spus că n-are ce să mi se întîmple. Nici în cot n-a mai durut-o de nimic.

— Şi ce vrei ?

— Nu vreau nimic. Numai spun. A făcut o criză de isterie, cînd am vrut sîmbătă să plec la vînătoare. Credea că vreau să mă sinucid. Mi-a luat puşca şi s-a calmat. Parcă fără puşcă n-aş putea să mă omor ! Degeaba, Irina mea nu înţelege nimic şi niciodată n-are să înţeleagă nimic. Asta-i !

— Te-ai îmbătat, bătrîne.

— Poate.

— Nu-i nimic. Beţia trece. Ai mîine vreo operaţie ?

— Mîine, am curs !

— Atunci dă-i bătaie. Bea ! Cursul tot nu-l pregăteai astă seară.

— Nu. Astă seară nu-s în stare de nimic. Cînd îmi vine aşa, de nu pot lucra, mă tîmpesc ! Toate o iau razna în capul meu. Încep să mă sîcîie toate fleacurile... Şi la urma urmei ce importanţă are că Irina nu înţelege nimic ? Ce contează că am rămas singur ?

Iulian începu să rîdă.

— Hai, băieţaşule, bea. Să golim sticla asta şi pe urmă să te duci acasă, că dacă o ţii mult aşa, mă podideşte plînsul.

— N-am nici un chef să mă duc acasă. Parcă-i o fobie. Şi vineri, am stat aici pe scări, la intrare. Ştiam că nu mai eşti aici. Am stat pînă la zece sau unsprezece. Şi-acum, aş tot sta numai să nu mă duc acasă. Nu ştiu ce s-a întîmplat. Îmi termin treburile la clinică şi stau şi stau în cabinet, şi de-abia mă urnesc. Cînd m-apropii de casă, picioarele îmi devin grele şi parcă-ar vrea s-o ia în altă parte.

— Ai intrat în faza neagră.

— Poate. Şi Irina nu înţelege nimic... Atunci să mă duc... Să mă duc şi eu acasă.

Plecă. Iulian îl conduse pînă în stradă. Şi după aceea mai rămase mult timp în poartă privind în urma lui Sergiu, chiar şi după ce pierise după colţ.

Seara, după ce sosiră invitaţii, Irina se străduí şi izbuti să fie veselă şi îndatoritoare cu dînşii. Sergiu fu ca de obicei, cam tăcut, nu tocmai accesibil, însă rise şi el cînd Coman, soţul Liei, relată ultimele anecdote apărute în circulaţie. Tanti Matilda i se plînse de nişte senzaţii suspecte în regiunea ficatului iar Sergiu o linişti, demonstrîndu-i că nu poate fi vorba de hepatită. Pica spuse o poezie, recent învăţată la cămin şi primi un baton de ciocolată. Băieţii trebuiră să povestească despre ultimele lor succese la şcoală, ceea ce făcură cu un aer destul de plictisit ; fură totuşi felicitaţi şi-şi primiră şi ei porţia de ciocolată.

Pe urmă, copiii fură culcaţi şi cei mari începură o partidă de remi, în care tanti Matilda juca pe o mînă cu Sergiu, fiindcă se temea să nu piardă prea mult.

Pe la douăsprezece oaspeţii plecară. Irina şi Sergiu îi conduseră pînă la staţia de tramvai. La întoarcere ea îl luă de braţ şi spuse mulţumită :

— Ce oameni drăguţi.

— Da.

— Şi tanti Matilda ce femeie cumsecade. Nu înţeleg de ce n-o poţi suferi.

— O pot.

Ea începu să rîdă.

— De ce eşti aşa de ursuz ? Doar ne-am distrat aşa de bine...

— Foarte bine.

— Şi Coman, ce bărbat spiritual...

— Într-adevăr.

— Îmi vine să rîd şi-acum de bancul ăla cu cafelele.

Rîse subţire, parcă ar fi gîdilat-o cineva :

— Oare n-o să-mi facă rău dacă beau atîtea cafele ? spuse ea cu glas îngroşat, căutînd să-l imite pe Coman. Şi rise iarăşi, aproape înecîndu-se. Apoi trăgîndu-şi răsuflarea, adăugă :

— Cum le mai ţine minte ! Trebuie talent şi pentru asta. Eu le uit imediat.

— Talent trebuie şi ca să faci o budincă bună...

— Hai, Sergiule, nu fi răutăcios.

Tăcură cîteva clipe. Străzile erau liniştite şi vremea calmă. Iarna trecuse, s-arătau semnele primăverii. Iarba scuarului din faţa blocului părea vînătă în lumina becurilor, străturile din mijloc erau proaspăt săpate şi netezite, iar copacii înfrunziseră.

— Acum aş avea chef să mă tot plimb, spuse ea, lipindu-se toată de Sergiu. E-aşa de plăcut...

Se opri deodată şi întorcîndu-l cu faţa spre dînsa îl sărută repede, apăsat pe gură. Rămase o clipă atîrnată de el, privindu-l în ochi de aproape. Se desfăcu încetişor şi ţinîndu-l de braţ îl trase uşor după ea. Spuse cu emoţie :

— Nu ştiu ce-i cu mine. Parc-aş fi îndrăgostită pentru prima dată.

Se rezemă de el, încetinindu-şi mult paşii, oblingîndu-l şi pe el să meargă foarte încet.

Ea continuă cu aceeaşi emoţie în glas :

— Tu ştii, Sergiule, că eu n-am iubit nici un alt bărbat ? ! Numai pe tine. N-am mai fost îndrăgostită de nimeni. Tu ai fost primul. Altul n-a mai fost. Nici nu-mi dau seama cum s-a întîmplat. Alte femei iubesc un bărbat, sincer, din tot sufletul şi pe urmă se satură de el sau sînt decepţionate. Sau părăsite. Suferă. Ultă. Şi iarăşi se îndrăgostesc de un alt bărbat. Unele ajung să se îndrăgostească şi-a treia oară. Şi a patra oară. Şi chiar de mai multe ori. Şi-atunci ce mai poate să însemneze dragostea ? Poate de-aceea unii nu mai cred în ea. Eu de la început, cînd m-am îndrăgostit întîi, te-am avut pe tine şi pe urmă mereu numai pe tine. Nici nu mi-am dat seama că te iubesc. Pot să-ţi spun acum, n-ai să te superi. Nici n-ai de ce, eram o puştancă proastă, habar n-aveam de nimic. Ştii cum rîdeam de tine ? Îmi păreai aşa de caraghios. Înalt, subţire. Şi-mi plăceau ochii tăi. Parcă erai tot timpul uimit de ceva, aşa te uitai la mine. Şi-mi plăcea grozav să te necăjesc. Şi cînd nu veneai, plîngeam de ciudă. Proastă mai eram ! Cînd m-ai cerut în căsătorie, credeam că glumeşti. Îmi venea să rîd. Mi se părea caraghios. Un lungan cu mutră de copil care vrea să se însoare ! Văzusem că toţi bărbaţii însuraţi sînt nişte domni respectabili, încruntaţi, plini de importanţă. Iar tu, cu ochii tăi uimiţi... Vai şi ce-mi plăceau ochii ăia ai tăi ! Acum sînt altfel, mereu îngînduraţi. Şi mi-s dragi şi-acum. Altfel !... Auzi tu, Sergiule ! Eu am fost îndrăgostită de mai multe ori de tine. Înţelegi ? Mai întîi nici n-am ştiut că sînt îndrăgostită. Aveam emoţii cînd te aşteptam şi după ce ne despărţeam nu mai puteam adormi. Atît. După ce ne-am căsătorit, iarăşi m-am îndrăgostit de tine. Acum ştiam ce înseamnă dragostea. Atunci am început să fiu geloasă. Cînd nu erai cu mine, nu mai aveam astîmpăr. Cînd întîrziai la clinică, înnebuneam aşteptîndu-te. Şi cînd veneai nu mai ştiam cum să te strîng şi cum să te sărut. Pe urmă, cînd am avut copiii, iarăşi m-am îndrăgostit de tine. Altfel... M-am amorezat de tăticul lor ! Tu îţi minte cînd l-am născut pe Paul ? Ai venit la cinci dimineaţa, că-ţi telefonase Stanciu şi-ai intrat în salon şi-ai trecut pe lîngă patul

„Săptămîna poeziei" a prilejuit, pe lîngă numeroasele ei manifestări, și o bogată recoltă poetică (mai exact o stringere a recoltei poetice). Străbătînd orașele și satele țării, întîlnindu-se cu membrii cercurilor literare, redactorii și colaboratorii noștri poeți au fost totodată și „culegători de poezie". Redacția a fost asaltată pe de altă parte de o adevărată mare de poezie.

Selecția de poezii de mai jos reprezintă așadar încă o mărturie că „Săptămîna poeziei", cel puțin pentru redacții, se continuă tot anul.

Fie ca semnatarii acestor poezii să-și înscrie numele nu numai în această pagină, ci și pe afișele viitoarelor manifestări ale „Săptămînii poeziei".

Vasile Zamfir

PEISAJ INTIM

Mă găsesc în pădurea în care demult
M-am rătăcit.
În fiecare seară,
Adorm la cîte o rădăcină
Și mă trezesc cu zorii,
Beat de lumină.

Mă strigă stîncile și firele ierbii,
Ascunzîndu-se — apoi
După ecou.
Nici o dimineață
Nu seamănă cu cealaltă;
Fiecare îmi aduce ceva nou.

O soarele!
Cu o poiană roșie de flăcări,
Cade în desișuri.
Pădurea se-aprinde în luminișuri:
Ardem împreună.

Murmură izvoarele,
Furișîndu-se spre vale
Ca sîngele meu rătăcit
Pe cărările inimii tale...

CONFESIUNE

De n-aș fi fost așa cum sînt,
Mai bine n-aș fi fost deloc;
Sînt fericit că pe pămînt,
Trecui prin apă și prin foc.

Sînt fericit că-nvăț să merg
Cu fruntea sus, prin viață,
Cu zarea ochii cînd mi-i șterg,
Sînt ceas de dimineață.

Sînt fericit c-am respirat
În veac cu muncitorii,
Cînd steagul și l-au ridicat
Prin flăcări luptătorii.

M-AM RIDICAT DE LA PĂMÎNT

M-am ridicat de la pămînt
Cu toate ramurile-n vînt
Să sun din frunză și să cînt.

Sînt cîntul cîmpurilor mele
Cu vuiet de combine grele,
Cu zboruri cosmice spre stele

Sînt cîntul munților și-al mării.
Al dimineții și-nserării,
Al muncii aspre și-al visării.

Sînt cîntul recelui izvor,
Al aripilor de cocor,
Al sufletului ars de dor, —

Sînt cîntul vostru-al tuturor.

Ion Andreiță

MAMĂ...

Cît de mult tu mi-ai cîntat
Mamă, cînd m-ai legănat!
Îți ardea cîntecu-n glas
Ca păiușul pe izlaz,
Îți ardea cîntecu-n piept
Ca iubirea ce-o aștept.
M-ai scăldat cu apă nouă
Furată în zori, pe rouă,
Cînd se stingeau stelele
Și-ți umpleau ulcelele.
Ai topit în mine dorul
Ce mistuie călătorul:
Dor de ducă, dor de lume,
Dorul inimii de-a spune.
O, de ce-ai topit în cîntec
Doru-ntreg ca-ntru-un descîntec.
Și-atît de mult mi-i ziceai
Mamă, cînd mă legănai,
De-mi arde acum în piept
Ca iubirea ce-o aștept?

V. Andronache

CU TINE

Pot planetele să crească fără soare,
Și lumea să-și arate,
Superbul ei contur fără lumină?

Eu fără tine-aș fi secundă trecătoare,
Grăunte de nisip al pulberii hoinare.

Cu tine-s om. Și cresc spre omenire
Și flamura-ți mi-e aripă spre stele,
Partid Muncitoresc al clasei mele.

Ligia Tomșa

ÎNCREDERE

Astăzi, te-am văzut trecînd
Grăbit, preocupat, pe trotuarul celălalt,
M-a durut privirea ta ne-ntoarsă spre mine,
Pașii tăi singuri,
Fără ecoul pașilor mei alături.
Atunci,
Mi-am adunat toate dezmierdările lumii în priviri,
Să te alint de departe.
Și te-am strigat cu glasul inimii,
Cu toate numele dragostei.
Și iată,
Mersul tău s-a-ncetinit parcă
Ți-am văzut privirea plănînd peste trecători,
Rotită-mprejur, căutîndu-mă.
Și: dintr-odată,
Ziua mi s-a făcut mai plină
Și-am înflorit ca o bucurie
Privindu-ți mersul înainte,
Care curînd te va aduce în spre mine.

Const. Brăescu

NOPȚILE RAFINĂRIEI

Noi sîntem mereu printre noi
Căci așa ne-am obișnuit, demult,
Dintr-o istorie nescrisă, poate.
Uite și-acuma cînd
Mirosul de lună și stele abundă
'Alături de-o răcoare cenușie,
Fantastice neliniști de petrol izbucnesc
De la călcîiul marilor copaci
Cu bustul perpendicular pe lună,
Pe fiecare sentiment...
(copacii noștri cu nume ciudate —
Instalații de răcire, de cracare)
'Ah! Muguriț lor iscodesc
Cîmpiile nopții și ale trupului
Cu arome adevărate,
Neașteptat de tari,
'Aidoma dragostei și răspunderii!
De tapi și noi venim tot din legendă
Din episodul acela,
Cu vise și unelte!
Iar palmele noastre, grele de sarcini,
Le recunosc după adîncimea liniilor,
Trasate de fermitate,
Prin ele s-au ascuns cîteva vînturi;
Și, lunecînd,
Neliniști de țiței izbesc freamătul lor.
E timpul deci! Apăsăm pe manete!...
Nepăsători la mirosul de lună și stele,
Răscolim mai departe prin noapte,
Bucuroși că sîntem între noi, sondorii,
Încă netrecuți în legende.

George Chirilă

CORUL STUDENȚESC

...Undeva, cineva fete ne-așteaptă
Cu sărutul alipit pe buze;
Demni să ne știm pe deplin, —
— Sărutul să nu ni-l refuze...
Clipele pierdute-n declin, pe alurea,
Se plătesc întreit și ne dor, —
Cum ne doare, secerată, pădurea.
De săbiile unui vînt pustiitor...
Acasă, se bucură părinții noștri, țărani, —
Pentru că ne au și-și seamănă glia,
Muncind laolaltă, împovărați de ani:
Să nu le-nșelăm bucuria.

Ei s-au zbătut pentru noi, au luptat,
Cu toamna, cu visele rele, cu grija;
Multora hieroglife-n piept le-au mușcat
Ploile toamnei și schija...

Prietenii buni, cu care odată,
Am cutreierat munții și marea, —
Ne-așteaptă, ca pe ahei, cetatea:
— Să nu le-nșelăm așteptarea!...

Ion Arcaș

DIMINEAȚA SOARELUI

Bună dimineața, prietenul meu soare,
tihnite lunci și plaiuri, bună dimineața;
coline-ngîndurate de tristele memorii,
mesteceni zvelți cu uniforme albe,
cărări pe malul apelor, poieni,
trufași cocoși și găinuși de munte,
bună dimineața!

Bună dimineața, vecinul meu soare,
brazdă nouă, bună dimineața;
ilău muncii, ciocan cu fruntea boantă,
zimțată margine de lună, crin
zugrăvit între spadele gardului de uluci,
mireazmă stoarsă din zîmbetul copiilor,
bună dimineața!

Bună dimineața, tovarășul meu soare,
fratele meu de veghe, bună dimineața;
luptătorul meu, cravată roșie, faguri
plămădiți în tumultul zumzetului,
diamantine străluciri de rouă
și scîncet de prunc îmbăiat,
bună dimineața tuturora!

Sînt soarele. Buzelor voastre, neștiuți
Soli ai mei vor lăsa zîmbetul; fiece răsărit
va străfulgera ale irisului unde;
fiece rază va fi un fir direct cu universul,
prin care ne vom saluta matinal;
fiece strop de căldură pe adresa voastră va veni,
oameni.
Sînt soarele.
Oameni, lăsați oamenii să-și sfîrșească treburile
fără sfîrșit.
Sînt soarele rotirilor diurne
și vestesc o omului ziuă.
Sînt soarele: Prietenul, vecinul și tovarășul
omului.
Bună dimineața, oamenilor!

Marius Robescu

ÎMPLINIRE

Sensurile-n mine se tîrîng și se zbat,
'Așteptînd bătaia gongului rară,
Cînd izbutesc și străbat
În lumina majoră de-afară.

Mă minunez atunci de chipul lor nou,
Limpede ca oglinda de apă.
Recunosc avîntatul ecou
Ce pieptu-mi cu greu a putut să-l încapă.

NU ȘTIU SĂ RIDIC STATUI...

Privesc mîinile ce nu știu să ridice statui
Și-aud susurul aspru al electrozilor
Unind palmele oțelului.
Sintezele viitoare
Înfloresc
Lîngă timpla coloanelor de absorbție...
Hala cazanelor,
Pășienteș lucitor,
Gata de zbor!
Vor striga sirenele noastre,
Dar șuierul lor
Va fi mereu suitor peste țării,
De pe rafinării.
Privesc mîinile ce nu știu să ridice statui...
Dar soarele l-au prins în casă de-un cui...

I. CHICULIȚĂ

TĂIETORII

La capătul nopților stelele cad
risipindu-se printre ace de brad;
Vin oamenii munților, mari și spătoși —
liniștea albastră iar se ascunde
s-o poarte Bistrița-n unde.
Dimineața îmbrățișează fețele aspre,
sîngele luminii năvălește
în mușchii de cremene.

Fierăstraiele taie și oamenii rîd
plini de rumegușul stelar al pădurilor
și de sclipirea securilor.

În curînd brazii coboară
pînă departe în țară,
vînjoși, ca mîinile tăietorilor
întinse în semn de dragoste.

PETRE MANOLACHE

Ion Ghimeș: Ultimele versuri pe care ni le-ai trimis au un caracter de confecționare, nu în cel mai rău sens al cuvîntului, dar nici în cel mai bun. Parcă ar fi versificări după o pagină scrisă prealabil în proză. Nu ne referim la muzica versurilor, ci la cumințenia demonstrației poetice. „În fața Doftanei" conține o idee promițătoare, dar rămasă la un simplu enunț. Așteptăm altceva.

Petre Manolache: Sînt scrise cu grijă. Sentimentele ni se par, însă, prea temperate. Recurgi uneori la locuri comune („te poartă în inimi ca pe-o lumină", greierii care cîntă „pe strune de raze și de mătasă" etc.) ceea ce anihilează chiar și bunele intenții. Cînd se eliberează de asemenea tendințe, versurile d-tale au un timbru firesc, care îți indică și drumul de urmat.

Radu Băluță: Încercări de madrigal adolescent, care nu afectează domeniul poeziei: „Dacă-aș fi o rîndunică / Înte-n zbor ca gîzele / Poposind pe gura-ți mică / Ți-aș atinge buzele". O rîndunică pe buzele iubitei? Nu ni se pare un tablou prea grațios! Apoi, „deschizîndu-se" și „sărutîndu-se" rimează ca peretele cu nuca! După versificație, s-ar părea că îți plac versurile lui Topîrceanu. Citește-le mai atent, deoarece se poate învăța cîte ceva din ele.

Liviu Simara: Ideea ar putea să fie valabilă, dar versurile conțin prea multe neglijențe. Este adevărat că nu rima este principalul element al poeziei, dar dacă o întrebuințăm se cere totuși să respectăm anumite reguli. Într-o singură poezie, rime ca „părăsise-strivise", „lăsase-îngropase", „ajunse-cunoscuse" sună prea strident.

I. Chiculiță: Sînt multe pasaje interesante în poemul pe care ni l-ai trimis. Într-adevăr, d-ta nu ești ispitat să scrii „vorbe goale", ceea ce înseamnă o bună bază de pornire. Poemul are, însă, un curs prea lent, iar finalul este nesigur. Poate că ar trebui să-l reiei mai tîrziu, orientîndu-te deocamdată către poeziile cu o construcție mai simplă.

Matei Gheorghe: Sînt mult prea desuete. Cine recunoaște în asemenea versuri („Cum stai cu ochii-așa plecați / Și fața-mbujorată. / Te cred o zînă din povești, / Un înger, nu o fată") figura unei fete care lucrează pe o combină? Resturile idilismului din secolul trecut nu merită să mai fie transcrise. Dialogul cu „ciobănița" se plasează pe aceeași linie: „Ce-ai vrea să-ți dau, îmi spuse ea, / Că iată-s ciobăniță. / Vrei lapte? Poate brînză vrei, / Sau poate o mieluță?" Și așa mai departe...

A. Lian: Texte discutabile de tango: „Iubesc o fată / Cu ochi de catifea / Ce doar cu o privire / Îți fură inima" etc. Pretențiile noastre sînt ceva mai mari.

Cezar Borda: Greu de descifrat (și nu numai din punct de vedere caligrafic) versurile d-tale! Poate că în catrenul „Răspuns la o scrisoare" sensul este ceva mai limpede: „Eu m-am format precum mă vezi / În alte înțelesuri. / Ceea ce ție îți e crez / La mine e inversuri." Și totuși, mare lucru n-am priceput.

Iordan Lucaci: Lucrate cu atenție (ca în „Gîndul țesătoarei": „Atentă, țesătoarea urmărește-n mers / Suveica, o inimă ce bate, / Ce cîntă-n ritm cadența unui vers / Și fir cu fir urzeala o străbate") versurile d-tale sînt fără îndoială dovada unor preocupări statornice. Tonul general suferă însă de oarecare monotonie, de lipsa intensității. Imaginile sînt prinse fiecare exact la locul lor, rimele nu șchioapătă, limba este corectă, dar nu simțim vibrația unei viziuni poetice personale. Mai realizată (deși cu ecouri bacoviene) ni s-a părut „Toamna": „Pentru tristețile din toamnă, pumnal / Glasul cocorilor în timp se-mplîntă; / Copacii foile își pierd în trîntă / Tot verdele pictat cu galben vegetal. / Iar soarele pătat cu sîngele din suliți / Își joacă buestrașii în vîrfurile goale / Și-n ritmul ascuțitelor țimbale / Covor își țese flora, în pustiite uliți. / Pristav pe-ntinsul fără de hotar / Un corb își plimbă iadu-n pene. / Rănită, toamna aur își așterne / Și țipă-n plumb o viață de sitar". Toamnele bacoviene aveau, însă, un sens social, nu se mărgineau la simple descrieri.

Nicu Băltățeanu: D-ta ai putea să scrii mult mai bine dacă ai îndepărta graba. Versul sonor își are locul lui în poezie, dar nu în dauna sensului. Uneori, aglomerezi imagini fără a le acorda prea multă atenție. Un singur exemplu: „Ca un vulcan, din fluidele-i pîntece, / Inima mea-și revarsă lava-i de cîntece / Peste tatuajul orașului în ritmuri pline / Peste peisajul vieții acestea citadine". Se pot face mai multe observații. Pîntecul nu este, în nici un caz, fluid. Apropierea „inimă-pîntec" nu este prea fericită. „Tatuajul" orașului este introdus total gratuit în poezie. Din moment ce este vorba despre oraș, desigur că peisajul este citadin... Poate vei crede că despicăm firul în patru, deoarece asemenea erori se pot întîlni la mulți alți poeți. Se poate, dar nu strică să luptăm împotriva improprietăților iscate de grabă.

Irina Talpoș: Ca și pînă acum, aproape în fiecare poezie există cîte o sclipire care dispare înainte de vreme. Totul este prea fugar, în ciuda talentului. Poate că este nevoie — chiar dacă o faci cu titlu de exercițiu — de o tratare mai severă a temelor. În general, d-ta te mulțumești cu începutul, nu dezvolți imaginile în așa fel încît să apară cu evidență ideea poetică. Mai bine organizată este „Copilărie": „Eram copil. neastîmpărat / prin sat, / în zori / fugeam cu creștetul / prin nori. / O stea o căzut, / s-o zdrobit / de munții de granit / am văzut urma ei / în ramul de tei. / Am văzut munții de granit / cu creștetu-nsorit, / se ridicau în mine florile de tei, / albastrele unde / și zorii cu gene totunde". Dar nu este, totuși, prea puțin?

George Boitor: „Copacii trebuiau să moară" este un poem scris cursiv, cu unele versuri convingătoare, dar spune mult mai puțin decît promite. Cealaltă poezie are de asemenea versuri izbutite („Nu știam că n-o să treacă nici / Zilele acestea coborînd din vară, / Și că fără veste vei veni aici / Strună zbuciumată coborînd în seară") dar finalul este prea neglijent.

Ioan Bosnigeanu: „Mama" debutează bine: „Bătrîna spălătoreasă de rufe / avea încă urmele mușcăturilor de sodă. / Murdare trebuie să fi fost rufele bogătașilor / dacă, și acum, spălătoreasa / purta petele lor pe mîini!" Rezolvarea este însă prea simplistă: „Cu-aceleași mîini, mușcate de sodă / bătrîna spălătoreasă mîngîie o mașină / de spălat rufe"... Desigur, o mașină de spălat rufe poate deveni un subiect poetic, dar numai prin prizma unei imagini convingătoare. Altfel, rămîne un simplu obiect casnic. Sînt și în celelalte poezii unele promisiuni. Trebuie însă să te ferești de prozaism, adică de expunerea nenuanțată.

Beti Iosif: N-am mai răspuns un timp multelor versuri pe care ni le-ai trimis deoarece nu aveam nimic de adăugat vechilor răspunsuri. Este evident că d-ta ai unele însușiri imagistice, dar versurile rămîn, de atîta vreme, într-un stadiu mult prea incipient. Oricare dintre poeziile d-tale am alege-o, mărturisește aceeași vagă încercare de a cuprinde un gînd. Iată, de exemplu, „Ritm interior": „Livezile inimii mele / Sevele sorb, din schelc... / Crengile viselor doldora de fructe îs, / Albinele privirii caut miere-n-flori de suris. / Vă apropiu constructori de mine / Ca zări în rod de lumine, / Tremur în dor / Să le-nfior..." Vorbe neputincioase să exprime, cît de cît, o idee poetică. Fie că în alte poezii există imagini mai reușite, sau mai puțin reușite, rezultatul este mereu același: versurile n-au consistență. Trebuie să faci un curajos pas înainte, punînd imagistica în slujba unui conținut clar. Altfel, calitățile d-tale se vor consuma în gol.

V. Ion: Multe locuri comune: „Elanul nostru e alb, / sublim, / cutezător. / Elanul nostru e zbor / de șoim peste Carpați; / E salt spre înaltul cerului"... etc. Fortarea imaginilor nu adaugă nimic: „Elanul nostru e lexiconul sensurilor / înalte ale umanității". În „Orașul meu" sînt și unele versuri mai bine conturate, dar se pierd în șuvoiul vorbelor inexpresive, ca: „Dar azi, / orașului meu aripi i-au crescut / și saltă cu cîe semeț către soare" etc.

UNUIA

Sperînd ca versurile tale
mai lesne și-or găsi ecou
— le și vedeai, cu osanale,
la rubrica „un nume nou" —

mi-ai scris, alături, o misivă
cu „scumpul meu maestru X",
și cu-admirație-excesivă
vizai succes la mare fix.

Desigur, nu-i vreo fericire
să-ți pierzi și singurul atu
și, după-un vis de nemurire,
s-obții un „deocamdată nu"...

Trudit-ai lauda degeaba,
și la nimica n-ai ajuns...
Dar, orișicum, mă miră graba
de-a-mi da răspunsului răspuns!

Deșurubînd din nou stiloul
mi-ai scris că sînt un biet incult,
că nu pricep de fel ce-i nou
și „că-mi permit cu mult prea mult".

E lesne-oricui să înțeleagă
că de-aș fi spus că-i bun ce-i prost
aș fi rămas „maestre dragă"
și-un astru-a-ntîia aș fi fost.

Pe cînd așa... În orice lună
voi ști că poșta iar îmi dă
un plic cu iz de mătrăgună,
nu cu „maestre", ci cu „mă!"

Dar chiar mai mult de-au să mă coaste
răspunsurile ce le-adun,
ca-s bune versurile proaste,
așa, de-al naibii, n-am să spun!

Mihu Dragomir

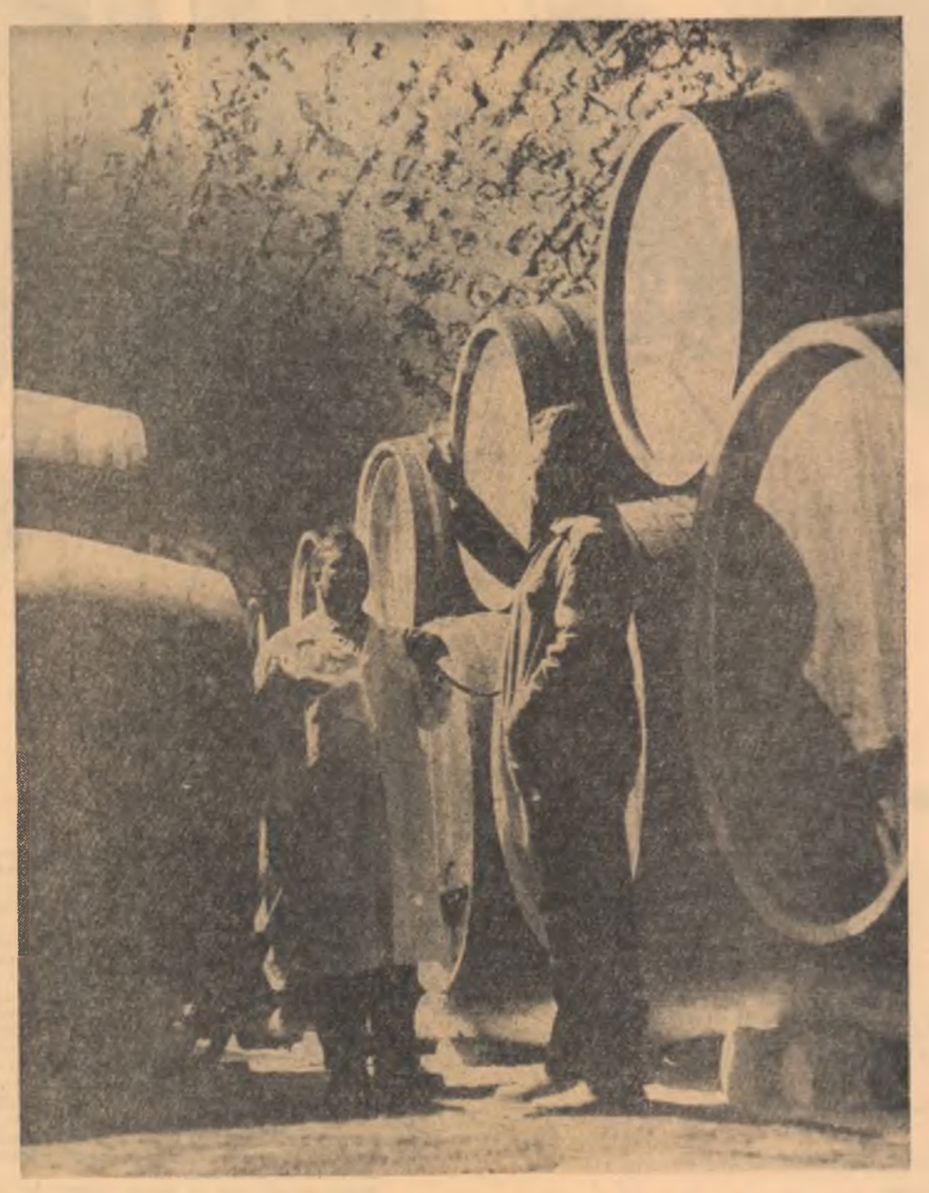

ÎN PIVNIȚELE COTNARULUI Fotografia: SORIN DAN

REDESCHIDEREA CENACLULUI „NICOLAE LABIȘ"

Marți 8 octombrie a.c., la Casa Scriitorilor, în prezența a peste o sută de participanți, a avut loc redeschiderea cenaclului „Nicolae Labiș". Primul, a citit din lucrările sale un „nume nou". E vorba de Constantin Stoiciu, student la facultatea de filozofie din București, care a prezentat patru din schițele sale: „Cînd vin dorințele", „Din mers", „Prima țigară", „Întoarcere". După cum a reieșit din dezbateri, autorul reușește să creioneze cu talent, folosind îndeosebi mijloacele analizei psihologice, cîteva personaje oarecum înrudite sufletește, surprinse în momente lipsite de spectaculos, dar semnificative pentru evoluția lor. Subliniindu-se ca un fapt pozitiv sobrietatea povestirii, s-a atras totodată atenția asupra pericolului „uscăciunii", întrucît elementul de viață este încă oarecum sărac. Au luat cuvîntul: Gica Iuteș, Eugen Teodoru, Ilie Constantin, Adrian Păunescu, I. Stanimir.

În partea a doua a ședinței, Ion Gheorghe a citit un ciclu format din poeziile: „Departe de pămînturi", „Cînd bate vîntul", „Definitiv", „Am scris cîmpiilor", și un scurt poem intitulat „Pigmalion". Deși în aprecierea acestor interesante lucrări, marcînd un stadiu de căutări artistice, au existat și unele note subiectiviste, lipsite de pondere, concluziile desprinse din dezbateri au scos în evidență faptul că poetul se află pe un drum bun, acela al legăturii strînse cu problematica vieții contemporane și că pe acest drum este necesar să depășească unele deficiențe.

Semnalîndu-se o mai mare concentrare, precum și forța expresiei, în discuție s-a arătat că, valoric, asemenea scurte poeme lirice se pot situa alături de cele de mai largă respirație, aparținînd aceluiași autor, cu condiția însă ca efortul de a aborda probleme filozofice, evident aici, să se sprijine pe „resurse de reală gîndire filozofică". Au luat cuvîntul: Corneliu Șerban, Adrian Păunescu, Eugen Teodoru, Niculae Stoian, Grigore Hagiu, Dragoș Vrînceanu, Ilie Constantin, Dan Arie, Ion Dodu Bălan, Vintilă Ivănceanu, Dinu Pruneș.

În încheiere, Eugen Barbu a trasat concluzii pe marginea lucrărilor citite și a discuțiilor purtate.

CORNEL OMESCU

PROFIL

Cînd îi citești proza, primul adjectiv care-ți vine-n minte este „interesant". Interesant, spus din toată inima, și nu ca o scuză de redactor păscut de incertitudini. Interesant, în adevăratul înțeles al cuvîntului.

Mai tîrziu, începi, bine-nțeles să te nemulțumească o seamă de deficiențe inerente începutului, dar rămîi în dubiu dacă trebuie să-ți dea speranțe sau să te îngrijoreze tot felul de izbucniri ale unui temperament romantic și o permanentă confundare cu personajul, efuziuni sentimentale la mijlocul unor notații precise, evidenta dorință de răfuială cu niște personaje luate direct din viață, și așa mai departe. O fire tumultuoasă se desenează în linii destul de puține, dar sigure, pe fundalul unei proze sinuoase, plină de căutări, cărora li afli astăzi unitate printr-un amănunt unic, dar esențial pentru prozatorul în devenire: o trăire pasionată a faptului relatat, chiar și a stîngăciilor de expresie artistică.

De aici înainte începe nemulțumirea: Cornel Omescu publică de mai mulți ani. Publică destul de rar. Sporadic și nesemnificativ. E topometru undeva, prin părțile Banatului. Plicurile venite de la el poartă întotdeauna alte ștampile. A luat un premiu cîndva, apoi numele lui a apărut cu zgîrcenie, creîndu-ți întotdeauna acel sentiment de „interesant" despre care vorbeam mai înainte, dar do „interesant" pe care simți nevoia să-l vezi cum evoluează, cum se desfășoară, ce devine. Din păcate, pe el, pînă la o nouă bucată publicată îl uiți, pentru ca să-l remarci apoi din nou ca pe ceva interesant, și atîta tot. Păcat. Cei care au citit cu luni în urmă în paginile „Luceafărului" bucata intitulată „Sămînță, pămînt și vin" sînt, desigur, în asentimentul meu. Rămîi cu impresia unui om care nu se valorifică îndeajuns, care nu are sentimentul continuei realizări artistice ce trebuie să o îndeplinească.

Te surprinde însă un lucru, pentru care-ai avea toate scuzele și dacă nu l-ai remarca, și dacă l-ai trece cu vederea: la sfîrșitul cîte unui manuscris, acolo unde de obicei se pune data, găsești precizat cu pretenioasă meticulozitate ce variantă reprezintă. Și, nu de puține ori, cifra este destul de mare. Va să zică, avem de-a face cu un om care munceste mult asupra manuscrisului. Aceasta ar fi, poate, explicația rarei lui apariții.

Îți dai seama că nu este, de abia atunci cînd îl cunoști. Cînd îi vezi caietele de însemnări și exerciții, cînd te năpădește maldărul de manuscrise și de impresii pe care vrea să le comunice, cînd încep inerentele mărturisiri ale căutărilor. Impresia este cu totul alta:

Afirmația că este un temperament romantic, rămîne în picioare. Cînd scrie, el pledează, se justifică, se războiește. Uneori, chiar se războiește prea mult. Cu oameni care nu l-au înțeles, cu ființe superficiale, cu instincte malefice. Vibrația continuă, transpunerea impulsivă în proză a sentimentelor nude, trăite direct, îți creează certitudinea să te afli în fața acelui lucru interesant despre care vorbeam, cu toate valorile și scăderile lui.

Afirmația cealaltă, că Omescu nu ar avea o prea evidentă disciplină a muncii sale literare, că nu are sentimentul continuei sale realizări artistice, însă, e falsă. E un om care muncește, se frămîntă, caută posibilități multiple de exprimare în proză și, mai ales, exersează cu sentimentul — rar de altfel la începători — că într-adevăr exersează. I-am răsfoit un caiet plin cu însemnări, notații, momente, schițe de portret, în care este evident și crochiul, și intenția autorului de a se încerca. Aceasta mă face să afirm cu toată tăria cele de mai sus.

Și atunci, apare îndreptățită întrebarea: care este numai vina lui că, fără să-l cunoaștem mai bine, ne creează o falsă impresie?

Cornel Omescu se află exact în momentul afirmării ca prozator. Ne arată asta și timpul care s-a scurs de la debut, dar și stadiul căutărilor pe care le dovedește. Se află în momentul cînd trebuie să renunțe la o bună parte din balastul încercărilor care, oricîtă notă de autenticitate ar avea, rămîn căutări, rămîn manifestări imediate ale unui temperament impresionabil care-și rezolvă toate relațiile sale cu societatea înconjurătoare prin proza pe care o scrie. Se află în momentul cînd, acel fior de sinceră trăire care-și pune amprenta pe ceea ce scrie, trebuie să devină mai elaborat, mai gîndit în ansamblul unei compoziții.

Aceasta, bine-nțeles, un tînăr autor o realizează scriind, dar o realizează și confruntîndu-și producțiile cu diverse, cît mai diverse păreri. Iar în cazul lui Cornel Omescu, om cu destule însușiri, prozator cu o notă foarte autentică, părerea mea este că revistele au făcut prea puțin. Anul trecut, în urma unei discuții în cenaclul „Labiș", povestirea „Sămînță, pămînt și vin" a apărut într-o formă care a făcut-o să fie apreciată. Dar de atunci?... Nu a mai scris Omescu nimic demn de a fi publicat, chiar și sub semnul discuției?... Greu de crezut.

Stadiul în care se află Omescu reclamă mai multă atenție. El reprezintă o categorie mai mare de debutanți; pentru ei faza căutărilor în care se află este esențială. Acum au nevoie poate chiar mai mult decît în viitor de părerile unei critici consacrate, acum au nevoie de o îndrumare susținută. Este vorba de oameni care își înțeleg chiar foarte bine rosturile de viitori scriitori, care muncesc în diverse locuri din țară cunoscînd viața într-un mod nemijlocit. Dar, pentru că ei au ajuns să cunoască mai bine căile spre publicare, nu mai intră în atenția forurilor de îndrumare, rămîn pe cont propriu, ca la o ofensivă de infanterie cînd plutonului i se comandă desfășurarea în tragători.

Ar trebui studiate posibilitățile de îndrumare pentru această fază esențială viitorului scriitor; poate chiar mai esențială decît debutul propriu zis.

Bine-nțeles că „Luceafărul" are un cuvînt de spus în privința aceasta. Dar mai au și celelalte reviste, în special cele ale filialelor și Editura tineretului, și criticii, care ar trebui să se ocupe de producțiile unor asemenea tineri și redactorii colecției „Luceafărul" din Editura pentru literatură, pe care n-ar trebui să-i intereseze numai ceea ce li se oferă spre publicare, precum și forul competent de la Uniunea Scriitorilor, care se ocupă de problema tinerilor scriitori.

Corneliu Leu

STRUGURII DE LA MIEZUL NOPȚII

Mătușa Uța doarme cu fața în sus pe prispă, adică șade cu fața în sus, cu pătura trasă pînă la gît, și ochi-i se-ndreaptă spre înflorătura de lemn a streașinei, așteptînd să apară la grindă, în colțul cocoșului de tablă, steaua a doua din oiște.

„Ce focu' o fi noaptea asta mai lungă, sau nu se mai mișcă stelele ?"

Își trage mîna afară și pipăie cerdacul de scîndură. Bardacul e la locul lui, în colț, ca să nu-l izbească și să verse apa pe așternut cînd s-o scula peste noapte. Nu, șade unde trebuie, cum s-o greșească ! Chiar din dreapta grinzii trebuie să apară.

— Tu ai adormit, ce faci acolo ?

Așteaptă cîteva clipe atentă, cît să prindă în urechi răsufletul rar, puțin hîrîit, de la căpătîiul celălalt, apoi mai întrebă o dată, zvîrcolindu-se și pipăind cu piciorul :

— Alionte, da' beletul vi l-a dat, ca să aduceți merinoșii ăia de prăsilă ? Mă, ori tu nu mai auzi ?

Să nu te trimită pe tine, că ești om bătrîn... Da,' pe cine vrei să trimită, măiculiță ? Știi pe cine să trimită ? Doar n-oi lăsa copiii ăia singuri, să ia ce le-or pune în circă. „Măi flăcăi, opt scrie pe belet ? Unu, doi, trei, patru... opt. Gata și să nu vă mai calce piciorul p-aici !"

Pentru o clipă, tușa Uța scapă din minte povestea cu berbecii merinoși și tăbări pe nepot.

— Să vezi la primăvară cînd o da frunza plopilor noștri ! Acum tot satul s-a lungit cu o jumătate de kilometru. Trebuie să începem și la capătul dinspre Măcrișu, că și-acolo se face noroi cînd plouă.

— Cîți plopi am pus noi, mă ?

— O sută șaptezeci și opt. Dar eu cred că mai trebuia și altceva, nu numai plopi. Adică, de ce să nu te sui într-un agud sau într-un vișin cînd te duci la lot ? Brigada treia, umplerea burților ! Și toată lumea — sus.

— Ai vrea să sărim toți odată, să nu mai rămînă o cracă întreagă ? Nu numai o vișină, un simbure n-ar mai rămîne !

— Cum, dacă punem cîteva sute de puleți ! Da' ce, tu dacă ai avea acum dinainte un căuș de cinci kilograme plin, ai putea mînca tot ?

— Ascultă, Dinule, eu mîine dimineață, cum m-oi trezi, nici nu-mi mai trag pantalonii pe mine, știi ce fac ? Alerg la președinte să-i spun : tovarășe Caplat, să știi că mi-e poftă de vișine, nici mort nu mai îngrop altceva pe marginea șoselei, auzi ? Adică, nu-i spun așa, îi zic de Dinu, că vrea neapărat vișine, altfel stîrpește.

— Ia lasă-mă, nu mai face pe obiectivul... Pentru mine ai anunțat pe toți că ieșim la întins pietrișul ? Ai stat de vorbă și cu frații Lipie ?

— Nu știi că ăștia vin fără să le spui ?

Berică zîmbi șiret.

— Așa cum au venit rîndul trecut ?...

— Așa

— Și mai trebuie să-i lăsăm de capul lor ? Altfel trebuie să-i iei : măi Lipilor, organizația U.T.M. și conducerea gospodăriei au hotărît să ieșim mîine la întinsul pietrișului. Dar ce-am zis noi ? Să nu vă mai deranjați — auzi ? așa să le spunem : să nu vă mai deranjați — rămîneți acasă, trageți un somn pînă la chindie, că de-aia-i duminică, și la primăvară cînd s-or termina ploile, de-o fi curat, cînd o da și frunza, atunci punem caii la docar și vă invităm să vă plimbați pe susaua nouă, să vă dați și voi părerea asupra aspectului satului nostru, adică dacă e frumos sau nu.

— Și după aia să-i evidențiem la analiza muncii, completă Berică, pentru ostenească.

— Mai degrabă cred c-ar trebui să-i discutați în biroul organizației.

— Și chiar o să-i discutăm, mai ales că acum, cu Dirlog, vor să aranjeze treaba aia cu Tinca.

Dinu rămase cu gura deschisă și mîna ridicată sus, mirîndu-se parcă de ce a rupt el struguréle acela și ce trebuie să-i facă.

Îl aruncă întreg.

★

— Berică !

Cei doi băieți umblau tăcuți, cu coatele înțepenite mult în lături și umerii adunați.

— Ce-i ?

— Mă, ai auzit cu urechile tale că în seara asta ?....

— Nu ți-am spus că i-am prins p-alde Lipie vorbind ?

S-au dus la Paraschiv, la grajd, să-i ceară căruța în noaptea asta după bal, că au nițică treabă

Dinu continua să-ntrebe ca și cînd în acea situație întrebările ar fi rezolvat totul.

— Trebuie să fie mulți...

— Care mulți ? Crezi c-o să împinzească tot satul ? Dirlog și cu Lipiile-amîndouă. De altcineva nici nu-i nevoie.

Tăcea Dinu, nu mai întreba nimic. Îl cuprinsese o teamă care-i frămînta mărunțaiele și-i scutura carnea pe spate.

Parcă îar o vedea pe Tinca la balul de simbăta trecută. Cum se-ntorcea, ori încotro se dădea, îi simțea privirea ageră dar moale, care nu-l căuta decît pe el, o vedea cum la fiecare răsucire îi rîde lui. Numai de două ori o ajunsese înaintea altora și atunci parcă se betegise de nu mai știa pașii. O strîngea, numai, lîngă el. Se aprinseră-n loc și după ce, roșii, se dezlipeau, mîna lui nu-l slăbise mijlocul, privirile ei nu se-adunaseră, rătăceau în jur căutîndu-l, fără să-l găsească, de-aproape ce-i era.

Deodată îi veniră în minte cuvintele lui Dirlog : „Măi, neîncărcaților, fata asta nu face, mă, de voi, e păcat de ea, gîndiți-vă ! Își arătase podul palmei în chip că orice om cu judecată poate pricepe. Pînă-ntr-o lună pun eu mîna pe ea ! Clar ?" și-l cuprinse o ciudă aprigă ce-i înverzi lumina ochilor.

— Dinule, tu stai aici să nu te vadă nimeni, îi zise Berică înfrigurat și el, înainte de-a ajunge în lumină. Întru eu să văd ce mai e înăuntru.

Din șosea se pătrundea direct în cinematograf, unde era bal mare. Cîteva grupuri stăteau de vorbă chiar pe cele două trepte.

— Alo, Berică, ce treci așa, fără să ne bagi în seamă ?

— Lasă-l, mă, nu-l mai ține, că și-a uitat măciuca 'năuntru.

Se legau de el, dar n-avea timp să le-o-ntoarcă.

— Măi Berică, mă, dai și tu de cinci bani o bere la bufet ? încercă altul să-l agațe de mînecă.

Intră și se opri lîngă ușă. Sala era lungă, cu pereții goi și geamurile închise, aburite. Din dușumeaua de scîndură se ridicase un pospai de praf, care plutea fără să aibă răgazul să se-așeze.

Perechile se învîrteau în fel și chip, iar nădușeala umpluse gulerele cămășilor. Sus, lîngă cabina aparatului de filmat, orchestra cînta tot mai îndrăcit, parcă s-ar fi jurat să nu sfîrșească pînă n-o vedea toți dansatorii la pămînt. Numai pe margini, pe băncile joase rînduite cap la cap, rămăseseră vreo două duzini de neveste cu lucrurile fetelor în poală.

Privirea lui Berică cercetă repede perechile care se-nvîrteau și abia cînd zări o rochie portocalie, care apărea și dispărea, coborî. Pe-o dungă, băiatul trecu în colțul opus unde patru flăcăi se ștergeau cu batistele de nădușeală. Cum îl văzură, doi dintre ei se și traseră mai la o parte.

În timp ce cu coada ochiului petrecea Lipiile spre ușă, din spate simți o îmbrîncitură. Se-ntoarse iute și dădu cu ochii de un lungan cu părul galben căzut pe urechi, dînd roată unei fetițe mici de-ai fi zis că o pune la subțioară și se duce cu ea. Îl urmări și văzu că nu scapă din ochi rochia portocalie.

„Uite cum o păzește ! reflectă Berică, ăștuia e greu să i-o scoți din mînă".

În valuri de sudoare dansul se opri. Golul muzicii făcu loc unei larme neîntrerupte. Lunganul se răsuci și el pe călcîie și ajunse în margine. Își aprinse o țigară și ochii îi lăcrimară prin fum. Sună marșul. Toți se agitau, strigau și se căutau îmbrîncindu-se, călcîndu-se.

Desen de VICTOR CUPȘA

Berică ieși înainte și se dădu după salcîmul din trotuar. Răsunară fluierături.

O femeie se oprise lîngă scări și aștepta .

„Tincă, unde ești Tincă ?" „Măi, ia veniți încoace, nu știu ce-i aici !". Cîțiva o rupseră la fugă. „Tincuță !" își pițigăiase femeia vocea aproape zbierînd. „Nu pleca Gheorghe, stai să venim și noi" spuse cineva. „Tincă, n-auzi ? Dar-ar dumnezeu... Unde ești, fă ?".

Trei inși duceau pe sus o greutate care se zbătea. O săltară ca pe o tîrnă de porumb și o trîntiră în coșul căruței, apoi se urcară sus toți trei.

Un pleznet de bici pe pulpele cailor. Căruța păcăni înfundat și animalele se frămîntară, parcă priponite.

Și deodată, pietrișul sună mărunt, șinele zvîrliră în margini nisipul șoselei, și prin golul creat, ca o spărtură ștearsă în întuneric, căruța zvîcni înainte lăsînd blestemurile neterminate. Huruitul prelung se pierdu la prima cotitură spre cimp.

★

Ciștea se scutură în neștire peste arătură, nimeni nu vede de ea și curelele măturî prin gloduri.

Tinca șade ghemuită lîngă fundătoare și parcă din scuturături sughițe. De pe scîndură Dinu o privește mirat și neputincios. Umbre fugare îi șterg trăsăturile.

Sclipea singur luceafărul de dimineață și dincotrova se zbăteau să dovedească zorile.

— Tincă ...încearcă băiatul într-un răsuflet adînc, dacă vrei te duc acasă, Tincă. Fata nu răspunde.

— Zău, Tincă, nu mai ...uite, te duc acum acasă dacă vrei tu.

Dinu se și apleacă pe crucea căruții să adune hățurile.

— Nu vreau, nu mă mai duc acasă — murmură ea, printre sughițuri. Acum nu mă mai duc acasă, repetă într-un suflet și-și îngropă capul în poală.

Fără să se salte, băiatul se trase aproape și-i atinse încet umerii înghețați, mai încet decît leșinatul vîntului din zori. Se ghemuiră unul într-altul, dîrdîind rătăciți.

— Atuncea, mergem la noi. Dar nu mai plîngi ! Spune, ți-am făcut eu ceva, să plîngi ? ! Glasul i se frînge, se răsucea apropiindu-se, atingînd-o și-nvelind-o. Așa-i că n-o să mai plîngi ?

Abia mai tîrziu, după ce-i șterse cu podul palmei obrazul ud și moale, auzi prin părul răsfirat :

— N-am să mai plîng. Și simți două mîini, de care se miră cît sînt de mici, le simți pe față ca o fierbințeală umedă.

În poartă opriră.

Tușa Uța apăru gata îmbrăcată, cu ițăturа nequroasă sub batic. Nu se mișcă, îl așteaptă să intre în obor, să se-apropie, să se oprească, să se zdrumice pe fața.

— Unde-ai umblat, mă, toată noaptea ? Bezmeticule ! Urma băieților ! Urma băieților ai ajuns de nu mai știi de casă, de masă. Te-ai învățat...

Dinu nu mai așteptă s-audă cum s-a învățat, o trase pe Tinca pe prispă, deschise ușa tindei, și nu se mai opri pînă-n odaia mare, cu dulapul verde și cele cinci flori de hîrtie în colț. Se înfipse stavilă în crăpătura ușii. Și cum stătea acolo, ca prin unt trecu prin el tușa Uța, ca să se oprească de data aceasta în fața Tinchii.

— Da' tu cine ești, fa ? N-așteptă răspuns. Cum te lasă, fa, mă-ta și tac-tu să te lei după destrăbălatul ăsta ? Cum de nu pun, fa, mîna pe făcăleț să-ți beșice fundul ?

Fata își aplecase întîi fruntea palidă, se agățase cu mîna de tablie și, tăiată de muchia patului, își netezea ochii cu dosul palmei.

Un moment, tușa Uța rămase în cumpănă apoi, cuprinsă parcă de năbădăi trînti toate trei acaunele de perete. Mîinile îi căzură vlăguite pe lîngă fusta tocită și se-ascunseră vinovate sub șort ; pînă și bărbia aspră sub care tremurase legătura baticului se rotunji, iar ochii alergară spre pat, spre căpătîiul patului

— Nu plînge, fetico — nu-ți face nimeni nimica. Auzi, fetiță, să nu mai plîngi ? că doar și noi sîntem oameni... Neisprăvitul ăsta te-o fi speriat, cine știe ce ți-a făcut !

În timp ce mîna-i scorojită apărea de sub șort lăsîndu-se căuș pe capul fetei, privirea, din nou de iască, îl bagă în pămînt pe Dinu.

— Tu nu mai sta și te hlizi la mine ! Du-te de te odihnește un ceas, că pe urmă pleci cu moș-tu după berbeci.

Milică Stan

DESCOPERIREA CULORILOR

(din jurnalul unui student-pictor)

Ambițioșii și încăpățînații produc două-trei peisaje pe zi. Profesorii ne îndrumă stăruitor spre concentrare și studiu profund în natură. Pictura de plein-air, cu care sîntem neobișnuiți, aduce probleme speciale dificile. Talentații au credința că au intuit cuvintele „atmosferizare, perspectivă aeriană" etc. — alții încearcă să pătrundă cu judecata despre ce simțiri aparte ar fi vorba.

În anul I ne certăm cu echilibrul, compoziția, mai tîrziu înțelegem culoare locală, specific regional, ora din zi, generalizare în peisaj, toate astea mai mult sau mai puțin, mai bine sau mai puțin bine.

★

E simbătă. Seara o facem seară de carnaval. Un carnaval improvizat, din bună dispoziție, acuarele, pantaloni pe dos, cearceafuri pe umăr. Fotografii și amuzament studențesc pe fond muzical.

8 iulie

E duminică în tabăra noastră Spre țărm, pe malul Dunării, se grăbesc toți iubitorii de apă și soare

Prin geamul dormitorului se deschide o largă perspectivă asupra tîrgului de vite din cartier, iarbă arsă de se-

3 iulie

Ora 4 dimineața Trenul pleacă cu noi din Gara de Nord. Tren personal. E mai studențește. Un vagon de șaptezeci și ceva de locuri umplut cu studenți. „de la pictură". Anul I, mulți urmează 12 pictori" (anul III) și personalul didactic. La Craiova, în gară n-avem timp să bem toți apă în drum spre Turnu Severin privim Dunărea, dar și soarele. Un student de prin partea locului primește un pachețel cu bunătăți aduse de maică-sa, într-o stație. Doisprezece colegi îl ajută ; deci în gară la Severin, la destinație, un prinz scurt.

Oltenii sînt curioși de invazia asta a noastră care folosește șevalete, cartoane și casete misterioase.

4 iulie

Cu autocamionul traversăm Severinul, în diagonală, spre port.

O poartă cu antet : **Uzinele mecanice (Sectorul 2).** Pătrundem în incintă și începem practica de vară. Oameni în salopete, în maieuri sau goi pînă la brîu, forjele, rabotezele, semiautomatele de sudură, macaralele, ciocanele, electrozii — ne captivează. Dar trebuie să pricepem mai întîi. Sîntem îndrumați și conduși, ni se vorbește pe larg despre protecția muncii, despre utemiștii din uzină, despre tradițiile organizației de comuniști... Politehnica din București a trimis o grupă din anul I în practica la Turnu-Severin. Ne întîlnim cu ei în uzină : ne tovărășim „tovarășe inginer, tovarășe pictor"

5 iulie

Doi kilometri în afara orașului : oltenii construiesc vapoare. Sectorul I al uzinei e desfășurat în aer liber. Ziua aceasta e ca un spectacol : în program : construcții de vase, cargouri, șalupe, tancuri petroliere. Am pătruns curioși pe șantier, o dată cu muncitorii, printre macarale și plăcile gigantice de oțel care se sudează, se suprapun, se recompun. Trei ore într-un parc de muncă însoțiți de un vacarm sălbatic ; țipete de polizoare, țîșniri de flăcări, bătăi de ciocane nestăvilite. Pășim printre cargouri ; o schelă pe puncte ; se montează cabine de comandă, săli de mașini ; mișc cu un deget o cîrmă cît un perete Învălmășeală miraculoasă de lemn, fier. Zecile de tuburi de cauciuc ale aparatelor de sudură ne deschid un labirint de poteci. Un student din anul I schițează asiduu pentru a paisprezecea oară un sudor cu electrod în mînă. Ne vin în cap primele gînduri mai limpezi. Schițele de idei, începuturile de peisaj industrial, transpuneri plastice despre oxi-acetilenă, bătălia flăcării cu metalul... în spatele șantierului, ca un fundal, dealul ars de soare cu un amestec de galben carmin ideal și ocru.

6 iulie

Între cerul limpede, obositor de curat, și șoseaua gricălă prin vînt, un camion al uzinei ne transportă spre documentare, la șantier. Plasticienii sîntem înșirați, care mai de care, cu uleiuri și diluanți, tușuri, cărbune etc. Astăzi ne avîntăm în miezul realității... Studenții s-au împrăștiat în căutarea interesantului, a extraordinarului. (Unii au chiar certitudinea că au găsit extraordinarul, spectaculosul, și că prin spectaculos fac un prim mare pas spre artă). Studenții stau risipiți, izolați, își schimbă des locurile de observație Unora le este jenă să lucreze cînd li se uită vreun muncitor peste umăr ; atunci transpiră și rup foile Cîțiva privitori creează vîlvă, chiar amuzament : se adună, grupuri și rîd de tovarășii lor portretizați Pe la 12, muncitorii se obișnuiseră cu noi. Cînd instalăm un șevalet pe puntea de metal a unui cargou în lucru, ne cerem voie, ei însă ne întreabă dacă avem spațiu suficient ; lucrătorii își păstrează pentru ei mai puțin loc să-și mînuiască uneltele de muncă și ne dau nouă, pentru pensulă, spațiu din belșug. Un tînăr simpatic e gata dispus să aducă și macaraua pentru a oferi unuia dintre noi spațiu plastic mai bun. Privirile noastre repetate, repezite de la obiectiv la planșă, îi fac pe muncitorii mai tineri să zîmbească măgulîți și să ia atitudini bune pentru pozat. Cei bătrîni îi dojenesc.

După-amiaza sosește greci.

Trecem prin oraș, ne îngrămădim la poștă. Cumpărăm și expediem pe la casele noastre toate ilustrațiile din Turnu-Severin. Caut și eu pe la chioșcuri una. Nu mai găsesc. Pe o carte poștală simplă, de 30 de bani, desenez în peniță „Vapor în construcție la Severin" — și i-l trimit mamei.

7 iulie

Dormitoarele noastre devin în curînd tapetate cu peisaje din împrejurimi, încă neuscate, cu miros de atelier.

cetă, stimulează contrastele dintre culorile solului. Ne-aducem aminte de Andreescu...

10 iulie

Sîntem în Turnu-Severin de-o săptămînă. Oamenii de pe alei aproape că s-au obișnuit cu aparițiile noastre. Poate că nu sînt încă destul de lămuriți asupra diferențelor dintre un peisaj pictat și o fotografie colorată. Unii ne atrag atenția din spate că n-am făcut cutare sau cutare lucru care se află în cîmpul de viziune. Alții întreabă ce facem cu tablourile astea, dacă le ducem la expoziție la București, sau numai așa, pentru că ni se cere la „școală". Cîte trebuie să facem ? — și dacă nu ne plictisim tot făcînd atîtea...

Un coleg din anul III nu se împacă de fel cu șantierul naval, dorește mai multă expansiune de culoare, a cutreierat dealurile din jur. A „descoperit" în cele din urmă, peste două dimburi, lanuri de grîu, tractoare, secerătoare. un G.A.C., soare pe mișcări mătăsoase, vegetale.

14 iulie

În cadrul șantierului, în așteptare deasupra Dunării, există un fel de macara, seamănă cu toate macaralele, aceeași construcție întortochiată din metal nituit, înnegrită de vreme, cu platforme la diferite nivele. Sus, deasupra ultimelor trepte, o platformă de vreo trei metri pătrați, din scînduri, cu un parapet metalic, nedecis ruginit. Locul acesta este ideal pentru instalarea unui șevalet cu trei picioare. Vîntul puternic la înălțimea aceea devine amenințător pentru cartoane și ustensile. Avem în față o imensă perspectivă. Ne amintim de cîmpiile lui Van Gogh. De aici, de sus, panoramă în toate direcțiile. Șantierul cu halele, mașinile, căile ferate, rezervoarele, oamenii în mișcare. În două direcții opuse, pe malul Dunării, se profilează vasele în construcții care au sub pîntece cabluri și terenuri de alunecare în vederea lansării. Portul propriu-zis, cu pădurea de catarge, șalupe, vase, pontoane, Dunărea.

Ora două după prînz ne prinde încă sus, pe platforma granicului.

Vîntul a smuls în cele din urmă, unuia dintre noi, cartonul pe care pictase în ulei „Port la Turnu-Severin". Dunărea l-a luat și l-a plutit repede în spre ambarcațiunile din port. Apa nu atacă culorile de ulei. Tabloul va fi probabil pescuit mai la vale.

15 iulie

Duminica pictăm peisagii cu grîu în soare, cu livezi de piersici și caișI pe deal, cu stîlpi metalici care conduc înalta tensiune spre întreprinderile industriale și spre satele de la orizont.

Dorim ca cerul să fie acoperit, alegem un suport preparat anume și pornim în căutarea peisajului.

18 iulie

Majoritatea colegilor rămîn să-și continue practica de documentare plastică pînă la sfîrșitul lunii. Sînt ambițioși să se apropie cît mai mult de oameni, să-i poată poetiza în pînzele lor viitoare.

Eu, „scriitorul", am primit un bilet de odihnă de la Asociația Studențească — pentru tabăra de munte de la Izvorul Mureșului. Astăzi mă despart de colegii mei și de lucrătorii din Severin care mi-au devenit, într-un fel, tovarăși de muncă. Ne strîngem mîinile și mă îndrept spre Munții Ardealului.

Paul Neagu

Ion Alexandru

PRIMA STEA

Cartea de versuri vechi sub braț,
Pasul domol pe lîngă tei-n floare
Și-apoi deodată, neașteptat
Ochii, căprui, uimiți a întrebare.

Orașul alb pe urma ta
Se-adună-n treimătul de seară.
Înghesuit sub prima stea
Te-aștept din nou, ca-ntîia oară.

Într-adevăr nimic schimbat !
Timpul trecut ne știe-atît de bine.
Cu-aceleași aripi a venit
Să-nvețe zborul de la tine.

Același gînd neprihănit îl port
Ascuns naiv în gesturile mele
Precum și cerurile-ascund
Aceleași primitive stele.

Ana Blandiana

REVOLUȚIA

Minutul se bîlnda cu tăcere.
Semănînd cu un arc de triumf
Aplecat peste prietenul mort.

Patern, mestecenii plîngeau deasupra cu frunze,
La fel de aproape fiecare ca Lenin.
Ostașul tînăr asculta țipătul de pornire-al cocorilor.
Tulburător ca glasul lui Lenin

Și sub mestecenii roșii, sub vîslirea cocorilor,
Spre-o vreme mai bună prin moartea văzduhului greu,
Ostașul tînăr pricepu Revoluția și merse-nainte
Ca un arc de triumf, greu.

Ostașul tînăr e tovarășul meu.

Miron Chiropol

VARA ORAȘULUI

Pe gură îmi alunec surîsul cel suav,
în jurul nostru urcă orașul ca o veghe
cu case-acoperite de nouri ca de praf,
cu Dîmbovița arsă de o lumină veche

E-n fiecare undă o oră ce a fost,
alergă peste ele copii la slăvilare
strigînd ceva în limba știută pe de rost
ce o avem în sînge, cu sunet, fiecare.

Vino, pe scări de piatră, uitate lîngă pod,
Pe trepte crește iarba cu tremătări mai line
și cozile bălane pe umeri cad de tot
și iarba se-mpletește pe gleznе, după tine

Trec valuri somnolente lovindu-se în mal
cu vîslet plin de vise. Orașul stă de pază.
Îți lași cuprins de palme, visînd, obrazul pal ;
în ape c-o mișcare de blocuri ce durează.

CARNET PLASTIC

Expoziția Adrian Podoleanu

Pentru cine l-a urmărit activitatea, pictorul ieșean Adrian Podoleanu se manifestă de data aceasta ca o surpriză.

Față de manifestările anterioare, artistul dovedește un categoric pas înainte. Culorile lui s-au organizat în armonii sobre și sensibile. Rareori efecte căutate, stridențe, concurează lirismul pînzelor sale vibrante și pline de atmosfera proprie subiectului.

Aceasta dovedește că pictorul s-a angajat pe drumul cel mai direct spre înțelegerea funcției pe care o are culoarea în pictură, drum parcurs cu un succes în favoarea căruia pledează atît peisajul cît și portretul.

Lucid și tenace, Podoleanu știe că drumul maturizării este plin de primejdii și știe, totodată, să-și conducă munca sistematic, eliminînd hazardul din acest subtil și complicat proces.

Pe scurt, artistul a cîștigat o etapă nouă, verificată și demonstrată prin actuala expoziție.

Fire meditativă, Podoleanu își alege ca temă de predilecție peisajul „sfințit de om". Atît acuarelele, fluide și bogate în nuanțe, cît și uleiurile, în care domină dificilul gri strălucitor, surprind în marea lor majoritate aspecte citadine, pe care pictorul le privește cu o înțelegere și admirație pe care știe să o comunice.

„Am găsit în expoziția dv. mediul prielnic sufletului meu" — scrie un vizitator în cartea de impresii a expoziției. Această mărturisire dovedește că între arta lui Podoleanu și privitor se stabilește o legătură de la emoție la emoție, că arta lui are putere de comunicare. Și nu este singura afirmație de acest fel, pe care a înregistrat-o, ca un receptor de emoții, această carte de impresii.

Seria de peisaje din Iași, Cluj, Hunedoara sau din deltă se înscriu în linia acelorași căutări de integrare în atmosferă locală, de reprezentare a ei fără ostentație.

Podoleanu este și un iscusit portretist, fapt dovedit de „Portretul de muncitor fruntaș", în care expresivitatea culorii și a tigurii se împletesc, conturînd figura unui tînăr viguros și activ. În compoziția „Curioșii" ne este redat interesul unor țărani, în trecere prin oraș, pentru șantierul noilor construcții. Față de celelalte pînze, aici domină organizarea compozițională. Lucrarea ne relevă atît realele calități de compoziție ale autorului, cît și cele de desenator. Ea este o replică după varianta de mai mari dimensiuni cu care s-a evidențiat în alte expoziții.

Expoziția lui Adrian Podoleanu se înscrie printre expozițiile personale reușite pe care le-au găzduit sălile noastre în acest an deosebit de bogat în manifestări artistice. Nu ne îndoim că A. Podoleanu, va oferi în viitor acele noi surprize pe care actuala expoziție le promite.

Dar pentru aceasta, tînărul artist trebuie să-și impună ieșirea din monotonia cromatică, prezentă într-o serie de pînze din actuala expoziție, să-și lărgească substanțial orizontul tematic, apropiindu-le și mai mult de inepuizabilul izvor de frumusețe plastică pe care-l constituie viața omului contemporan, constructor al socialismului.

Val. Chendea

Rădăcini

O pădure cu arbori seculari înfiorați de apropierea primăverii. Printre ei pășește peste zăpada subțire un bărbat cu obrazul aspru, cu ochiul cercetător. Cine nu l-a cunoscut îl ia drept un pădurar pornit dis-de-dimineață spre îndeletnicirile zilnice. Ascultînd apoi rezonanța arborilor, loviți de securea sa, înclină să creadă că are a face cu un meșter de viori.

Secvența următoare dezvăluie însă adevărata îndeletnicire a acestui bărbat. Din arborele plin de cîntece în fața spectatorilor apare silueta unei statui. Ne aflăm acum în atelierul de lîngă Dealul Florilor în care sculptorul băimărean Vida Gheza dă viață lemnului.

Și din nou obiectivul aparatului de luat vederi, mînuit cu talent de operatorul Sergiu Huzum, ne plimbă printre arborii falnici, ca niște eroi din baladele cu Pintea Viteazul, prin satele Oașului, unde răsună vestitele țipuituri, unde rămîi uimit de ritmul furtunos al dansurilor, de culorile strălucitoare ale costumelor, de măiestria încrustaturilor din porțile maramureșene, de gingășia cîntecelor.

Aici, în folclorul Maramureșului, sînt rădăcinile artei lui Vida Gheza, — sugerează această alternanță de imagini ; în lemnul cu rezonanțe al codrilor de pe Gutîn, în meșteșugul străvechi al cioplitorilor de porți maramureșene, în ritmul dansurilor oșenești, în frumusețea aspră a eroilor care au haiducit cu Pintea Viteazul, în mîndria celor ce azi sînt stăpînii pădurilor și ai minelor.

Una dintre aceste balade le scrie, la Baia Mare, în trupul lemnului, sculptorul Vida Gheza. Expozițiile de artă plastică ne-au inițiișat mulți dintre eroii săi. Noul documentar realizat de Studioul „Alexandru Sahia" în regia lui Mirel Iliescu ne arată însă direct cum prind viață acești eroi, ne introduce în laboratorul de creație al artistului. O face printr-o suită de imagini cinematografice, gîndite poetic, montate cu un subtil simț al alternanței, pe un fundal muzical expresiv. De fapt, a vorbi despre un fundal muzical este impropriu. Muzica acestui film — o fericită îmbinare de melodii maramureșene cîntate cu autenticitate folclorică și de moderne efecte sonore datorate arborilor cercetați de uneltele sculptorului — face parte integrantă din ideea documentarului. Această muzică este de fapt un discret comentariu asupra artei lui Vida Gheza, asupra rădăcinilor ei populare.

Renunțînd cu totul la comentariul verbal, regizorul a respectat specificul sculpturii și, în același timp, specificul artei cinematografice. A făcut un film în care a lăsat să vorbească în primul rînd imaginea, demonstrînd încă o dată că aceasta poate emționa, poate cuceri, poate convinge, dacă îndemînării tehnice i se adaugă și poezia. Iar în filmul despre sculptura lui Vida Gheza și despre Maramureș poezia este o prezență activă.

Constantin Vișan

ION GHEORGHIU : „PICTOR ȘI MODEL"

„LONDON'S FESTIVALL BALLET"

Cortina grea de brocard se ridică solemn și „London's Festivall Ballet" se prezintă. Începutul l-a constituit „Peer Gynt", o adaptare liberă de Vaslav Orlikowski, căruia îi aparține și coregrafia și regia, după poemul dramatic al lui Ibsen, pe fermecătoarea țesătură muzicală a lui Grieg. Atît drama ibseniană cît și muzica lui Grieg oferă un material admirabil pentru un balet complex, o permanentă întrepătrundere între fantast și real, o anulare a graniței rigide între vis și realitate.

Realizatorii baletului, păstrînd sensul operei, au știut să aleagă cu ochiul dansatorului episoadele cele mai caracteristice, rezolvîndu-le prin variate soluții coregrafice.

Peer Gynt, în interpretarea lui David Adams, comunică trăirile sale, consumîndu-se în viață ca un fluture sfîrîlucitor, amăgit mereu de un nou vis, irosindu-se zadarnic cu un soi de inconștiență plină de încîntare. El străbate cu grație și fermitate dificultățile coregrafice inerente multiplelor trăiri ale personajului.

În rolul lui Solveig, Gaye Fulton redă prospețimea, modestia și gingășia delicatului personaj feminin. Marylin Jones este o Ingrid dramatică, implorînd dragostea lui Peer Gynt cu răsuciri de iederă înlănțuitoare, iar Genia Melikova, vrăjitoarea verde, se mișcă cu o precizie remarcabilă. Presentimentul tulbure al unei ispite stranii — justificat în scena sărutului, cînd Peer Gynt, ridicîndu-i voalul, descoperă o vrăjitoare hidoasă — este admirabil inspirat de șerpuirile ei, întrerupte ciudat de gesturi scurte, sacadate. Max Natiez, violonistul, însuflețește scena nunții lui Ingrid cu piruetele și veselele sale „sauts de chat".

Vasilii Orlikowski a acordat o egală atenție și scenelor de ansamblu : jocul flăcărilor, pe elemente de folclor nordic, dansul egiptean, cu hieratica imobilizare a corpurilor cu căști de aur și veșmînt alb și negru, admirabila plasticitate realizată cu o coregrafie de factură modernă a priculicilor, ciudate figuri de jad. Dansul patinatorilor din tabloul „Iarnă norvegiană" este realizat cu grație plutită, în timp ce elementele grotești ale piesei lui Ibsen își găsesc o interesantă rezolvare în scena încoronării lui Peer Gynt drept regele nebunilor. Nebunii, creaturi cu universuri stranii și incomunicabile, evoluează toți deodată, fiecare cu universul lui închis, într-o polifonie de mișcări, al cărui suport unitar artistic îl constituie albul în care sînt învești mîntați. Voalurile albe destrămate în care își trăiesc amăgirea creează o impresie de ireal, de nălucire, de absurd, atît de semnificativă pentru înțelegerea destinului lui Peer Gynt.

Costumele Yvonnei Lloid, schițate cu rafinament, decorul discret al lui Delany și muzica, condusă cu sensibilitate de Donald Elliot, au ajutat și întregit intențiile spectacolului.

La următorul spectacol „London's Festivall Ballet" a prezentat baletele „Silfidele", „Le spectre de la Rose" și „Studii". Factura generală, clasică. Aveam o oarecare emoție știind că primele două au un trecut de glorie în istoria baletului romantic și că reînvierea lor, păstrînd coregrafia lui Fokin, este un act temerar. Cu toate acestea, spectacolul a fost în bună parte convingător.

Baletul „Silfidele", brodat pe muzica lui Chopin, este o viziune pur romantică a dansului, solicitînd balerinei desprinderea de orice contingență pămînteană. Și dacă baletul „Silfidele", prezentat de trupa lui Diaghilev, a entuziasmat Parisul în 1909, nu uităm că el a fost înfățișat de Ana Pavlova.Karsavina și Nijinski.

„Silfidele" baletului londonez aveau de înfruntat fantome redutabile și lupta a fost dificilă. Virtuozitate tehnică a existat uneori — a existat și grație ; dar pentru spectatorul anului 1963 „pozele grațioase", atît de gustate ale baletului veacului trecut, le-am fi dorit mai puține.

Subiectul baletului „Le spectre de la rose", inspirat de versurile lui Theophile Gauthier : „Je suis le spectre d-une rose Que tu portais hier au bal..." este de o simplitate fermecătoare, dar ridică nemăsurat de grele probleme tehnice.

În visul fetei, care se înfoarce fericită de la primul ei bal, năluca trandafirului evoluează ireal — tandru, pur și senzual în același timp. Îmbinarea în același rol a atîtor virtuți creează pentru dansator dificultăți aproape imposibile.

Desmond Kelly a înfruntat curajos impresionantele greutăți tehnice, susținut sensibil de balerina Gaye Fulton.

„Studii", balet într-un act, reprezintă mai degrabă un experiment dansant.

Ultimul spectacol ne-a oferit pentru început „Napoli", un divertisment pe melodia unei barcarole, într-un tineresc și antrenant dans de caracter. Surpriza ne-a rezervat-o „Tînărul vrăjitor". Dacă subiectul este vechi — un vrăjitor îndrăgostit își părăsește lumea sa pentru cea a iubitei — tratarea coregrafică a lui Jack Carter este absolut modernă. Rigurozitatea dansului clasic este părăsită, dansatorul își permite să fie crispat sau să-și clameze sentimentele cu gesturi fremătînd de dramatism. Ritmul dansului este altul, mai sacadat, oferind surprize, un ritm interior, asemănător versului alb, nervos și încărcat de tensiune. Creațiile lui John Gilpin și Lucette Aldous sînt remarcabile, iar scena femeilor dezlănțuite în dans amintește precizia și îndrăzneala liniilor lui Toulouse Lautrec.

„London's Festivall Ballet" ne-a lăsat imaginea unui ansamblu trăind frumosul prin muncă rigoroasă, cu îndrăznețe căutări înnoitoare. Și să nu uităm niciodată că voalurile transparente ale dansatorilor sînt înnobilate de perle de sudoare și că arta lor subtilă și delicată înseamnă muncă și iarăși muncă, în găsirea unui limbaj comun tuturor oamenilor.

Tea Preda

Spectacole - Arte

MASCA ȘI OBRAZUL

FILM

Dialog între Buster Keaton și Charlie Chaplin

Vedeam a 6-a sau a 7-a oară *Generalul* — se poate vedea, ca și celelalte filme ale lui Keaton, pînă la concurența multiplului zecimal — capodoperă uitată, de curînd reluată, rulînd neobservată de public, salutată frumos de unii semnatari inteligenți de cronici ale filmului.

Ultima reprezentație de seară. Plasatorii m-au uitat în sșaun. Ușile s-au închis, pe ecranul difuz luminat (peliculă uzată) au apărut imaginile mute ale unui vis în negru și alb, vis de o singură bobină (10 minute). Scenariul și regia : Buster Keaton. Interpreți principali : Malec (sau Frigo) și Charlot. Inserturi cu titluri scurte, profitînd de economia sintactică a limbii engleze. Mi le-am murmurat în românește cu amplificări de traducător neo-latin îmbut. În spatele pînzei, clasicul pian dezacordat, demodat duios, în surdină.

Sală uriașă, afectată proiecțiilor, în Palatul Dogilor, la Veneția. Cîteva socluri inegal dimensionate purtînd numele mai marilor sau mai mărunților comici ai filmului american mut : Fatty, Ben Turpin, Lloyd, Langdon, Laurel & Hardy, Chaplin, Keaton. La baza fiecărui soclu proprietarul respectiv se străduiește să-l înalțe prin mijloace felurite și proprii. Un plan apropiat îi izolează în cadru pe Malec și pe Charlot. Gambeta cu mustăcioară și ghete-sky asudă la o pompă de bicicletă cu ajutorul căreia viră aer într-un fel de saltea ce ține loc de temelie soclului. Are bastonașul sub brațul stîng. Alături Malec. Omul cu fața de piatră manipulează un fel de ascensor complicat (fabricat de el, fără-ndoială) cu care suie cutii de bobine pe soclu. Maniera lui de-a și-l înălța. Învîrtește la manivela macaralei și cînd e cît pe-aci să-și pună bobina sus, ca într-un „gag" înnebunitor prin automatism, o halebardă se înclină, taie frînghia de susținere și pelicula se prăbușește în creștetul acoperit de canotieră al comicului. El reia impasibil operația, ca un Sisif ce este. Halebarda se află în mîna unei armuri goale, străjuind între socluri. Minerul curbat al bastonașului chaplinian acață coada armei și-o acționează involuntar în ritmul pompatului. Soclul lui Charlot crește. Malec, trist, imperturbabil, cu gura înghețată, aspră, amară, își contemplă soclul solid, nemișcat, și caută o sofuție. A găsit-o. Întoarce calm armura cu spatele la public, așa fel încît bastonașul omului cu mustață să nu-i mai poată atinge coada armei. Pune toate bobinele căzute pe platforma liftului și începe s-o ridice. Platforma, cu inocența crudă a obiectelor, acață coada halebardei (acum întoarsă cu tăișul spre Charlot) și arma basculează ca de obicei tăind de astă dată tubul de cauciuc al pompei. Salteaua de sub soclu se desumflă și blocul de piatră coboară la dimensiuni normale. La același nivel (ba parcă puțin mai jos) cu soclul muncit al lui Keaton. Perplexitatea lui Charlot. Idee. Trage un șăltăraș al soclului (care se dovedește a fi în realitate un dulap cu surprize și recuzită), scoate o tartă și-o trimite să se strivească, împroșcînd frișcă, pe obrazul impietrit al lui Keaton. *CHARLOT : Hallo, Buster ! How do you do ? MALEC : Hallo, Charlie ! How do you do ?* (S-au regăsit după ma bine de 40 de ani). *CH : :* Bună glumă, *old boy ! M :* Cred că de la debutul nostru încoace mijloacele de provocat risul au evoluat și ele, ca atîtea lucruri. Ce făceau părinții mei acum 50 de ani la *music hall* („... între 1900 și 1916, cînd Francis-Joseph Keaton, născut în 1895, juca, alături de părinții lui, în numerele acrobatice ale *„celor 3 Keaton"*, mi-am rememorat cu conștiincios capitolul de istorie), zic, ce făceau ei azi n-ar mai avea succes. *CH. :* Nu-i adevărat. Pînă acum 20 de ani m-am descurcat tot cu giumbușlucuri din astea. Publicului îi mai plac și astăzi. Tarta cu frișcă este umor în acțiune. *M (serios) :* Publicul „a crescut" și cere invenții comice mai rafinate. *(Se întoarce discret cu spatele la aparatul de luat vederi ca să-și curăță obrazul de frișcă. Charlot îi administrează cu veselie lactice o bolină în spate.)* Firește că unii mai apreciază și astăzi asemenea „gag"-uri, dar lumea așteaptă să fie prezentate cu originalitate, originalitatea parcă le-nnoiește. *CH : (scoțînd din alt șăltăraș al soclului o gardenia albă i-o oferă. Malec își ridică ușor canotiera, în semn de mulțumire, își prinde floarea la butonieră, contemplîndu-și colegul cu aceiași ochi lucizi, pătrunzători, „disperat de comici") :* Tot dezolat ? Fără zîmbet ? Uniform dezolat... De ce ? *M. :* Foarte simplu : încă de pe vremea *music-hall*-ului am băgat de seamă că după o glumă mai mult sau mai puțin reușită, asistența izbucnește într-un rîs cu atît mai exploziv, cu cît comicul rămîne mai indiferent, mai uimit chiar de ilaritatea publicului. *CH :* Bine, dar Fatty — „Grasul" — și eu, la urma urmei, nu făceam din privitori complici ? Nu-i obligam să rîdă *cu* noi ? *M :* Cînd un comic începe să rîdă pe ecran, parcă ar spune publicului că nu trebuie să fie luat în serios, că toată întîmplarea e o glumă. Și, într-adevăr, nu mai e luat în serios : în situațiile cele mai caraghioase nu mai obține risul. *CH. :* 20 de ani cît ai făcut filme respectîndu-ți formula nu m-ai convins, așa că n-ai să mă convingi acum. Știi cîte lucruri grave am spus eu rîzînd *cu* publicul. Cîte adevăruri dureroase am intercalat între tumbele burlești și tartele cu frișcă. Rideam, printre lacrimi chiar, rideam într-una, făceam piruete grotești, lăsam să-mi scape multe gesturi triviale, socotind că orice mijloc e bun ca să smulg risul, să pot face în voie critică socială, să tărbăcesc turul pantalonilor unei lumi revoltător de prost organizată ! Tu nu rizi fiindcă nu vrei. *M. :* Fiindcă nu pot. Sînt un pesimist impenitent. Am motive istorice și filosofice să fiu. Am devenit serios, singur în fața naturii singuratice, dar și mai serios, teribil de grav chiar, în fața unor fenomene mai complexe decît cele naturale. Mă simțeam singur și nenorocit prin 1920, în America aceea strălucitoare și superficială, în fața unei civilizații mecanizate pînă la paroxism (mai îți minte *Navigatorul* meu ?), în fața automatizării neomenești și a cruzimii banului (rivali în dragoste mi-au fost întotdeauna inșii cu avere, ca în *Sherlok Holmes jr.*). Contradicțiile și ciudățeniile lumii noastre americane, plină de aviditâți financiare și speculații politice hazardate mă obligau să reflectez mereu, să-mi concentrez toată energia, toate facultățile, ca să pot rezista. Cînd să mai rîd ? Și de unde forța s-o fac ? Forțele oarbe pe care banul și exploatarea le-au dezlănțuit împotriva mea, biet cetățean dezarmat, cu visuri de poet și aspirații de cultivator de stele și flori, violențele grotești ale supermanilor yankei care acumulau și risipeau, pregătind marea criză din 1930, mi-au impietrit obrazul, m-au împins spre gestul mecanic, au dat o aparență de absurditate comportamentului meu firesc. Eu sînt și am rămas un american de rînd. Am căutat să rezolv contrastele și antagonismele, prezentînd fața tragică a realității, tragică pentru că poezia și patetismul se ciocnesc, la prima vedere hazliu, cu dezumanizarea. Am început și am dus o luptă necesară și, cred, nobilă. Arta mea s-a mistuit în cîțiva ani de splendoare. *CH. (cu o lacrimă și un zîmbet stingherit) :* Ești un tragedian care și-a ocolit vocația. Un comic serios. *EU (vîrîndu-mă ca musca în...) :* „Serios ca mizeria", cum spunea cineva. Serios și flegmatic, respectabil ca un gentlemen englez, încurcat în cele mai nebunești și aberant suprarealiste aventuri, din care se descurcă fără emoții vizibile, rece, impenetrabil, neclintit, sfidînd cu logica absurdul. *(Malec întoarce spre sală ochii impasibili, chipul imobil și mă salută, ridicîndu-și puțin canotiera.)* Iertați-mă, *sir*, știu că nu vă plac laudele și, ca orice discret, sînteți incomodat de manifestările vădite de admirație, dar dumneavoastră v-ați dovedit un poet și un filosof al imaginii. Un teoretician al unghiului și al cadrului. Ați explorat imens și ați relatat cu decență esențialul, sugerînd liric, imprimînd comediei un ritm precis, matematic. *M. (modest) :* Comedia burlescă se bazează pe cunoașterea psihologiei și pe știința ritmului, domnule. *CH. :* Și pe „gag", dragă. „Gag"-uri multe, cît mai multe, în cascadă. Și bune, desigur. Un „gag" original trebuie dus pînă la ultimele consecințe, stors de toate potențele acide ale comicului, reluat, și dacă a prins, amplificat și combinat în alte secvențe sau în alte filme. *EU (blajin și, poate, impertinent) :* Într-adevăr, domnul Keaton e un Cresus al „gag"-ului foarte bun. Pare ca-l schițează numai, dar îl duce pînă la capăt, creindu-ți iluzia sugestiei subtile. Și nu-l repetă. N-a repetat niciodată, în nici unul dintre filmele domniei-sale, un „gag". A risipit în istoria cinematografului cîteva mii, 3 ca să fiu exact. *M. (îmbătrînit deodată) :* Foarte bune mi s-a spus că n-au fost decît vreo 2.000... *CH. (svîrlindu-și pălăria pe soclu, abandonînd bastonașul și încăltînd o pereche de patine cu rotile) :* Tinere spectator (cred că ești tînăr după cum vorbești, că nu văd bine, e-ntuneric în sală), îmi place să discut, să dezbat probleme, dar pe dumneata nu te-a poftit nimeni în vorbă. Ia să-mi raspunzi la o întrebare clară : care dintre noi doi îți place mai mult ? *M. (rezervat) :* Charlie, nu e *fair play* să-l pui pe domnul într-o situație delicată. *EU (jenat) :* Domnule Charlot, ați fost comparat cu Shakespeare și cu Molière. *CH. (serios) :* Știu. E o exagerare. N-am nici o vină. Entuziasmul criticilor sinceri și comozi, mai puțin rezervați, care zvîrl cu epitete rare și calificative majore de parcă ar fi *confetti*, publicul sedus de atmosfera într-un fel factice a sălii de proecție... Imperfecțiunile, ritmurile șchioape nu s-au mai văzut... *EU :* „Criticii care au preferat să-l uite pe Keaton, sărac și trist ca eroul comediilor lui, au preferat să uite desăvîrșita lui discreție, discreta lui desăvîrșire ... *CH. :* ... M-au proiectat în slăvi. Mă simt bine lîngă cei doi, dar, la drept vorbind, nu-i locul meu. Revin pe norul care-mi aparține, ceva mai aproape de realitate. Ce părere ai dumneata însă ? *EU (admirîndu-i sincer pe amîndoi, în feluri deosebite) :* Dumneavoastră îngroșați sub fardul violent al clownului de geniu, ceea ce dumnealui sugerează prin gestul reținut al mimului total. Două modalități de exprimare, vechi de cînd arta, la fel de valoroase amîndouă, răspunzînd cererilor diferențiate ale publicului. *CH :* Nu ocoli întrebarea. *EU (refugiindu-mă în anecdotica, fiindcă am și preferințe) :* Într-o zi, Madame de Stael, vrînd să afle dacă Talleyrand o iubește tot așa de mult cum iubea o altă femeie, l-a întrebat : „Dacă ar cădea amîndouă în apă, domnule Talleyrand, pe care dintre noi v-ați grăbi s-o salvați întîi ?" — „Doamnă, sînt sigur că înotați dumnezeiește", a răspuns diplomatul. *(Keaton e nemișcat. Charlot rîde cu poftă, pretace pompa de bicicletă în furtun racordat la soclul plin de surprize și îndreptă spre mine, prin obiectivul camerei de filmat, un jet violent de apă. „Gag"-ul obligă blenda obiectivului să se închidă, ecranul se întunecă.)* Ce vis frumos de montaj ! Charlot — marea mască a comediei populare. Keaton — pietrificatul ei obraz tragic, ascuns dedesubt. *Masca și obrazul* e un titlu grozav. „Domnule — mă sancționează de la Veneția glasul lui Luigi Chiarini (directorul celui de-al XXIV-lea Festival al filmului, care a dat ospitalitate comediilor mute ale lui Keaton) — domnule, acesta este titlul unei piese mai vechi de teatru verist, scrisă de Luigi Chiarelli și n-are nici o legătură cu visul de pe ecran. După ce-ai plagiat cuvintele lui Keaton și ale lui Chaplin, ba chiar și pe cele pe care le-ai îndrugat dumneata, furi și titluri ?"

Romulus Vulpescu

LITERATURA UNIVERSALĂ ŞI PREFEŢELE

În efortul de a integra culturii noastre zone noi ale creației literare universale desluşim un aspect important al eticii socialiste — sentimentul fraternității cu toate popoarele lumii, exprimat durabil prin forța de atracție și convingere a artei.

Pasiunea sinceră și constantă pentru cunoașterea celor mai caracteristice valori ale culturii universale măsoară sensibil progresul conștiinței noastre contemporane în în care patriotismul socialist și internaționalismul proletar se condiționează reciproc.

Activitatea de cercetare și tălmăcire a creațiilor aparținînd literaturii universale a înregistrat în ultima vreme progrese importante.

Mai mult ca oricînd, în acest sector al muncii editoriale se afirmă imperios constatarea că responsabilitatea privind însușirea literaturii străine rămîne în egală măsură traducătorului și prefațatorului. Primul răspunde acestor exigențe prin efortul de a comunica integral mesajul ideologic al scriitorului tradus și de a da echivalentul (aproximativ) al acelui fond particular, ireductibil, care configurează individualitatea lui stilistică ; cel de al doilea, reunind virtuțile istoricului și ale criticului literar prin grija de a preciza coordonatele istorice ale vieții și personalității scriitorului, descifrînd în implicațiile cele mai intime sensul mesajului și desprinzînd acele elemente care alcătuiesc vibrația lui unică.

Urmărind ediții de opere ale unor scriitori străini apărute în ultima vreme, remarcăm că succesele înregistrate în acest din urmă aspect, al prefeței, se datoresc faptului că editurile solicită cel mai adesea colaborarea unor critici de vastă cultură, care afirmă o cuprinzătoare informație în domeniul literaturii respective. Se disting între altele, prin înalta lor ținută, prefețe ca acelea semnate de acad. Tudor Vianu la „Faust" sau la antologia de poeți persani, de Tatiana Nicolescu la „Calvarul" sau de Ion Brăescu la „Jetoane de prezență".

Alături de acestea, cele mai numeroase, se pot întîlni însă și unele prefețe care, fără a fi lipsite de reale calități, suscită totuși obiecții privind fie carențe de informare, fie erori de interpretare, determinate de o insuficientă asimilare a conținutului lucrării, fie în sfîrșit modalități de exprimare improprii, care nu comunică în mod just concluzia actului critic.

Printre ultimele traduceri apărute în colecția „Cele mai frumoase poezii" reține atenția, prin interesul intelectual firesc, dar (mărturisim !) și prin dimensiunile prefeței în raport cu economia întregului volum, aceea a „Cînturilor" lui Leopardi aparținînd lui Lascăr Sebastian. Prefața (semnată de traducător) reconstituie cu minuțiozitate mediul familial și momentul social-istoric care justifică contradicțiile operei marelui liric italian. Lipsa unei nuanțări mai pronunțate a analizei (agravată aici de caracterul complex al personalității lui Leopardi și de evoluția lui intelectuală sinuoasă ce se definește într-un sistem complex de relații) duce însă la afirmații care numai parțial pot fi acceptate.

Lascăr Sebastian consideră, de pildă, că „Leopardi a exaltat frumusețile naturii". Afirmația trebuie acceptată „cum grano salis", întrucît, spre deosebire de alți romantici la care natura concepută senzorial ca peisaj este izvorul acelui Stimmung care obiectivează starea lor afectivă, la Leopardi ea devine conceptul abstract al forței ostile omului.

Cu aceleași rezerve trebuie acceptată și afirmația că „democratul Manzoni", deopotrivă cu Pellico sau Mazzini, „naufragiază în catolicism și misticism". Dacă într-adevăr ultimii doi au devenit intransigenți religioși în urma eșecurilor activității lor politice, Manzoni a adoptat, prin conversiunea lui, formula unui catolicism liberal, antiezuit, inspirat de fermentul rebel al jansenismului și în care vede „mai mult o încercare de soluționare a problemelor sociale" (Al. Balaci). Nu e alegerea deliberată a credinței ca rezolvare a dubiului, ci opțiunea pentru o modalitate vag-catolică impusă de necesitățile momentului. Cît privește „Eseul asupra erorilor populare ale anticilor" el nu „preamărește credința creștină", cum spune Lascăr Sebastian, ci, dimpotrivă, afirmă poziția unui gînditor încrezător în triumful rațiunii și trăind conștiința lucidă a pericolului superstițiilor religioase pentru promovarea progresului social.

Nici încercarea de a defini vibrația particulară a lui Leopardi în cadrul generației sale nu este scutită de inexactități. Aflăm, de pildă, că Leopardi „nu cunoaște poza romantică, alegoria, exotismul". Contemplația infinitului („Infinito"), meditația nocturnă asupra finalității vieții și a universului („Canto notturno di un pastore errante per Asia"), orgoliul juvenil byronian din „All' Italia" („Nimeni dintre ai tăi? La arme, aduceți arme ! Voi lupta singur, singur voi cădea !") sînt tot atîtea probe că poezia lui Leopardi nu este lipsită de ceea ce Lascăr Sebastian numește „poza romantică". Alegoria este prezentă chiar în prima piesă a volumului, poezia „All' Italia", în care ideea patriei oprimate este sensibilizată prin imaginea acelei „formosissima donna", în același sens al simbolului romantic care dă substanță „Cîntării Rominiei" a lui Russo, „Libertății" lui Delacroix sau „Rominiei revoluționare" a lui Rosenthal.

O altă prefață asupra căreia ne propunem să insistăm este aceea semnată de Modest Morariu la volumul „Cei șapte frați" de Aleksie Kivi. Valoroasă prin modul judicios în care evocă personalitatea romancierului și locul lui în evoluția literaturii naționale finlandeze, ca și prin analiza artei romanului, această prefață suscită obiecții privind modul în care autorul ei interpretează subtextul simbolic al operei.

E dificil de crezut, de pildă, că evaziunea eroilor este, după cum consideră Modest Morariu, un gest de rousseau-ism inconștient. Nu orice act de refugiu în natură este rousseau-ism, ci doar acela care presupune o convingere intelectuală adîncă, de dimensiuni filozofice, care constituie un rezultat al reflecției și implică un Weltanschaung, o concepție amplă despre lume și viață, care, de fapt, lipsește aici. Rousseau-ismul nu poate fi decît conștient. Pe de altă parte, refugiul eroilor nu înseamnă fugă de civilizație, ci prelungirea ei în locurile în care se retrag, devreme ce supun natura sălbatică muncii umane civilizatoare, constructive.

Modest Morariu consideră, de asemenea, că pesimismul, „amărăciunea mult prea precoce" a personajelor care ar determina evaziunea nu corespunde logicii lor, ci „le este atribuită din afară de către scriitor, care comunică astfel punctul lui de vedere". În realitate, mobilul actului celor șapte frați este o reacție elementară în fața unei exigențe a mediului social, reacție în deplin acord cu structura lor primară, impulsivă, închegată pe baza unor resorturi simple. Iar ceea ce poate apare drept pesimism, este de fapt o justificare a acestei reacții (necesară pentru ei), printr-un impuls etic destul de rudimentar, fuga de „răutatea omenească", de „bilciul lumii". Înțelegînd astfel lucrurile, reușim să explicăm personajele în evoluția lor internă, înlăturînd discrepanța între logica lor firească și o semnificație aplicată rigid din afară. Evităm astfel riscul unui proces de intenție, însușindu-ne un scrupul pe care însuși autorul prefeței îl mărturisește.

Explicînd refugiul personajelor prin logica lor firească, însăși valoarea simbolică a lui cade de la sine. Acest act exprimă într-adevăr un protest, dar unul care nu reflectă o înțelegere justă a lucrurilor. Frații evită de fapt obligația de a învăța alfabetul, adică o constrîngere care, satisfăcută, ar fi însemnat un progres evident în creșterea conștiinței lor naționale.

Evaziunea își păstrează valoarea simbolică, dar nu singură, ci înțeleasă în raport cu reintegrarea finală în colectivitate. Sensul simbolului se relevă astfel unitar, rezultat nu dintr-o etapă anume a evoluției personajelor, ci din întreaga lor evoluție.

În unele prefețe, analiza operelor nepublicate în volum (celor publicate li se acordă, în mod justificat, o atenție deosebită) este expediată și adesea aprecierea lor nu implică o judecată critică diferențiată. Vorbind, de pildă, despre romanul „Mama", Mircea Croitoru afirmă în prefața la „Foma Gordeev" de Gorki că „mama... simbolizează trezirea la o viață nouă liberă a celor mai largi mase populare, sub influența luptei revoluționare". Peste patru pagini citim o caracterizare sintetică a trilogiei autobiografice formulată în termeni aproape identici : „ascensiunea lui grea (a lui Aliosa Peșkov n.n.) plină de chinuri și contradicții spre lumina unei lumi mai bune devine simbolul trezirii la o viață nouă a celor mai largi mase populare din Rusia". Există, fără îndoială, similitudini în destinul celor două personaje, diferențiate totuși de distanța de aproximativ două decenii care le desparte, într-o epocă de adînci modificări structurale.

Aceeași prefață debutează cu o frază al cărei conținut se lasă doar intuit, întrucît formularea ei stîrnește cel puțin nedumerire. Gorki, scrie Mircea Croitoru, „ne oferă în opera sa o admirabilă sinteză a trecutului și viitorului artei universale". Criticul intenționa probabil să exprime ideea că, reprezentînd o sinteză a celor mai strălucite tradiții ale realismului critic, opera lui Gorki conține germenii dezvoltării viitoare a literaturii, el însuși punînd bazele realismului socialist. După cum știm, sinteza, chiar și aceea de un fel special de care este vorba, implică doar elemente existente efectiv, nu și pe cele posibile, viitoare.

Prefața la „Călăreții" lui Ianovski, semnată de Laszlo Magdalena, conține și ea numeroase asemenea exprimări improprii care îngreunează perceperea concluziilor ce decurg din analiza critică. Vorbind despre modalitatea specifică artei lui Ianovski, autoarea consideră că „el a *insistat* și aici să prezinte revoluția în proporții grandioase". De fapt, acest mod de reflectare a revoluției în literatură se datorește nu atît (și nu numai) *insistenței* scriitorilor, cît mai ales faptului că revoluția însăși a însemnat o prefacere socială grandioasă. Suflul intens epopeic, ampla vibrație romantică reflectă cel mai adecvat un fenomen a cărui dimensiune proprie este grandiosul. De aceea, fapta postașului anonim (capit. „Scrisoare în eternitate") nu ni se pare uluitoare. Gestul lui este într-adevăr sublim, dar privit în circumstanțe care integrează cotidian sublimul; el nu apare „uluitor", ci firesc.

Este puțin probabil că Ianovski „a descoperit formula romantismului de tip nou". Acesta, conținut virtual în operele din tinerețe ale lui Gorki, reprezintă modalitatea caracteristică multor scrieri aparținînd literaturii revoluției și războiului civil, publicate, unele, cu mult înainte de 1935, anul apariției „Călăreților".

Controlul insuficient al afirmațiilor duce la contradicții care anulează asertiunile anterioare și constituie tot atîtea fisuri în argumentația opiniilor exprimate. Autoarea se îndoiește astfel de existența unui „caz" de învrăjbire a fraților „chiar și în războiul civil din Rusia, atît de bogat în situații excepționale", pentru ca imediat să recunoască faptul că asemenea „cazuri cînd frați buni s-au oprit în tabere adverse au fost nenumărate". În altă parte, autoarea consideră că bogăția imagistică a romanului relevă caracterul sintetic al operei. Anulează însă această observație, afirmînd că „stilul metaforic este determinat nu atît de tendința de a se exprima mai concis, cît de intenția de a trezi asociații cît mai diverse și ample în mintea cititorului", deși este bine știut că atît conciziunea expresiei cît și caracterul amplu-asociativ converg la îndeplinirea funcțiilor estetice specifice ale metaforei. În legătură cu această exuberanță imagistică, autoarea crede că „experiența lui Ianovski" justifică existența în cadrul realismului socialist a unui „curent stilistic romantic". Singură sintagma „curent stilistic romantic" este un nod de erori elementare de estetică : confuzia între noțiunea de curent și aceea de stil, reducerea curentului la stil, înțeles în accepția lui restrînsă de mod de folosire a limbii și de construcție a tropilor etc.

În afară de asemenea construcții, întîlnim termeni echivoci care nu comunică rezultatul investigației critice întreprinse. Pentru a exprima noțiunea „experiență de viață", autoarea folosește termenul „trăire", ambiguu și compromis. Alteori, asemenea termeni implică un concept estetic, exprimat însă confuz, nediferențiat ; „formula poetică" înseamnă, în accepția autoarei, cînd un volum, cînd o imagine etc.

Observațiile de față nu implică cîtuși puțin o judecată negativă de ansamblu privind prefețele luate în considerație. Ele privesc doar unele limite puse în evidență, prin contrast, chiar de către aspectele valoroase, care însă, firește, nu pot salva afirmațiile gratuite sau confuze. Acestea pot fi înlăturate cu totul, printr-o asimilare mai adîncă a conținutului de idei a lucrărilor dezbătute și printr-o preocupare constantă pentru modul de formulare a judecăților critice.

Cornel Mihai Ionescu

CU SAU FĂRĂ SEMNIFICAȚIE

Eroul contemporan în literatura noastră realist-socialistă a stat și continuă să rămînă în centrul atenției generale, revendicat în chip firesc în intervențiile cititorilor și discutat, pe măsura realizării lui, de către critici. Pledoariile în acest sens nu lipsesc, din numeroase direcții, reflectînd o necesitate resimțită de către masele largi de cititori și marcîndu-se astfel evident sarcina de bază a creației literare în etapa actuală, așa cum a fost ea trasată în Cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Conferința pe țară a scriitorilor, aceea „de a contribui prin toată forța ei de înrîurire la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, la făurirea omului nou, a moralei socialiste, a atitudinii noi față de muncă și societate, la înlăturarea din conștiința oamenilor a influenței ideologiei și educației burgheze". O serie de schițe și povestiri apărute în ultima vreme în presa noastră literară : „Ispas" de Manole Auneanu (**Gazeta literară**, nr. 35/63), „Păcura" de Mircea Radu Iacoban (**Iașul literar**, nr. 7/63), „Flanelaua" de H. Rohan (**Gazeta literară**, nr. 38/63) se înscriu pe linia unor reușite ale tinerilor prozatori. Proza scurtă, dificilă prin însăși natura sa, cere alegerea atentă a unui anumit tip de conflict, a unei anumite teme, angrenarea corespunzătoare a personajelor, în așa fel încît sarcinile propuse să nu depășească posibilitățile intrinsece de rezolvare, obținîndu-se, printr-un bun dozaj, situații veridice, reprezentative.

Tocmai această valoare de exemplu, care a fost o constantă a literaturii de-a lungul întregii sale istorii, dar care își amplifică nesfîrșit potențele în literatura realist-socialistă, este uneori pierdută din vedere sau expediată pe planul al doilea în creațiile unor tineri. Sub pretextul unei atenții larg comprehensive acordate realității, sînt prezentate lucruri indoielnice ca gust și factură artistică, extrase de la periferia interesului general, incluzîndu-se valențe în orice caz nesemnificative, iar uneori chiar derutante. Iată, de exemplu, schița „Durere" de Ion Arieșeanu (**Gazeta literară**, nr. 38/63). Dacă în povestirea „Să nu întrebi nimic, Lala..." (**Scrisul bănățean** nr. 6/63) același prozator reușește să ne prezinte convingător zbuciumul sufletesc al eroului, rușinea pentru fapta de a-și fi părăsit soția, gîndurile celor doi care de fapt se întîlnesc în dorința comună de împăcare, în „Durere" eroul se zbate inutil, nerealist, consumîndu-și o mare „dramă" interioară pentru că un altul a ajuns înaintea lui la inovația la care el lucra de mult timp, adică pentru că, așa cum se destăinuie prietenului său, „orgoliul meu blestemat mă urmărește și mă face atent mereu". Se desprinde din întreaga schiță o atmosferă sumbră, descurajantă, de fatalitate, ca și cum astfel s-ar petrece lucrurile în realitate cu inovațiile și inovatorii. Și, culmea, simpatia cititorului este dirijată tot către acest „neînțeles" de cei din jur, care suferă peste poate din cauza orgoliului său rănit.

Simplificarea pînă la schematism a coordonatelor de mișcare a personajelor îl face pe Stelian Rabol să eșueze într-o schiță ca „Noul angajat" (**Iașul literar**, nr. 7/63). (Mult mai bună mi se pare schița aceluiași „Cei doi și soarele", din **Iașul literar** nr. 8/63). Asandei, noul angajat, este fericit cînd află că cel ce se răstise la el, îi poruncise și-l amenințase era un impostor și nu secretarul de partid drept care se dăduse, pentru că Asandei, are o altă părere despre secretarii de partid, care se poartă frumos și înțelegător cu cei din jur. Faptul reprezintă, fără îndoială, un adevăr, dar absolutizarea unei singure trăsături morale, luarea ei în dezbatere desprinsă de contextul caracterologic al personajului duc la o abordare artificială a temei, la o naivitate puerilă ce nu-și află rostul aici.

Un simplism asemănător transpare din povestirea lui George Sidorovici „Lumina dimineții" (**Iașul literar** nr. 8/63). Ion al lui Puric, țăran colectivist, are un moment de răbufnire a vechii mentalități de individual : o forță nestăpînită îl îndeamnă să-și vadă vechiul ogor, acum „unificat" cu tarlalele gospodăriei. Dar oamenii îl surprind, îl iau în rîs și Ion al lui Puric, rușinat de slăbiciunea lui și înmuiat la inimă de încrederea președintelui, revine repede pe drumul drept, debitînd fraze ca : „De-acu gata, poți să fii tu poleit, adresă Ion al lui Puric un gînd străin și rău fostului ogor. Ce-ai fost tu ? Ia acolo, un strop..." Și prinzînd vaca vecinului pe care acesta o lăsase să pască în ogorul colectivei, o duce neiertător la sediu : „Și-ai să vezi tu ce-ți fac eu la prima generală. Iau cuvîntul. Pileo, anzi?" îi spune el amenințător vecinului. O asemenea radicalizare bruscă a conștiinței eroului este vădit necredibilă și, în orice caz, nu astfel se renunță la vechile mentalități. Schița sau povestirea nu sînt poate speciile cele mai potrivite pentru a cuprinde procese de o asemenea profunzime și importanță.

Orizontul de semnificații ale realității înfățișate este mult mai complex, de exemplu, în nuvela lui H. Rohan, „Flanelaua" (**Gazeta literară**, nr. 38/63), autorul aducînd în prim plan probleme cu adevărat esențiale și demne de luat în discuție, ivite în procesul de formare a noii conștiințe, cum ar fi cinstea profesională, conștiinciozitatea, spiritul de colectiv. Lăsînd la o parte tonul voit dramatic și de aceea cam forțat pe alocuri, în monologurile interioare ale eroului, trebuie remarcată priceperea cu care nuvela confruntă personaje vii, reale, interesînd prin valoarea de actualitate a temei alese.

În exemplele prezentate pînă acum a fost accentuat un anumit aspect al problemei. Intențiile și atitudinea autorilor, chiar dacă aveau în sprijin înfățișări ale realității mai puțin concludente, erau, în bună măsură, accesibile înțelegerii cititorului care, evident, caută la lectură și criteriile de la care a pornit scriitorul cînd și-a propus să prezinte un anumit lucru și nu altul. Uneori, însă, aceste criterii rămîn încețoșate chiar la o cercetare atentă a operei literare. Rămîi, astfel, nedumerit, citind povestirea Doinei Ciurea „O meserie grea" din **Gazeta literară** nr. 35/63. Eroul, fost negustor, rămas fără posibilități financiare, a devenit naș de profesie, profitînd de ospețele de la nunți și sustrăgîndu-se fraudulos la momentul oportun, cînd, pentru a-și îndeplini obligațiile de naș, trebuia să bage mîna în buzunarul propriu. Autoarea îl urmărește într-o asemenea „acțiune", înfățișîndu-ni-l ca pe un tip necinstit, care disprețuiește munca, un tip de condamnat deci, dar, în orice caz, un tip destul de straniu, cu o „profesiune" ciudată, într-un cuvînt, o raritate, interesant doar ca atare. Și, ceea ce e mai curios, e că găsește, în zilele noastre (și găsește în povestire) oameni care să-i permită să-și exercite „profesiunea" ! Nu discutăm, în asemenea cazuri, modalitatea artistică de realizare, nici nivelul acestei realizări ; ne interesează tipul ca atare, gradul de veridicitate și cel de tipicitate, de caracteristic, pe care le conține. Cum trebuie deci să privească cititorul un asemenea personaj ? Cu atît mai mult cu cît autorul nu reliefează evident soluția satirică, singura potrivită în acest caz.

La fel de nehotărîți rămînem asupra intențiilor lui Eugen Teodoru, autorul povestirii „Frumosul" (**Luceafărul** nr. 13/63). Eroul, Botin, este muncit peste tot (pînă și în ședință, primind observație pentru neatenție) de un gînd : cele două surori ale sale au să rămînă nemăritate. Inginerul care-i face observație după ședință, mai bine informat decît însuși eroul, îi spulberă îngrijorarea, arătîndu-i că cele două surori se gîndesc și singure să-și facă un rost pe lume, așa că sînt pe cale de a se mărita. Fericit, eroul se întoarce acasă, „la surori, la frumusețea familiei...". Faptul e, desigur, verosimil, dar nu depășește sfera unui interes strict particular.

Pe linia sensurilor nesemnificative de care vorbeam, merită discutată „Greierul și astenicul" de Ion Băieșu (**Gazeta literară** nr. 39/963) subintitulată „schiță", de fapt o suită de vreo trei istorioare care se desfășoară una din cealaltă întocmai ca în „1001 de nopți", despre niște indivizi ce se amuză copios făcînd glume de prost gust altora. Cititorul însă nu reușește să se amuze de respectivele glume (am spus doar că erau de prost gust, mai ales ultima, sinistra, deși prezentată cu bonomie), nici să-și poată face vreo idee despre respectivii indivizi sau despre ce a vrut autorul să demonstreze prin ei, încît termină povestirea cu un gust amar în gură, reținînd doar poanta după care poți neurasteniza un om cu ajutorul cîtorva duzini de greieri.

Faptul semnificativ se impune ca o necesitate obiectivă a oricărei creații artistice. Aplecarea mai atentă asupra sensurilor reale ale lucrurilor, investigarea profundă a conținutului noii noastre realități constituie de fapt premisele, punctele de plecare ale actului artistic. Ignorarea lor subminează de la început edificiul literar, șubrezindu-l din temelii. Goana după detalii inedite nu înseamnă totdeauna și găsirea celor mai semnificative.

Al. Tudorică

CONSTRUCTOR — Fotografia : ION MICLEA

DISCUȚII

A TREIA PERSOANĂ

Fiind vorba — în numărul 15 al „Luceafărului" — despre cum ar trebui să arate (aproximativ obligator) o prefață în colecția editorială „Luceafărul", să vedem imaginea celor de pînă acum. Vom observa un fenomen care, ca în orice zonă artistică, se refuză rețetelor și definițiilor absolute.

Unii prefațatori, după o incursiune succintă în tematica volumului, nu uită să transmită cu bucurie tradiționala urare noului „luceafăr". Ca de pildă Paul Georgescu care se oprește în finele „însemnării", „să salute cu emoție un talent", iar I. D. Bălan să încheie cu urarea sinceră : „drum bun spre inima cititorilor" ! Alții, parcă în opoziție cu primii, cum face Silvian Iosifescu, declară că „nu e nevoie de convenționale urări la început de drum. Cel care a scris (...) e incontestabil poet". Altora însă termenii de „incontestabil", „indiscutabil", „remarcabil", ba chiar „talentat" le scapă numai după ce procesul decantării analitice a permis acumularea de premize pozitive (Matei Călinescu, Savin Bratu etc.) astfel încît prefața să fie un silogism corect. Bineînțeles că sînt și prefețe cu o tentă confesiv-lirică (Al. Philippide, E. Camilar) care nu formulează obiecții poeților, precum tot așa de bine sînt altele ce le însoțesc tranșant. Sînt și cazuri în care prefațatorul se abține de la integrarea poetului într-o formulă — propriu-zis e vorba de o circumscriere a specificului liricii prezentate — transferind viitorului sarcina — pe care altele, dimpotrivă, încearcă să o contureze, să o anticipeze. Aceștia desigur vor avea posibilitatea să-și confrunte prognozele cu nu mai puțin „curajosul" diagnostic al criticii literare.

Dar tipologia multiformă a prefețelor — multiformă deoarece fiecare modalitate se justifică în funcție de „profesiunea", temperamentul, receptivitatea etc. semnatarilor — am putea-o continua dacă Mircea Braga, în articolul „*Pe marginea unor prefețe ale colecției „Luceafărul"* n-ar fi ridicat unele pretenții juste în detaliu dar inoperante în ansamblu.

Să pornim de la concluzia ce se impune din cele desprinse mai sus din lectura integrală, și nu a „unor" sau „cîtorva", prefețe din colecție. Rolul prefațatorului la primul volum al unui poet (sau prozator) este de a-l *recomanda* cu toată sinceritatea și entuziast cititorului, de a susține în nu mai mult de trei — patru pagini o pledoarie pentru ceea ce aduce nou și personal în lucrările sale tînărul poet (sau prozator) ce bate la „poarta vieții".

Așa cum a procedat bunăoară D. Micu, înțelegînd destinul unei astfel de prefețe — cînd s-a adresat direct și simplu, din capul locului, cititorului : „Parcurgînd acest volum veți descoperi o sensibilitate poetică de o prospețime și finețe incontestabile". Urmează apoi, firesc, argumentarea. Acest rol de ambasadă al prefeței își are veritabil sorgintea în noua etică profesională statornicită în lumea artiștilor cît și în dorința de a exprima — cum zice Mihu Dragomir—„marea bucurie a unui confrate de a-i fi citit în. și printre. versuri, cu un ceas mai devreme" decît cititorul. Deci, a treia persoană, care este semnatarul „cuvîntului înainte" ce înlesnește comuniunea tacită între cititor și creator, se va strădui să schițeze cît mai pregnant, într-un fel propriu, profilul debutantului încît să-l recunoască ambele părți al căror mijlocitor este. Atît de pregnant încît cititorul să devină el însuși *a treia persoană* și așa mai departe. Pe cititor, în fața primei cărți a poetului tînăr, îl interesează mai puțin o analiză meticuloasă, „complexă", o „cercetare critică" de talia unui studiu introductiv, cum ne lasă să înțelegem raționamentele tovarășului Mircea Braga, cî mai mult tensiunea pledoariei, sinceritatea recomandației, îl interesează versurile, (de obicei numai acestea).

Opinia preopinentului cred că este rezultatul unei generalizări pripite, pornite de la „cîteva din ultimele volume" și făcînd abstracție de deosebirile de gen literar ale prezentatorilor. A extins de fapt sarcinile criticii literare asupra prefeței *specifice* volumelor de debut. (Alte prefețe ca, de exemplu, la *reeditări*, deși generic rămîn prefețe, se interferează cu studiul introductiv. Aici, în cazul volumelor din colecția „Luceafărul", sensul originar al noțiunii se reclamă singur).

M. Braga are dreptate să scrie că „cititorul așteaptă un *profil* al semnatarului volumului, iar poetul o prezentare a creației sale care să preceadă cronica sau recenzia". Dar nu pînă acolo în a confunda acest gen de prefață ca aceea din colecția ce o discutăm cu „cercetarea critică" necesară unui studiu, unei cronici. Deși se adoptă aceeași poziție critică rezultatul este diferit expus. Fiind de multe ori un nume complet nou pentru cititor, prefațatorul poate include unele din antecedentele poetului, pentru a-i da un contur medalic, însă tot atît de bine poate realiza aceasta și prin alte referințe extrase doar din volum. Aici intervine libertatea și ingeniozitatea modalităților.

Portretizarea nu e strict obligatorie. Dar ceea ce aduce nou poetul, timbrul personal trebuie detașat, precum se dovedește de asemenea util a indica și drumurile înfundate, pericolul unor zone sterile. Acestea bineînțeles că nu se stabilesc printr-o analiză critică a cauzelor — ceea ce ar necesita o argumentație desfășurată, ci prefațatorul constată, menținîndu-se doar la „produsul finit".

Sînt de acord cu Mircea Braga că, în toate cazurile, prefața nu trebuie să aducă a recenzie, a sarcină îndeplinită placid, așa cum cred că sînt cele semnate de Radu Enescu și Nina Cassian. Dar, în general, prescripția propusă semnatarilor de a îndrepta întreaga aparatură critică asupra volumului nu-și are locul la astfel de prefețe, scopul lor fiind altul decît neapărat exegetic; după cum am arătat, modalitățile sînt diverse, dar în același timp și valabile fiecare în parte. De aceea „ghidul competent în activitatea de viitor a tinerilor poeți", pe care îl solicită tov. Braga poeților, prozatorilor, criticilor ce semnează paginile de întîmpinare a cititorilor ar tinde să înlocuiască serviciul critic din periodice. De altfel, în articolul din „Luceafărul", Mircea Braga deviază de la obiectul discuției atunci cînd obiectează prefațatorilor (Veronica Porumbacu, Eugen Simion etc.) carențe ale volumelor sesizate de critică care, după părerea sa „se cereau înregistrate și în prefețele respective". Dar această „înregistrare" anterioară dorită de M. Braga se poate reproșa oricărei prefețe după apariția cronicilor ! O pretenție cel puțin nerealizabilă în ordinea practică.

După cum se vede, deși revendică primelor pagini de volum să fie un *profil* complex și „detaliat" al poetului, M. Braga ajunge să-l identifice cu cronica literară. Rezultatul ar putea concura, prin numărul paginilor necesare, cu restul volumului. Și atunci, într-adevăr poeții ar păstra în buzunar „ghidul" necesar expedițiilor viitoare... dar n-ar mai fi colecția tinerilor începători, ci a criticilor.

Între prefață și studiu introductiv (alternativă mai mult teoretică), avînd în vedere colecția „Luceafărului", deci producția la început de drum a unui tînăr, rămîne de realizat prefața succintă, expresivă, cît mai concretă și convingătoare.

M. N. Rusu

In vizită la „Papa"

de PETRE LASCU

Pe Hemingway nu l-am cunoscut personal. Am încercat odată, în Cuba. Era prin octombrie 1960. Hemingway, nu mai era însă în Cuba, ci în Spania. În Spania, prima lui dragoste, unde îl chemau întotdeauna nu numai sîngeroasele *corridas* şi prietenii săi, toreadorii, ci şi amintirile războiului civil. Pe Hemingway îl cunoşteam doar din cărţi. „Zăpezile de pe Kilimanjaro", „A avea şi a nu avea", „Colinele verzi ale Africii", „Cui îi bate ceasul", „Vara primejdioasă", „Bătrînul şi marea"...

În Cuba aveam să-l cunosc totuşi pe Hemingway. Aveam să-l cunosc, dar altfel. Aveam să-l cunosc din povestirile celor care l-au iubit. Aveam să-l cunosc din amintirile prietenului meu Fernando Campoamor cu care într-o seară am băut un *daiquiri* la „Floridita", hodega unde Hemingway venea mai întotdeauna cînd era în Cuba. Venea mai întotdeauna să bea *daiquiri*-ul, într-un pahar de dimensiuni mai mari decît cele obişnuite, într-un colţ mai retras al barului.

L-am cunoscut pe Hemingway şi din amintirile prietenului meu Lisandro Otero. Primul contact al lui Lisandro cu Hemingway a fost oarecum... neobişnuit. Într-o seară, pe cînd Lisandro se afla cu un prieten la „Floridita", l-au descoperit pe Hemingway scriind de zor pe tejgheaua barului. S-au apropiat, dorinţă firească, să-l salute şi să-l cunoască. „Cine v-a spus că puteţi deranja oamenii într-un local public?" Au încercat, desigur, cu timiditate, să-i explice că vor doar să-l salute, Hemingway, nervos, şi-a repezit dreapta, ca pe ring, spre feţele lor. Doar eschiva reflex al intruşilor i-a scăpat de la un knockout sigur. Intrigaţi şi oarecum ruşinaţi, cei doi se retrag spre masa lor. Hemingway continuă să scrie liniştit. Ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Ceva mai tîrziu, cînd Lisandro cere nota de plată, ospătarul îi răspunde că aceasta a fost plătită de chiar... Hemingway. Surpriză. Însuşi bătrînul Ernest vine să-şi ceară scuze şi-i invită să-l viziteze acasă. O săptămînă mai tîrziu, cînd Otero şi prietenul său îl vizitează pe Hemingway, acesta se scuza că are invitaţi şi nu poate să stea prea mult cu ei.

L-am mai cunoscut pe Hemingway şi din anecdotele care circulau pe seama lui la Havana. Din anecdota despre întrecerea sportivă cu dr. Fidel Castro la un concurs de pescuit unde tinereţea învinsese bătrîneţea. Sau din anecdota asupra sosirii în Cuba a lui Hemingway după victoria revoluţiei cubane. Pe aeroport, Hemingway sărutase emoţionat steagul cuban. Surprinşi, fotoreporterii n-au reuşit să imortalizeze momentul. Ca atare, îl roagă pe Hemingway să-şi repete gestul. Răspunsul acestuia nu s-a lăsat aşteptat. „Domnilor, gestul meu a fost sincer, n-a fost poză" Şi a refuzat.

Sau din anecdota cu bijuteria adusă cadou lui Miss Mary, cea de a patra soţie a lui, pentru care Hemingway a dorit să i se aplice întocmai legea vamală cubană, plata taxelor vamale în dolari, pentru a ajuta revoluţia cubană. Sau din spusele lui Guillermo Cabrera Infante care, întîlnindu-l la Madrid este interpelat: „Ce se aude în Cuba?" şi apoi, tot Hemingway răspunde: „Totul merge foarte bine. Nu trebuia să întreb". Sau din răspunsurile la întrebările ziariştilor americani în S.U.A. (aceştia îl cer părerea despre „asasinatele politice" din Cuba, „lipsa de libertate" etc.). „Aţi terminat, domnilor? Eu cred mai mult în cuvintele corespondentului meu" — gest, arătînd spre soţia sa. „Doamna Mary tocmai acum s-a întors din Cuba şi totul merge perfect acolo. Noi, oamenii cinstiţi credem în revoluţia cubană".

Personal, nu l-am mai putut cunoaşte. A murit în 1961, undeva în S.U.A. pare-mi-se la ferma lui din Sun Valley. Potrivit ziarelor, moarte prin accident. Potrivit părerilor celor ce l-au cunoscut, sinucidere. Poate că redactorul care şi-a intitulat cronica, a doua zi după moarte bătrînului, „Hemingway a omorît pe cel mai reuşit personaj al său", n-a greşit deloc. Poate.

În cele din urmă am reuşit să-l cunosc totuşi pe Hemingway. Tot în Cuba, cea de a doua dragoste a lui. L-am cunoscut într-o duminică de martie, cînd am vizitat ferma lui „finca Vigia" din San Francisco de Paula, azi muzeu. Deşi mort de aproape doi ani de zile, Hemingway părea totuşi prezent în atmosfera casei sale.

San Francisco de Paula este o mică aşezare cu pretenţii de „urbană", pe „carretera centrală", la cîţiva kilometri de Havana. Ferma lui Hemingway, aş zice mai curînd, vila lui, cvasi înecată în luxuriantă vegetaţie tropicală e cocoţată pe o colină de unde se pot vedea, pînă în depărtări, aproape toate varietăţile regnului vegetal cuban: palmieri, trestie de zahăr, *flamboiant*, *bananieri*, şi *mango*, păşuni etc.

Străbatem încăperile vilei însoţiţi de Rene Villareal, căruia Hemingway îi spunea „mi hijo cubano".

René ne conduce peste tot şi ne vorbeşte, cu emoţie, despre viaţa lui Hemingway aici. În vilă, peste tot, trofee de vînătoare. Piei de antilope, lei, *bufalo*, leoparzi, victime ale măiestriei cinegetice a lui Hemingway sau a soţiilor şi fiilor lui. Fiecare cu legenda lor. Ici un bufalo, dacă-mi amintesc bine un *kuru*, împuşcat cu un glonţ de calibru mic, rară performanţă, dincolo un leopard care producea nu ştiu cîte greutăţi unui eat african, şi pe care Hemingway îl fotografiase, ciudată dorinţă, înainte de a-l împuşca.

Fiii lui sînt nişte vînători pasionaţi. Unul dintre aceştia de altfel, s-a şi stabilit definitiv în Africa. E vînător şi ghid.

Dormitorul lui Hemingway, (în acelaşi timp şi cameră de lucru) e aşezat într-o latură mai izolată a clădirii. Cîteva rafturi de cărţi. Pe unul dintre ele, aşezată cam la înălţimea mîinilor unui om în picioare, o maşină de scris. Este maşina la care obişnuia să scrie Hemingway. În picioare şi desculţ. Cînd timpul era răcoros, îşi aşeza picioarele pe o mică piele de antilopă. („Încălţat nu pot gîndi", îi plăcea lui să glumească). Acolo, în picioare, cu pisica preferată alături, a scris Hemingway cîteva dintre romanele sale.

Apoi un salon. În mijloc, două fotolii; între ele, un bar. La picioarele unui fotoliu, o frapieră. Ehrenburg îşi aminteşte că, la Madrid, în zilele războiului civil, Hemingway i-a spus că el prefera vinului, pe care-l considera sine qua non-ul plăcerii, whisky-ul care e cel mai bun carburant.

Aici citea Hemingway. René pretinde că bătrînul citea cîte trei cărţi deodată. Cînd acestea nu-i plăceau. Cînd însă o carte îi plăcea, atunci o citea domol ca să poată dura mai mult lectura ei.

Camera de oaspeţi, modest mobilată, ca, de altfel, toate încăperile vilei, rezervată vizitatorii de seamă. De la temperamentoşii toreadori Luis Miguel Dominguin şi Ordonez, prieteni spanioli ai bătrînului, pînă la nu mai puţin temperamentoasa actriţă Ava Gardner, şi ca ea altele, care veneau incognito în Cuba pentru a-şi petrece un weekend în primitoarea vilă a bătrînului.

În toată casa, multe cărţi. Aşezate mai în toate camerele, inclusiv în baia lui Hemingway. Cărţi pentru toate gusturile. De la romanul sentimental al unei oarecare doamne şi pînă la seria Balzac, Shelley şi... Istoria luptelor de tauri. Pe un raft, darul lui Anastas Mikoian cînd a vizitat Cuba în 1960 şi s-a întîlnit cu Hemingway: ediţia rusă a „Bătrînului şi marea".

Peste toţ cărţi, dar şi tablouri Piccasso, Juan Gris şi, mai ales, Roberto Dominguin, unul dintre cei mai buni pictori ai corridelor, după părerea competentului nostru ghid. Lîngă ele, mari afişe anunţînd faimoase corride la care cîndva Hemingway fusese spectator.

Alături de vilă, un turn. Construit pentru Hemingway. Ca să scrie. Şi, cu toate acestea, acolo n-a scris nimic. „E prea multă linişte ca să poţi scrie aici". Doar el iubea viaţa. Acolo a făcut numai corecturi.

La parterul turnului, o încăpere în care îşi ţinea pisicile. Uneori numărul pensionarelor de acest fel atingea cifra 40. La primul etaj, o cameră-debara unde întîlnim o impresionantă colecţie de suliţe africane şi undiţe de pescuit. Deasupra, cabinetul de lucru al scriitorului. O masă simplă, un şezlong şi o bibliotecă. În bibliotecă, volume despre război. „Aici se găsesc toate secretele războaielor", spunea rizînd Hemingway. Sus de tot, terasa, de unde se poate vedea pînă departe în zare frumuseţile peisajului înconjurător.

În încheiere, René ne povesteşte o întîmplare: „Lui *papa* nu-i plăcea artificialul. Ţin minte că într-o zi i-au trimis de la Hollywood un peşte de cauciuc care, în filmul după cartea lui, „Bătrînul şi marea", trebuia să joace rolul uriaşei *aguja* prinsă de bătrînul Santiago. Papa nici n-a vrut să audă de aşa ceva. Timp de o săptămînă sau mai mult, nu-mi mai aduc bine aminte, a tot colindat apele mării Caraibilor cu speranţa că va pescui o *aguja* şi că filmul făcut cu această ocazie va fi utilizat de studioul din Hollywood. Nu şi-a putut atinge însă obiectivul. A plecat atunci în Peru. Şi, în apele Pacificului a reuşit ceea ce n-a reuşit în apele limitrofe Cubei. A pescuit o *aguja* de 1 500 de libre. Astfel, episodul din film este un episod real. Spencer Tracy care-l încarna pe bătrînul Santiago a pescuit o *aguja*, prinsă de fapt, de papa".

CĂLĂTORIND PRIN U.R.S.S.

OAMENI DIN BRATSK

E drept că ora 10 nu este potrivită pentru o vizită, mai ales cînd o faci pentru prima dată, dar, spunîndu-mi-se că numai atunci Grigori Kuzmici este liber şi că nu voi deranja pe nimeni, am acceptat invitaţia. De altfel era singura posibilitate de a-l întîlni pe acest vechi constructor care muncise pe şantierul primei hidrocentrale sovietice de la Volhovo. A doua zi dimineaţă trebuia să plec la Irkutsk, iar de aici la Taşkent, în Asia Centrală.

Mi-am propus în gînd, în timp ce străbăteam Bratskul alb, luminat de lună, să nu-l reţin mai mult de o jumătate de oră, maximum un ceas. Inginerul abia s-a întors de la lucru, probabil, — e obosit; să nu abuzez de bunăvoinţa lui. În nici un caz n-am prevăzut atunci, cînd am ajuns în faţa casei şi am ciocănit la uşă, nici mai tîrziu cînd am fost invitat să iau loc la masă, alături de Grigori Kuzmici şi Germaine Borisovna, soţia lui, precum şi de copiii lor Vadim şi Oksana, — că vizita mea se va prelungi pînă a doua zi dimineaţă la ora 4. Că la despărţire mi se va spune cu un cald reproş: „de ce aţi venit la noi tocmai în ultima zi", sau: „Dacă pierdeţi cumva avionul, veniţi neapărat la noi mîine la prînz", ca şi cum mi-aş fi luat rămas bun de la nişte vechi şi foarte buni prieteni.

Mai tîrziu, la Irkutsk, cînd am stat să-mi aştern impresiile, am constatat că am multe lacune în ceea ce priveşte notarea unor date obiective privind viaţa acestor oameni. Cînd şi cu ce prilej s-au cunoscut Grigori Kuzmici şi Germaine? Unde s-a născut Oksana? La ce întreprindere lucrează Vadim, de profesie inginer de mine, mi se pare?

Seara plăcută şi antrenantă, pe care am petrecut-o în familia inginerului, îmi jucase un renghi. Spiritul atent şi lucid cu care e înzestrat orice reporter s-a lăsat ademenit de farmecul clipei. Dar, reflectînd acum la rece asupra celor întîmplate, pierderea efectivă nu mi s-a părut atît de grea. La urma urmei rostul unei biografii alcătuite de un reporter nu este acela de a înşira, cronologic, nişte date, ci de a explica sentimentele, gîndurile, caracterele celor pe care îi întîlneşte în călătoriile sale.

Iată, revedeam figura energică, bronzată de vînt, a lui Grigori Kuzmici. Veteranul construcţiilor hidroenergetice, om la vîrsta pensionării, arăta încă viguros. I-ai fi dat cu zece ani mai puţin de „şaizeci", vîrstă pe care de fapt o are. Nu ştiu de ce mi se părea că arată ca un vechi marinar în haine civile. Poate din cauza expresiei de sănătate şi tărie a feţei sale, tăbăcită de toate vînturile nordului şi răsăritului.

M-a primit simplu, fără ceremonie, în biroul său, ca pe un vechi cunoscut. Era îmbrăcat în cămaşă şi mi-a propus să-mi scot şi eu haina, dacă îmi era cald. Mi-a oferit un pahar de votcă şi ţigări. Interiorul, cu mesuţe joase şi fotolii cu picioare subţiri, în stil modern, avea un aspect elegant şi plăcut. Pe pereţi erau lungi vederi panoramice ale hidrocentralei din Bratsk, cele mai reuşite din cîte mi-a fost dat să văd. Am reţinut imaginea pinului de pe stînca Pursei şi o vedere feerică a Bratskului noaptea. Şi-n timp ce răsfoiam albumele, Grigori Kuzmici îmi povesti pe scurt pe unde a umblat, cele patru decenii, de la Volhovo la Bratsk. E un traseu care cuprinde localităţi aflate pe meridiane şi paralele extreme pe harta Uniunii Sovietice, — Gorki, Altai, Murmansk, Kamciatka, canalul Volga-Don. Peste tot l-a urmat familia. El a construit baraje, copiii au învăţat în oraşele din apropierea şantierelor.

Mai tîrziu, cînd ne-am aşezat la masă, i-am cunoscut şi pe ceilalţi ai casei. Atunci mi-am dat seama că aspectul elegant al locuinţei, spiritul de bună înţelegere, căldura, tactul, fineţea, în relaţiile dintre membrii familiei sînt datorate în mare măsură soţiei inginerului, Germaine Borisovna. Originară din Clermont-Ferrand, Germaine şi-a petrecut toată viaţa în Rusia Sovietică, la Leningrad—oraş pe care îl venerează—şi apoi în toate localităţile unde a lucrat soţul ei. Nu i-a fost uşor să-şi crească cei trei copii, să aibă grijă de o gospodărie care la cîţiva ani de zile trebuia întemeiată din nou, potrivit condiţiilor noului loc. Chiar la Bratsk, în primii ani ai şantierului, familia a locuit într-o singură cameră la cămin. „Aici, unde e acum casa noastră a fost birlogul unui urs", mă informează Vadim, pe care îl remarc în cursul discuţiei ca pe un pasionat admirator al naturii siberiene.

Vadim, pare-mi-se, e al doilea copil, ca vîrstă, al soţilor Kostiucenko. El şi-a făcut studiile la Irkutsk, deci în perioada şantierului de la Bratsk. Fata lor cea mai mare, Irina, a rămas în Kuban, ingineră într-o fabrică, după terminarea institutului, cînd familia a luat drumul Siberiei. De curînd a născut o fetiţă a cărei fotografie îmi este arătată cu mîndria din totdeauna a bunicilor pentru prima lor nepoată.

Slăbiciunea părinţilor e însă Oksana, fata cea mai mică. Oksana e o tînără fată încîntătoare. Are ceva din Tatiana lui Puşkin. Doreşte să se facă ziaristă. Ar vrea să plece, cît de curînd, în Cuba, unde se construieşte o hidrocentrală cu asistenţă sovietică, la Leningrad sau la Ust-Ilimsk. Recunoşti în aceste planuri, pasiunea de a cerceta mereu alte meleaguri, caracteristică familiei Kostiucenko, cît şi tuturor constructorilor sovietici. Leningradul este oraşul fără seamăn pe lume din poveştile mamei, Ust-Ilimsk înseamnă reluarea epopeii de la Bratsk, la o vîrstă mai matură, pe cînd Cuba înseamnă călătorie într-o ţară îndepărtată şi plină de poezia luptei.

Îi place să călătorească, să-şi petreacă vacanţele în locuri legate de mari evenimente. Cînd povesteşte, redă totul simplu, fără înfloriturl. Nu şi-a constituit o poveste şablon ca s-o repete, mereu la fel, ziariştilor.

Vorbind despre Oksana am încercat de fapt să caracterizez, mai în amănunt, şi familia. Fiindcă în felul ei de a fi se reflectă fără îndoială principiile de comportare, năzuinţele celor din imediata ei apropiere, dragostea de muncă, perseverenţa lui Grigori Kuzmici, fineţea, sensibilitatea lucidă, tactul mamei ei, Germaine Borisovna.

Dar tot ce am scris mai sus e rezultatul sistematizat al unei discuţii vii, antrenante, pe parcursul cîtorva ceasuri, al cărei farmec consta tocmai în nepreväzutul cu care treceam de la un subiect la altul. De la nopţile albe ale Leningradului, la splendidele covoare de flori din Siberia, de la ultima carte a lui Paustovski, la zgomotul cataractei de la Bratsk, de la reporterii străini care au călătorit prin Siberia, la ultimul congres al hidroenergeticienilor, de la descrierea priveliştii din munţii Carpaţi, la cea mai frumoasă scrisoare pe care a primit-o Oksana. Am vorbit de asemenea despre Batalov, despre Kuban şi Krasnodar, despre ce e frumos sau nu e frumos, despre viaţă, despre Bucureşti, despre Clermont-Ferrand, despre Universitatea Patrice Lumumba, despre viitor, ca iarăşi să revenim la Leningrad, la florile Siberiei, la Carpaţi, sau la tabăra de la Artek.

Adeseori reporterul e ca şi un paleontolog. După o zi sau cîteva ceasuri petrecute cu un om, reconstituie traiectoria unei vieţi, precum celălalt după o urmă izolată, reconstituie înfăţişarea unei specii dispărute. Aşa şi de data aceasta. Plecînd din casa familiei Kostiucenko mi-am spus: „Dacă toate zilele pe care le-au trăit au fost ca aceasta, atunci viaţa lor a fost plină. Are dreptate Germaine Borisovna cînd afirmă că „U nas harosaia jizni. Mi dovolni"... Am avut o viaţă frumoasă. Sîntem mulţumiţi.

Trăisem cîteva ore împreună cu nişte oameni frumoşi şi fericiţi, care m-au bucurat, aşa cum te bucuri de o zi de primăvară, fără să te gîndeşti la temperatura ei exactă sau la viteza precisă a zefirului...

V. Nicorovici

Cartea sovietică

VERA KETLINSKAIA:

Altfel nu face să trăieşti

Printre numeroasele cărţi sovietice apărute în romîneşte în ultima vreme, înregistrăm romane interesante, care ne aduc imaginea dezvoltării puternice a construirii comunismului în Uniunea Sovietică. Dintre aceste romane ne oprim asupra creaţiei scriitoarei Vera Ketlinskaia, care s-a şi bucurat în rîndul cititorilor noştri de un remarcabil succes. Este vorba de romanul „Altfel nu face să trăieşti". Mesajul vibrant pe care-l afirmă eroii romanului este inclus în însuşi frumosul titlu al cărţii. Găsim în acest roman — realizată la modul artistic cu care autoarea ne-a obişnuit, — o pledoarie plină de avînt pentru etica nouă, pentru principiile de viaţa superioare ale constructorilor comunismului.

Vera Ketlinskaia ne duce în mijlocul minerilor din Donеţ, în anii de dinaintea izbucnirii războiului, cînd pulsul muncii atinge o intensitate excepţională. Galeria personajelor realizate de romancieră se înfăţişează variată şi în centrul ei stau tinerii, elemente viguroase crescute în climatul revoluţionar: Polka Svertov, Saşa Mordvinov, Cipatov, Leolea, Igor, Liuba, Katerina şi alţii. Alături de ei evoluează în contextul fabulaţiei şi alte personaje trasate în linii precise: bătrînii Kuzmenko, Matei Denisovici, Rusakov, Ciubatov, profesorul Troiţki şi alţii. Avem astfel, faţă în faţă, două generaţii adînc sudate, care aduc pasiunea lor specifică de viaţă şi de muncă.

Problema care-i preocupă pe protagonişti este de resortul muncii pe care o desfăşoară şi prin aceasta, de resortul substanţei vieţii lor. Este preocuparea de înnoire a tehnicii miniere, de gazificare subterană a cărbunelui. Această preocupare devine o cauză personală a fiecăruia dintre ei. Actul inovator, cerut de dezvoltarea impetuoasă a economiei socialiste presupune mobilizarea totală a conştiinţelor, dăruire pasionată, luptă pentru triumful noului. Vera Ketlinskaia nu scrie un roman „de producţie", deşi paginile referitoare la munca în mină nu sînt puţine. În „Altfel nu face să trăieşti" descoperim o amplă investigaţie socială şi psihologică, o frescă autentică a unor ani zbuciumaţi. Înfruntarea dintre nou şi vechi se desfăşoară încordat şi, ca orice bătălie, cere eroism.

Cu acest roman, Vera Ketlinskaia îşi dovedeşte — din nou — predilecţia pentru construcţia epică de largi proporţii. Planuri multiple se interferează pe parcurs, arhitectonia romanului cunoaşte complicaţii interioare remarcabile. Firele în zig-zag ale naraţiunii nu se pierd în labirint. Vera Ketlinskaia ştie să utilizeze ingenios bogăţia materialului de viaţă. Aş zice chiar că ea încearcă o adevărată satisfacţie creatoare, declanşînd o avalanşă de întîmplări, conturînd profiluri umane numeroase. Începutul romanului este conceput în maniera genericului de film, aduce în ritm rapid secvenţe legate într-un montaj imprevizibil şi conţine, printr-o intervertire de planuri, epilogul conflictului.

După această captare deplină a interesului cititorului, printr-o construcţie iniţială îndeminatică, urmează dinamica evoluţiei masivei fabulaţii, de care vorbeam mai sus. Desigur, autoarea s-a lăsat ademenită adesea de tentaţia vastităţii epice, dîndu-ne şi capitole care au o aparenţă de balast şi dilatînd uneori naraţiunea mai mult decît trebuie. În special, ni se pare că, pe alocuri, se face simţită o aglomerare de detalii ce nu sînt totdeauna necesare. Dar trebuie să recunoaştem imediat că într-un univers romanesc atît de extins, aceste mici deformări compoziţionale devin aproape insesizabile. Vera Ketlinskaia cunoaşte secretele cele mai preţioase ale dezvoltării acţiunii pe undă amplă.

Cartea degajă un mare suflu de autenticitate, personajele dovedesc o viaţă lăuntrică intensă, descifrată foarte convingător de către scriitoare. Îmbinarea dintre spectacolul exterior masiv al desfăşurării muncii în minele din bazinul Donеţului şi frămîntarea lăuntrică intensivă a eroilor este realizată cu un echilibru expresiv care aminteşte de unele mari opere clasice ale literaturii ruse. Cititorul alternează între curiozitatea plină de gravitate şi emoţia vie, permanentă.

Romanul „Altfel nu face să trăieşti" lasă astfel impresia fundamentală a unei opere literare de o deosebită greutate şi a unei lucrări atractive.

În acest din urmă sens merită să fie relevată şi contribuţia traducătorilor Sergiu Dan şi Vl. Cogan, care şi-au îndeplinit îndatoririle cu pricepere.

Mihai Botez

I. ŞADR:

■

MAXIM GORKI „Albatrosul" — (bronz, 1939)

Meridianele tinereţii

Rimma Kazakova

STRUGURII URSULUI

Ciudat e rostul darnicei naturi.
Sînt „struguri", care-aî „ursului" se cheamă.
Spre iarnă-s roşii, brumei nedînd vamă.
Şi serile le-aprind peste păduri.

Cînd toate, alarmîndu-se, tresar,
Simţind zăpada, gata să se-aştearnă,
C-un zîmbet sfidător ei intră-n iarnă
Arzînd ca nişte boabe mici de jar.

C-un tremur dulce de elitre moi
Se-alungă-asemeni unor buburuze,
Dulceaţa însă nu le-o simţi pe buze
Acestor struguri de un straniu soi.

Urît îmi este nimbul lor trumos,
Iar de-aş putea să curm astfel de trucuri,
Roşeaţa le-aş lua acestor struguri,
Şi gestul meu n-ar fi fără folos.

Natura astfel n-am s-o contrazic,
Înfăptuindu-mi dreapta judecată:
Prea mult doresc ca roşul niciodată,
Pe nimeni să nu-nşele cu nimic.

LÎNGĂ FOC

Să stau la focul tumegos îmi place,
Unde dă-n clocot ceainicul cu chel
Şi pîn-la ziuă poţi cînta în pace.
Unde-ţi eşti singur şi stăpîn şi şef.

Unde cînd taci, nu afli-n jur mînie
Ori rîd cu toţii, cînd te-aud glumind;
Unde nu-ţi torni fiertura-n farfurie,
Nici nu o sorbi cu lingură de-argint.

Unde e dulce pîinea cea sărată
Şi dulce-i borşul simplu, pescăresc;
Unde pădurea, la doi paşi se-arată,
Vueşte rîul, ierburi se-otilesc.

Unde cu-o vargă arsă întorcînd
Cărbuni-aprinşi în spuza somnoroasă,
Îţi vine pentru-a cita oară-n gînd
Că viaţa este-ntr-adevăr frumoasă.

Aici şi cînt şi muncă — bune-s toate:
La foc întîmpini zorii-n revărsat
Şi-n voie cauţi ceea ce, se poate,
Să nici nu fie cu adevărat.

În romîneşte de NICULAE STOIAN

COMITETUL DE REDACŢIE
Eugen BARBU (redactor şef), I. D. BALAN (redactor şef-adjunct), Maria BUCUR, Gica IUTEŞ, AL. OFREA (redactor şef-adjuncţi), Dumitru SOLOMON, Nicolae STOIAN, Petru VINTILĂ, Romulus ZAHARIA (secretar general de redacţie).

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.61.54, 11.38.61; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 19, telefon 18.03.99; Abonamente: 3 luni — 6 lei; 6 luni — 12 lei; un an — 24 lei; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii

40 220